

VÝCHODISKOVÁ SPRÁVA SLOVENSKEJ REPUBLIKY
K DOHOVORU O PRÁVACH OSÔB SO ZDRAVOTNÝM POSTIHNUTÍM

MÁJ 2012

OBSAH

I. ÚVOD	1
II. VŠEOBECNÉ USTANOVENIA DOHOVORU (ČLÁNOK 1 – 4)	3
ČLÁNOK 1 – CIEĽ	3
ČLÁNOK 2 – VYMEDZENIE POJMOV	3
ČLÁNOK 3 A 4 – VŠEOBECNÉ ZÁSADY A VŠEOBECNÉ ZÁVÄZKY	4
III. ŠPECIFICKÉ PRÁVA DOHOVORU	6
ČLÁNOK 5 – ROVNOSŤ A NEDISKRIMINÁCIA	6
ČLÁNOK 8 – ZVYŠOVANIE POVEDOMIA	8
ČLÁNOK 9 – PRÍSTUPNOSŤ	9
ČLÁNOK 10 – PRÁVO NA ŽIVOT	16
ČLÁNOK 11 – RIZIKOVÉ SITUÁCIE A NÚDZOVÉ HUMANITÁRNE SITUÁCIE	17
ČLÁNOK 12 – ROVNOSŤ PRED ZÁKONOM	18
ČLÁNOK 13 – PRÍSTUP K SPRAVODLIVOSTI	19
ČLÁNOK 14 – SLOBODA A OSOBNÁ BEZPEČNOSŤ	22
ČLÁNOK 15 – OCHRANA PRED MUČENÍM ALEBO KRUTÝM, NEUDSKÝM ČI PONIŽUJÚCIM ZAOBCHÁDZANÍM ALEBO TRESTANÍM	24
ČLÁNOK 16 – OCHRANA PRED VYKORISŤOVANÍM, NÁSILÍM A ZNEUŽÍVANÍM	26
ČLÁNOK 17 – OCHRANA INTEGRITY OSOBNOSTI	28
ČLÁNOK 18 – SLOBODA POHYBU A ŠTÁTNA PRÍSLUŠNOSŤ	30
ČLÁNOK 19 – NEZÁVISLÝ SPÔSOB ŽIVOTA A ZAČLENENIE DO SPOLOČNOSTI	31
ČLÁNOK 20 – OSOBNÁ MOBILITA	35
ČLÁNOK 21 – SLOBODA PREJAVU A PRESVEDČENIA A PRÍSTUP K INFORMÁCIÁM	38
ČLÁNOK 22 – REŠPEKTOVANIE SÚKROMIA	41
ČLÁNOK 23 – REŠPEKTOVANIE DOMOVA A RODINY	43
ČLÁNOK 24 – VZDELÁVANIE	47
ČLÁNOK 25 – ZDRAVIE	54
ČLÁNOK 26 – HABILITÁCIA A REHABILITÁCIA	56
ČLÁNOK 27 – PRÁCA A ZAMESTNÁVANIE	58
ČLÁNOK 28 – PRIMERANÁ ŽIVOTNÁ ÚROVEŇ A SOCIÁLNA OCHRANA	64
ČLÁNOK 29 – ÚČASŤ NA POLITICKOM A VEREJNOM ŽIVOTE	70
ČLÁNOK 30 – ÚČASŤ NA KULTÚRNYM ŽIVOTE, REKREÁCII, ZÁUJMOVÝCH AKTIVITÁCH A ŠPORTE	71
IV. ŠPECIFICKÉ PRÁVA DOHOVORU TÝKAJÚCE SA CHLAPCOV, DIEVČAT A ŽIEN SO ZDRAVOTNÝM POSTIHNUTÍM	75
ČLÁNOK 6 – ŽENY SO ZDRAVOTNÝM POSTIHNUTÍM	75
ČLÁNOK 7 – DETI SO ZDRAVOTNÝM POSTIHNUTÍM	76
V. ŠPECIFICKÉ POVINNOSTI PODEĽA DOHOVORU	80
ČLÁNOK 31 – ŠTATISTIKA A ZHROMAŽĎOVANIE ÚDAJOV	80
ČLÁNOK 32 – MEDZINÁRODNÁ SPOLUPRÁCA	82
ČLÁNOK 33 – VYKONÁVANIE DOHOVORU NA VNÚTROŠTÁTNEJ ÚROVNI A MONITOROVANIE	83
PRÍLOHA A	86
ŠTATISTICKÉ ÚDAJE KU KONANIAM O SPÔSOBILOSTI NA PRÁVNE ÚKONY ZA ROKY 2010 – 2011	86
PRÍLOHA B	87
PREHĽAD DOSTUPNÝCH ŠTATISTICKÝCH ÚDAJOV K VYBRANÝM SOCIÁLNYM SLUŽBÁM	87
PRÍLOHA C	90
PREHĽAD ÚDAJOV O POBERATEĽOCH PEŇAŽNÝCH PRÍSPEVKOV NA KOMPENZÁCIU ŤZP V ROKOCH 2008 – 2011	90
PRÍLOHA D	94
PRÍLOHA E	96

PRÍLOHA F	98
PREHEAD POČTU UCHÁDZAČOV O ZAMESTNANIE (OBČANOV SO ZDRAVOTNÝM POSTIHNUTÍM), ICH PODIEL NA CELKOVOM POČTE UCHÁDZAČOV O ZAMESTNANIE, AKO AJ INFORMÁCIA O VOENÝCH PRACOVNÝCH MIESTACH URČENÝCH PRE OBČANOV SO ZDRAVOTNÝM POSTIHNUTÍM V ROKOCH 2008 AŽ 2011	98
PRÍLOHA G	100
PREHEAD FINANČNÝCH PROSTRIEDKOV Z DOTAČNÉHO SYSTÉMU MINISTERSTVA KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY (DOTAČNÝ PROGRAM KULTÚRA ZNEVÝHODNENÝCH SKUPÍN OBYVATELSTVA) POSKYTNUTÝCH NA KULTÚRU OSÔB SO ZDRAVOTNÝM POSTIHNUTÍM V ROKOCH 2008 – 2011 (V EUR)	100
PRÍLOHA H	101
VÝSKUMNÉ PROJEKTY REALIZOVANÉ IVPR V ROKOCH 2008-2012 K PROBLEMATIKE ZDRAVOTNÉHO POSTIHNUTIA FINANCOVANÉ NA ZÁKLADE KONTRAKTOV S MPSVR SR	101
PRÍLOHA I	103
PROJEKTY NA PODPORU VYKONÁVANIA DOHOVORU O PRÁVACH OSÔB SO ZDRAVOTNÝM POSTIHNUTÍM SPOLUFINANCOVANÉ Z PROGRAMU SEKIE LUDSKÝCH PRÁV A ROVNÉHO ZA OBCHÁDZANIA NA "OCHRANU A PODPORU LUDSKÝCH PRÁV A SLOBÔD" (ROK 2011)	103
PRÍLOHA J	106
PREHEAD O MNOŽSTVÁCH BEZPLATNE PODÁVANÝCH ZÁSIELOK OZNAČENÝCH AKO „SLEPECKÁ ZÁSIELKA“	106
PRÍLOHA K	107
PREHEAD TELESNÝCH A NETELESNÝCH OBMEDZENÍ VEDENÝCH V REGISTRÍ V ROKU 2010 A 2011	107
PRÍLOHA L	108
ÚDAJE O OBJEME POSKYTNUTEJ PODPORY NA OBSTARANIE BEZBARIÉROVÝCH BYTOV PRE OBČANOV S ŤAŽKÝM ZDRAVOTNÝM POSTIHNUTÍM	108
PRÍLOHA M	109
PREHEAD O POČTOCH ZREALIZOVANÝCH POŽIADAVIEK NA ZABEZPEČENIE PREPRAVY PRE ZDRAVOTNE POSTIHNUTÉ OSOBY V ŽELEZNIČNEJ DOPRAVE	109
PRÍLOHA N	110
PREHEAD FINANČNÝCH PROSTRIEDKOV POSKYTNUTÝCH Z KAPITOLY KULTÚRA SLOVENSKEJ KNÍŽNICE PRE NEVIDIACICH MATEJA HREBENDU V LEVOČI V ROKOCH 2008 – 2011	110

I. Úvod

1. Slovenská republika predkladá Výboru OSN pre práva osôb so zdravotným postihnutím komplexnú správu o opatreniach prijatých na účel plnenia záväzkov vyplývajúcich z Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím a o pokroku, ktorý v tomto smere dosiahla, a to do dvoch rokov po nadobudnutí právoplatnosti Dohovoru pre Slovenskú republiku. Správa je vypracovaná v súlade s usmerneniami Výboru OSN pre práva osôb so zdravotným postihnutím osobitnom dokumente k Dohovoru.
2. Národná rada Slovenskej republiky s Dohovorom o právach osôb so zdravotným postihnutím vyslovila súhlas a rozhodla, že ide o medzinárodnú zmluvu, ktorá má podľa čl. 7 ods. 5 Ústavy Slovenskej republiky prednosť pred zákonmi. Prezident Slovenskej republiky Dohovor ratifikoval 28. apríla 2010 a ratifikačná listina bola 26. mája 2010 uložená u depozitára, generálneho tajomníka Organizácie Spojených národov. Pre Slovenskú republiku Dohovor nadobudol platnosť 25. júna 2010 v súlade s článkom 45 ods. 2.¹
3. Po uložení ratifikačnej listiny Slovenská republika uplatnila výhradu k ustanoveniu čl. 27 ods. 1 písm. a) Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím v súlade s jeho článkom 46.

Štruktúra správy

4. I napriek skutočnosti, že otázka zriadenia kontaktného miesta nie je v súčasnosti doriešená, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR zhromaždilo a spracovalo všetky podklady do komplexnej správy. S ohľadom na potrebu spracovania veľkého množstva informácií, ako aj za účelom, aby podklady za jednotlivé inštitúcie boli predkladané v jednotnej štruktúre a pozornosť venovaná špecificky každému článku Dohovoru, bola za každý rezort či inštitúciu nominovaná kontaktná osoba, zodpovedná za zber a spracovanie podkladov k pripravovanej národnej správe. V rámci prípravy správy sa uskutočnilo osobitné pracovné stretnutie so zástupcami jednotlivých inštitúcií spolu so zástupcom osôb so zdravotným postihnutím (predsedom Národnej rady občanov so zdravotným postihnutím v Slovenskej republike). O podklady do národnej správy bola požiadaná aj Národná rada občanov so zdravotným postihnutím, ktorá je občianskym združením organizácií tvorených občanmi rôznych druhov zdravotného postihnutia, i napriek skutočnosti, že bude pripravovať vlastnú, tieňovú správu k Dohovoru. Zároveň všetky mimovládne organizácie, najmä však organizácie osôb so zdravotným postihnutím budú mať možnosť vyjadriť sa k tomuto dokumentu v rámci pripomienkového konania.
5. Vo vzťahu k vypracovaniu správy boli oslovené nasledovné inštitúcie: Ministerstvo dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja Slovenskej republiky, Ministerstvo financií Slovenskej republiky, Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky, Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky, Ministerstvo obrany Slovenskej republiky, Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky, Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky, Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky, Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky, Ministerstvo zahraničných vecí Slovenskej republiky, Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky, Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky, Úrad vlády SR, Výbor pre osoby so zdravotným postihnutím Rady vlády pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť, Kancelária verejného ochrancu práv, Splnomocnenec vlády SR pre rómske komunity, Splnomocnenec vlády SR pre informačnú spoločnosť, Splnomocnenec vlády SR pre územnú samosprávu, integrovaný

---

¹ Oznámenie č. 317/2010 Z. z. Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky.

manažment povodí a krajiny, Splnomocnenec vlády SR pre vedomostnú ekonomiku, Splnomocnenec vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti, Úrad na ochranu osobných údajov, Generálna prokuratúra Slovenskej republiky, Štatistický úrad Slovenskej republiky, Kancelária WHO v SR, Únia miest a obcí Slovenska, Slovenské národné stredisko pre ľudské práva, Združenie SK 8, Konfederácia odborových zväzov Slovenskej republiky, Asociácia zamestnávateľských zväzov a združení Slovenskej republiky, Republiková únia zamestnávateľov, Združenie miest a obcí Slovenska, Občan, demokracia a zodpovednosť, Rada pre vysielanie a retransmisiu, Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou a Inštitút pre verejné otázky.

6. Správa bola spracovaná na základe usmernenia Výboru OSN pre práva osôb so zdravotným postihnutím. Pozostáva z 5 častí (Úvod, Všeobecné ustanovenia Dohovoru, Špecifické práva Dohovoru, Špecifické práva Dohovoru týkajúce sa chlapcov, dievčat a žien so zdravotným postihnutím, Špecifické povinnosti podľa Dohovoru) a prílohy.

Opčný protokol

7. Národná rada Slovenskej republiky s opčným protokolom vyslovila súhlas a rozhodla, že ide o medzinárodnú zmluvu, ktorá má podľa čl. 7 ods. 5 Ústavy Slovenskej republiky prednosť pred zákonmi. Prezident Slovenskej republiky opčný protokol ratifikoval 28. apríla 2010. Ratifikačná listina bola 26. mája 2010 uložená u depozitára, generálneho tajomníka Organizácie Spojených národov. Pre Slovenskú republiku opčný protokol nadobudol platnosť 25. júna 2010 v súlade s článkom 13 ods. 2.²

---

² Oznámenie č. 318/2010 Z. z. Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky.

II. Všeobecné ustanovenia Dohovoru (článok 1 – 4)

Článok 1 – Cieľ

8. Právny poriadok SR pojem „zdravotné postihnutie“ jednotne nedefinuje.

9. Zákon o sociálnom poistení³ pracuje s pojmom „nepriaznivý zdravotný stav“. Podľa § 71 ods. 2 je „dlhodobo nepriaznivý zdravotný stav“ taký zdravotný stav, ktorý spôsobuje pokles schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť a má trvať dlhšie ako jeden rok. Pokles schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť sa posudzuje porovnaním telesnej, duševnej a zmyslovej schopnosti poistenca s dlhodobo nepriaznivým zdravotným stavom a telesnej, duševnej a zmyslovej schopnosti zdravej fyzickej osoby.

10. Zákon o službách zamestnanosti⁴ používa pojem „zdravotné postihnutie“. Podľa § 9 ods. 1 občan so zdravotným postihnutím je občan uznaný za invalidného podľa osobitného predpisu³. V súlade s § 9 ods. 2 občan so zdravotným postihnutím preukazuje invaliditu a percentuálnu mieru poklesu jeho schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť z dôvodu telesnej poruchy, duševnej poruchy alebo poruchy správania rozhodnutím alebo oznámením Sociálnej poisťovne alebo posudkom útvaru sociálneho zabezpečenia podľa osobitného predpisu.

11. Zákonník práce⁵ používa pojem „zdravotné postihnutie“. V zmysle § 40 ods. 8 Zákonníka práce zamestnanec so zdravotným postihnutím na účely tohto zákona je zamestnanec uznaný za invalidného podľa osobitného predpisu³, ktorý svojmu zamestnávateľovi predloží rozhodnutie o invalidnom dôchodku.

12. Zákon o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia⁶ používa pojem „ťažké zdravotné postihnutie“. Podľa § 2 ods. 3 ťažké zdravotné postihnutie je zdravotné postihnutie s mierou funkčnej poruchy najmenej 50%. Funkčnou poruchou je na účely tohto zákona nedostatok telesných schopností, zmyslových schopností alebo duševných schopností fyzickej osoby, ktorý z hľadiska predpokladaného vývoja zdravotného postihnutia bude trvať dlhšie ako 12 mesiacov.

13. Podľa § 2 písm. l) zákona o výchove a vzdelávaní⁷ je dieťaťom so zdravotným postihnutím alebo žiakom so zdravotným postihnutím dieťa alebo žiak s mentálnym postihnutím, sluchovým postihnutím, zrakovým postihnutím, telesným postihnutím, s narušenou komunikačnou schopnosťou, s autizmom alebo ďalšími pervazívnymi vývinovými poruchami alebo s viacnásobným postihnutím.

Článok 2 – Vymedzenie pojmov

14. Antidiskriminačný zákon⁸ poskytuje všeobecný rámec pre uplatňovanie zásady rovnakého zaobchádzania. Definuje najmä základné pojmy ako zásada rovnakého zaobchádzania a diskriminácia (priama, nepriama, sexuálne obťažovanie, pokyn k diskriminácii, nabádanie k diskriminácii a neoprávnený postih), ustanovuje osoby, ktoré sú

³ Zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov.

⁴ Zákon č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

⁵ Zákon č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov.

⁶ Zákon č. 447/2008 Z. z. o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

⁷ Zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

⁸ Zákon č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

povinné zásadu rovnakého zaobchádzania dodržiavať, vymenúva oblasti, v ktorých existuje povinnosť dodržiavať túto zásadu (sústreďuje sa na oblasť sociálneho zabezpečenia, zdravotnej starostlivosti, poskytovania tovarov a služieb, na oblasť vzdelania a na oblasť pracovnoprávných vzťahov), a pri týchto oblastiach vymenúva dôvody, na základe ktorých sa zásada rovnakého zaobchádzania musí dodržiavať. Zároveň zakotvuje výnimky zo zásady rovnakého zaobchádzania a podrobnosti o možnosti obrátiť sa so žalobou na súd v prípade jej nedodržania.

15. Dodržiavanie zásady rovnakého zaobchádzania je definované nielen ako zákaz diskriminácie z akéhokoľvek dôvodu (pohlavia, náboženského vyznania alebo viery, rasy, príslušnosti k národnosti alebo etnickej skupine, zdravotného postihnutia, veku, sexuálnej orientácie, manželského stavu a rodinného stavu, farby pleti, jazyka, politického alebo iného zmýšľania, národného alebo sociálneho pôvodu majetku, rodu alebo iného postavenia), ale aj ako výkon práv a povinností, ktorý je v súlade s dobrými mravmi. Za dodržiavanie zásady rovnakého zaobchádzania považuje zákon aj preventívne správanie všetkých subjektov, ktoré sú túto zásadu v oblastiach upravených antidiskriminačným zákonom⁸ povinné dodržiavať – teda orgánov štátnej správy, orgánov územnej samosprávy, orgánov záujmovej samosprávy, fyzických a právnických osôb. Preventívne správanie má spočívať v prijímaní opatrení na ochranu pred diskrimináciou, ak je možné prijatie takýchto opatrení požadovať vzhľadom na konkrétne okolnosti a možnosti osoby, ktorá má povinnosť dodržiavať zásadu rovnakého zaobchádzania.

16. Ďalšie zákony, ktoré zakotvujú povinnosť dodržiavať zásadu rovnakého zaobchádzania rozširujú dôvody, ktoré nesmú byť dôvodmi diskriminácie a niektoré tiež zakotvujú ďalšie možnosti právnej ochrany.

17. Právna koncepcia primeraných úprav vychádza z antidiskriminačného zákona⁹. Podľa tohto zákona majú zamestnávateľia na uplatnenie zásady rovnakého zaobchádzania vo vzťahu k osobe so zdravotným postihnutím prijať také opatrenia, ktoré umožnia takej osobe prístup k určitému zamestnaniu, k výkonu určitej činnosti v zamestnaní, k funkčnému či inému postupu v zamestnaní alebo prístupu k odbornému vzdelávaniu. To však neplatí v prípade ak, aby takéto zamestnávanie bolo pre zamestnávateľa neprimerane náročné.

Článok 3 a 4 – Všeobecné zásady a Všeobecné záväzky

18. V súlade s medzinárodnými zmluvami a dohovormi ratifikovanými a prijatými Slovenskou republikou, sa v hodnotenom období uskutočnili v Slovenskej republike viaceré zmeny v rôznych oblastiach života spoločnosti.

19. Vláda SR prijala v roku 2001 komplex opatrení pod názvom „Národný program rozvoja životných podmienok občanov so zdravotným postihnutím vo všetkých oblastiach života¹⁰“. Národný program je systémovým krokom smerujúcim k vytvoreniu procesu postupného, koncepčného riešenia viacerých problémov života osôb, vrátane vytvárania podmienok pre prevenciu vzniku zdravotného postihnutia, včasnú diagnostiku a terapiu, evidenciu a primerané začleňovanie do spoločenského a pracovného života. Jeho cieľom je vytváranie rovnakých príležitostí a integrácia osôb so zdravotným postihnutím do života spoločnosti. V súčasnosti sa pripravuje nový programový dokument s pracovným názvom „Národný program rozvoja životných podmienok osôb so zdravotným postihnutím“, ktorého

---

⁹ § 7 zákona č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon) v znení neskorších predpisov.

¹⁰ Prijatý Uznesením vlády SR č. 590/2001

vecné oblasti by mali primárne vychádzať zo štruktúry oblastí Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím.

20. Vláda SR schválila Národnú stratégiu pre prevenciu a elimináciu násilia páchaného na ženách a v rodinách¹¹ a Národný akčný plán na prevenciu a elimináciu násilia páchaného na ženách na roky 2009 – 2012¹². V roku 2011 vláda SR prerokovala a schválila Priebežnú správu o plnení Národného akčného plánu na prevenciu a elimináciu násilia páchaného na ženách na roky 2009 -2012 a aktualizáciu úloh. V roku 2011 prebiehali prípravy národného projektu operačného programu Zamestnanosť a sociálna inklúzia, Podpora prevencia a eliminácia násilia páchaného na ženách.

21. V rámci podpory nezávislého života a začlenenia osôb so zdravotným postihnutím do života spoločnosti vláda SR prijala 30. novembra 2011 „Stratégiu deinštitucionalizácie systému sociálnych služieb a náhradnej starostlivosti v Slovenskej republike“¹³.

22. Dňa 14. decembra 2011 schválilo Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR „Národný akčný plán plánu prechodu z inštitucionálnej na komunitnú starostlivosť v systéme sociálnych služieb na roky 2011 – 2015“¹⁴. V súčasnosti sa pripravuje „Národný projekt podpory deinštitucionalizácie služieb starostlivosti“, ktorý má pilotne overiť a realizovať transformáciu a deinštitucionalizáciu vo vybraných zariadeniach sociálnych služieb v rámci SR.

23. V januári 2009 schválila vláda SR Národný akčný plán pre deti na roky 2009 – 2012¹⁵.

24. Uskutočnili sa aj významné zmeny v oblasti výchovy a vzdelávania detí so zdravotným postihnutím a v systéme psychologického, špeciálnopedagogického a výchovného poradenstva v rezorte školstva - možnosť vzdelávania podľa vzdelávacích programov pre deti a žiakov so zdravotným znevýhodnením, ktoré sú súčasťou štátnych vzdelávacích programov, zavedenie kategórie odborných zamestnancov, ich pôsobenia v školách a školských poradenských zariadeniach, vznik zdrojových centier poskytujúcich v rámci príslušného druhu a stupňa zdravotného postihnutia odborným zamestnancom pôsobiacich v školách a centrách špeciálno-pedagogického poradenstva.

25. V súvislosti s podporou rodovej rovnosti a eliminácie diskriminácie bola vypracovaná a prijatá Národná stratégia rodovej rovnosti na roky 2009 – 2013¹⁶, na základe ktorej bol vypracovaný Národný akčný plán rodovej rovnosti na roky 2010-2013¹⁷.

26. V súvislosti s integráciou cudzincov, znevýhodnených cudzincov, cudzincov so zdravotným postihnutím, maloletých bez sprievodu a elimináciou diskriminácie vláda SR schválila Koncepciu integrácie cudzincov v Slovenskej republike¹⁸.

27. V roku 2011 bol zriadený Výbor pre osoby so zdravotným postihnutím¹⁹ (ďalej len „výbor“), ako súčasť stáleho poradného orgánu vlády Slovenskej republiky. Skladá

¹¹ Prijatá Uznesením vlády SR č. 1092/2004

¹² Prijatý Uznesením vlády SR č. 438/2009

¹³ <http://www.employment.gov.sk/strategia-deinstitucionalizacie-systemu-socialnych-sluzieb-a-nahradnej-starostlivosti-v-sr.html>

¹⁴ <http://www.employment.gov.sk/strategia-deinstitucionalizacie-systemu-socialnych-sluzieb-a-nahradnej-starostlivosti-v-sr.html>

¹⁵ <http://www.employment.gov.sk/rod-a-soc-politika-socialnopravna-ochrana-deti-a-socialna-kuratela.html>

¹⁶ www.gender.gov.sk/index.php?id=670

¹⁷ www.gender.gov.sk/index.php?id=670

¹⁸ <http://www.employment.gov.sk/integracia-cudzincov-dokumenty.html>

¹⁹ Uznesenie vlády Slovenskej republiky č. 158 zo dňa 2. marca 2011

sa z dvoch samostatných komôr zostavených na princípe parity, pričom členovia komory výboru za mimovládne organizácie zastupujú šesť skupín zdravotného postihnutia²⁰. Prioritnou úlohou výboru je tvorba komplexného programového dokumentu definujúceho celospoločenské záväzky voči osobám so zdravotným postihnutím - nového Národného programu rozvoja životných podmienok osôb so zdravotným postihnutím, ktorého štruktúra bude odzrkadľovať Dohovor o právach osôb so zdravotným postihnutím.

28. Pri vytváraní a uplatňovaní zákonodarstva a politiky zameraných na vykonávanie tohto dohovoru a pri rozhodovaní o otázkach týkajúcich sa osôb so zdravotným postihnutím dochádza ešte aj v súčasnosti k situáciám, kedy orgány štátnej správy nespolupracujú a nekonzultujú pripravované predpisy s osobami so zdravotným postihnutím, ani prostredníctvom ich reprezentatívnych organizácií.

III. Špecifické práva Dohovoru

Článok 5 – Rovnosť a nediskriminácia

29. Slovenská republika zaznamenala v oblasti ochrany a dodržiavania úpravy ochrany ľudských práv v posledných rokoch pozitívny vývoj a pokrok. Legislatívne, inštitucionálne a procedurálne mechanizmy v systéme ochrany ľudských práv v SR zodpovedajú najvyšším európskym štandardom a zaručujú osobám so zdravotným postihnutím rovnakú a účinnú právnu ochranu pred všetkými formami diskriminácie, vrátane zabezpečenia primeraných úprav.

30. Podľa ustanovenia čl. 12 ods. 2 Ústavy SR²¹ základné práva a slobody sa zaručujú na území SR všetkým bez ohľadu na pohlavie, rasu, farbu pleti, jazyk, vieru, náboženstvo, politické či iné zmýšľanie, národný alebo sociálny pôvod, príslušnosť k národnosti alebo etnickej skupiny, majetok, rod alebo iné postavenie. Nikoho nemožno z týchto dôvodov poškodzovať, zvyhodňovať alebo znevýhodňovať. Pojem „iné postavenie“ znamená aj zdravotné postihnutie.

31. Významnou legislatívnou zmenou v oblasti ochrany ľudských práv a rovnakého zaobchádzania bolo v roku 2004 schválenie zákona o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou („ďalej len „antidiskriminačný zákon“)⁸. Zákon stanovuje všeobecne platnú zásadu rovnakého zaobchádzania, ktorá spočíva v zákaze diskriminácie z demonštratívne vymenovaných dôvodov (z dôvodu zdravotného postihnutia, § 2a, ods. 11, písm. d)) a ktorá platí vo všetkých oblastiach upravených antidiskriminačným zákonom (pracovno-právne a obdobné právne vzťahy, sociálne zabezpečenie, vzdelávanie, zdravotná starostlivosť, poskytovanie tovarov a služieb). Obsahuje definíciu priamej diskriminácie, nepriamej diskriminácie, obtiažovania, pokynu k diskriminácii, nabádania k diskriminácii a neoprávneného postihu. Diskrimináciou podľa tohto zákona nie je také rozdielne zaobchádzanie, ktoré je objektívne odôvodnené povahou činností vykonávaných v zamestnaní alebo okolnosťami, za ktorých sa tieto činnosti vykonávajú, ak ich rozsah alebo spôsob takéhoto rozdielneho zaobchádzania sú primerané a nevyhnutné vzhľadom na tieto činnosti alebo okolnosti, za ktorých sú vykonávané.

32. Úprava dočasných vyrovnávajúcich opatrení zameraných na odstránenie foriem sociálneho a ekonomického znevýhodnenia vyplývajúceho z dôvodu zdravotného postihnutia,

---

²⁰ mentálne postihnutia, chronické ochorenia, duševné poruchy a poruchy správania, sluchové postihnutia, zrakové postihnutia, telesné postihnutia.

²¹ Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb.

ktorých cieľom je zabezpečiť rovnosť príležitostí v praxi je obsiahnutá v § 8a antidiskriminačného zákona.

33. Antidiskriminačný zákon⁸ konkretizuje obsah ustanovení o rovnosti a nediskriminácii, ktoré sú zakotvené v Ústave SR, ako aj medzinárodných zmluvách. Vychádza z potreby zabezpečiť subjektom práva ochranu proti všetkým formám diskriminácie, založenú na čo najširšom a otvorenom počte dôvodov, ktorá poškodeným obetiam zaručí možnosť domáhať sa adekvátnej a efektívnej súdnej ochrany, vrátane majetkovej škody a nemajetkovej ujmy. Sumu náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch určí súd s prihliadnutím na závažnosť vzniknutej nemajetkovej ujmy a všetky okolnosti, za ktorých došlo k jej vzniku. Zároveň došlo k právnemu zakotveniu princípu, že dôkazné bremeno neznáša poškodený, ale diskriminujúci subjekt²², teda odporca, ako aj k možnosti domáhať sa ochrany pred diskrimináciou mediáciou. S vytvorením antidiskriminačného zákona boli schválené novely dvadsiatich obsahovo súvisiacich právnych predpisov (napr zákon o prokuratúre, zákon o zdravotnej starostlivosti, školský zákon, zákon o vysokých školách, zákon o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele, zákon o sociálnych službách, zákon o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia, živnostenský zákon, zákon o službách zamestnanosti, zákon o sociálnom poistení...).

34. Integrálnou súčasťou prijatia antidiskriminačného zákona⁸ bolo rozšírenie kompetencií Slovenského národného strediska pre ľudské práva o monitorovanie zásady rovnakého zaobchádzania, zhromažďovanie a poskytovanie informácií o rasizme, xenofóbii a antisemitizme v SR, zabezpečovanie právnej pomoci obetiam diskriminácie a prejavov intolerancie a vydávanie odborných stanovísk vo veciach dodržiavania zásady rovnakého zaobchádzania. Ide o nezávislú právnickú osobu s celoštátnou pôsobnosťou, ktorá má nadrezortný charakter.

35. Každý, kto sa domnieva, že pri konaní, rozhodovaní alebo nečinnosti orgánu verejnej správy boli porušené jeho základné práva a slobody v rozpore s právnym poriadkom alebo princípmi demokratického a právneho štátu, sa môže obrátiť aj na verejného ochrancu práv. Verejný ochranca práv v SR je nezávislý ústavný orgán, ktorý v rozsahu a spôsobom ustanoveným zákonom o verejnom ochrancovi práv chráni základné práva a slobody fyzických osôb a právnických osôb v konaní pred orgánmi verejnej správy a ďalšími orgánmi verejnej moci.

36. Ministerstvo kultúry SR vytvára podmienky na tvorbu nástrojov smerujúcich k podpore ľudských práv v oblasti kultúry, k podpore rovnakého zaobchádzania a nediskriminácie, k odstraňovaniu predsudkov, stereotypov a informačných bariér v prístupe ku kultúre pre znevýhodnené skupiny obyvateľstva a tiež k eliminácii všetkých foriem násillia, ako aj na podporu dočasných vyrovnávacích opatrení. Pre napĺňanie tohto cieľa je vytvorený dotačný systém - dotačný program Kultúra znevýhodnených skupín obyvateľstva, ktorý je zameraný najmä na podporu dostupnosti kultúry pre zraniteľné skupiny a na podporu rovnosti príležitostí a predchádzanie diskriminácii. O podporu v rámci dotačného programu sa môžu uchádzať aj subjekty zabezpečujúce starostlivosť o rozvoj kultúrnych potrieb osôb so zdravotným postihnutím.

37. Z finančných mechanizmov v pôsobnosti Úradu vlády SR realizovalo Združenie na pomoc ľuďom s mentálnym postihnutím v SR, o. z. projekt „Spoločne proti diskriminácii ľudí s mentálnym postihnutím“. Cieľom projektu bola podpora rovnakého prístupu k základným

---

²² Podľa § 11 ods. 2 antidiskriminačného zákona, „žalovaný je povinný preukázať, že neporušil zásadu rovnakého zaobchádzania, ak žalobca predloží súdu dôkazy, z ktorých možno dôvodne usudzovať, že k porušeniu zásady rovnakého zaobchádzania došlo“.

ľudským a občianskym právam a vytvorenie nástroja na minimalizáciu diskriminácie pri rozhodovaní ľudí s mentálnym postihnutím. Celková vyčerpaná suma bola 69 144,25 Eur²³.

Článok 8 – Zvyšovanie povedomia

38. Výbor pre osoby so zdravotným postihnutím, ako stály odborný orgán Rady vlády pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť, na základe iniciatívy členov komory výboru za mimovládne organizácie zorganizoval v spolupráci s kanceláriou WHO na Slovensku v prvom štvrtroku 2012 zasadnutie výboru, venované téme Dohovor o právach osôb so zdravotným postihnutím.

39. Vzdelávanie pracovníkov rezortu kultúry v oblasti podpory kultúrnych práv a rovnakého zaobchádzania prebieha prostredníctvom aktivít Národného osvetového centra - organizácie v zriaďovateľskej pôsobnosti Ministerstva kultúry SR. Ide o metodicko-informačné stretnutia pre regionálne osvetové centrá, kde je pravidelne venovaný priestor aj problematike kultúry občanov so zdravotným postihnutím. Vzdelávanie sa uskutočňuje prostredníctvom rezortného časopisu Národná osveta, ktorý pravidelne sprostredkúva informácie o aktivitách smerujúcich k podpore rovnosti príležitostí v prístupe ku kultúre znevýhodnených skupín obyvateľstva pracovníkom rezortu kultúry.

40. K prioritám aktivít Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR, uskutočňovaných prostredníctvom príspevkovej organizácie rezortu školstva – IUVENTY, patrí k dlhodobu realizovaným aktivitám aj výchova mládeže k ľudským právam. Aktivita „Tradičná Živá knižnica“ sa realizuje od roku 2009. „Živými knihami“ sú osoby so zdravotným postihnutím, ktoré poskytujú mladým ľuďom informácie o svojom živote.

Rok	2010	2011
Celkový počet účastníkov	263	253
Počet „živých kníh“ prezentujúcich osoby so zdravotným postihnutím/z celkového počtu „živých kníh“	6/20	7/20

41. Metodická príručka „Živé knihy“ alebo „Nechajme knihy rozprávať“²⁴ je určená pracovníkom s mládežou, mládežníckym vedúcim, ale aj učiteľom a vychovávateľom. Publikácia vyšla v roku 2010 v náklade 2 000 kusov a je distribuovaná záujemcom, resp. pri aktivitách IUVENTY k téme výchova mládeže k ľudským právam. V roku 2011 bola vyhlásená špecifická výzva pre záujemcov o multiplikáciu tohto nástroja v regiónoch. Nadviazala sa spolupráca s 10 organizáciami, ktoré za podpory IUVENTY pripravili ďalšie regionálne „živé knižnice“.

Rok	2011
Celkový počet účastníkov	193
Počet „živých kníh“ prezentujúcich osoby so zdravotným postihnutím /z celkového počtu „živých kníh“	7/21

42. K zvyšovaniu povedomia a posilňovaniu pozitívnych postojov majoritnej spoločnosti k osobám so sluchovým postihnutím sa prispieva aj publikačnou činnosťou v odborných

²³ http://eea.osf.sk/priority_antidiskriminacia.html

²⁴ Nechajme knihy rozprávať.IUVENTA:Bratislava, zdroj: http://www.iuventa.sk/files/ziva%20kniznica_publicacia.pdf

i populárno-náučných periodikách a vystúpeniami v masovokomunikačných prostriedkoch, predovšetkým v Televíznom klube nepočujúcich, ktorý vysiela Slovenský rozhlas a televízia.

43. Ministerstvo zdravotníctva SR v záujme informovania verejnosti uverejnilo v júli 2011 odborné usmernenie²⁵ o postupe lekára pri informovaní rodiča alebo zákonného zástupcu dieťaťa so zdravotným postihnutím a o dôležitosti zapojenia sa rodiča do výchovnej, psychologickéj a špeciálno-pedagogickej pomoci a prevencie, ktorú poskytujú špeciálno-pedagogické centrá. V roku 2011 uskutočnilo niekoľko pracovných stretnutí aj s organizáciami občanov so zdravotným postihnutím v Slovenskej republike, ako aj so zástupcami Asociácie na ochranu práv pacientov (Združenie sclerosis multiplex, Nádej, Spoločnosť dialyzovaných a transplantovaných). Na týchto rokovaníach konzultovalo prijímanie niektorých vládnych materiálov a riešilo aktuálne problémy osôb so zdravotným postihnutím. Závery z pracovných stretnutí uverejňuje Ministerstvo zdravotníctva SR na svojom webovom sídle²⁶.

44. Z finančných mechanizmov (Finančný mechanizmus EHP a Nórsky finančný mechanizmus – FM EHP a NFM, Švajčiarsky finančný mechanizmus) v pôsobnosti Úradu vlády SR bol podporený projekt „Príklady dobrej praxe - podporujeme deinštitucionalizáciu v sociálnej oblasti“, ktorý realizovalo občianske združenie „Agentúra podporovaného zamestnávania“. Cieľom projektu bolo zvyšovanie povedomia verejnosti o právach občanov so zdravotným postihnutím na rovnaké zaobchádzanie pri presadzovaní sa na otvorenom trhu práce (2006-2009). Celková vyčerpaná suma bola 36 157,62 Eur²⁷.

45. K šíreniu povedomia o Dohovore o právach osôb so zdravotným postihnutím a jeho implementácii sa SR hlási aj ako spolupredkladateľ (*co-sponsor*) rezolúcií v Rade OSN pre ľudské práva a Valnom zhromaždení OSN zameraných na práva osôb so zdravotným postihnutím.

Článok 9 – Prístupnosť

46. Hlavné zásady, princípy a požiadavky, ktorými sa zabezpečuje bezbariérové riešenie prostredia a prístupnosť stavieb v SR sú zapracované v stavebnom zákone²⁸ a vo vyhláske, ktorou sa ustanovujú podrobnosti o všeobecných technických požiadavkách na výstavbu a o všeobecných technických požiadavkách na stavby užívané osobami s obmedzenou schopnosťou pohybu a orientácie²⁹. Ustanovenia stavebného zákona týkajúce sa základných požiadaviek na stavby sú prevzaté z Nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ), ktorým sa ustanovujú harmonizované podmienky uvádzania stavebných výrobkov na trh³⁰.

47. V železničnej doprave je problematika prístupu osôb so zdravotným postihnutím k službám upravená v rámci Nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) o právach a povinnostiach cestujúcich v železničnej doprave³¹. Na základe nariadenia železničné

²⁵ Vestník MZ SR, Čiastka 17, Ročník 59.

²⁶ <http://www.health.gov.sk/Titulka>

²⁷ http://eea.osf.sk/priority_antidiskriminacia.html

²⁸ Zákon č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon) v znení neskorších predpisov.

²⁹ Vyhláška č. 532/2002 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o všeobecných technických požiadavkách na výstavbu a o všeobecných technických požiadavkách na stavby užívané osobami s obmedzenou schopnosťou pohybu a orientácie.

³⁰ Nariadenie EP a Rady (EÚ) č. 305/2011 z 9. marca 2011, ktorým sa ustanovujú harmonizované podmienky uvádzania stavebných výrobkov na trh a ktorým sa zrušuje smernica Rady 89/106/EHS

³¹ Nariadenie EP a Rady (ES) č. 1371/2007 z 23. októbra 2007 o právach a povinnostiach cestujúcich v železničnej doprave.

spoločnosti trvalo vytvárajú priestor pre integráciu občanov so zdravotným postihnutím do života spoločnosti, predovšetkým nasledovnými aktivitami:

- zachovávanie sociálnych zliav cestovného v osobnej železničnej doprave,
- v rámci modernizácie a dispečerizácie železničných tratí, ako aj pri rekonštrukciách prijímacích budov a nástupišť sa budujú v železničných staniciach a zastávkach vizuálne a automatické hlasové informačné systémy pre cestujúcu verejnosť. Tieto informačné systémy informujú cestujúcich a čakajúcich o aktuálnom chode vlakov (príchody, odchody, prestupové možnosti, meškania, atď.) a o prevádzkových a bezpečnostných opatreniach súvisiacich s osobnou dopravou,
- prebieha projekt obnovy vozového parku železničného osobného prepravcu Železničná spoločnosť Slovensko, a.s., v rámci ktorého sa do dvoch rokov vymení až pätina regionálnych a prímestských vlakov na slovenských železniciach. Tieto vlaky sú nízkopodlažné, s multifunkčnými priestormi pre imobilných cestujúcich s vozíkmi a zároveň sú vybavené informačným systémom,
- v súčasnosti okrem iných prebiehajúcich projektov modernizácií železničných tratí, prebieha aj „Projekt zabezpečenia prístupu osôb s obmedzenou mobilitou k službám osobnej železničnej dopravy“. Predmetom projektu je nákup 40 zdvíhacích plošín pre imobilných cestujúcich vrátane zabezpečenia prístupu, hygieny a obsluhy samotných plošín. Umiestnenie týchto plošín sa plánuje na území celej SR, v rámci každého kraja. Predpokladaný termín ukončenia projektu je rok 2015.

48. Pri novostavbách, modernizáciách a rekonštrukciách železničných staníc a zastávok postupujú železničné spoločnosti podľa platnej legislatívy, noriem a interných predpisov v problematike osôb so zdravotným postihnutím. V rámci projektov novostavieb, modernizácií a rekonštrukcií sú osoby so zdravotným postihnutím účastníkmi stavebných konaní.

49. Ustanovenia ako prakticky postupovať pri preprave osôb so zdravotným postihnutím upravuje interný predpis Železníc Slovenskej republiky Z 15 „Pravidlá prevádzkových informácií“. V prevádzkových poriadkoch jednotlivých železničných staníc sú uvedené aj ustanovenia týkajúce sa prístupu osôb so zdravotným postihnutím k vlakom a od vlakov, a to v zmysle Pravidiel pre vypracovanie prevádzkových poriadkov³² (napr. prístupové cesty a priechody určené pre osoby so zdravotným postihnutím, možnosti použitia výťahov...). Vlaky s vozňami pre osoby so zdravotným postihnutím sú v cestovnom poriadku označené piktogramom invalidného vozíka a sú uvedené aj v osobitnom zozname³³.

50. V období posledných štyroch rokov sa uplatňovali požiadavky pre osoby so zdravotným postihnutím vo viacerých projektoch (modernizácia železničnej trate Žilina – Krásno nad Kysucou, modernizácia železničnej trate Bratislava Rača – Nové Mesto nad Váhom, rekonštrukcia železničnej trate Podunajské Biskupice – Dunajská Streda).

51. V oblasti cestnej dopravy nadobudol v novembri 2011 účinnosť technický predpis „Navrhovanie debarierizačných opatrení pre osoby s obmedzenou schopnosťou pohybu a orientácie na pozemných komunikáciách“³⁴, ktorý je metodikou tvorby bezbariérových opatrení, stanovuje požiadavky na návrh debarierizačných opatrení pre osoby s obmedzenou

³² SR 1022 „Pravidlá pre vypracovanie prevádzkových poriadkov“.

<http://fpedas.utc.sk/~gasparik/SR%201022%20tlac%5B1%5D.pdf>

³³ www.slovakrail.sk

³⁴ TP 10/2011 – Navrhovanie debarierizačných opatrení pre osoby s obmedzenou schopnosťou pohybu a orientácie na pozemných komunikáciách.

schopnosťou pohybu a orientácie na pozemných komunikáciách a poskytuje vzorové grafické listy debarierizačných opatrení pre osoby s obmedzenou schopnosťou pohybu a orientácie s popisom a odôvodnením použitia konkrétnych riešení.

52. Problematika nediskriminácie a uplatňovania práv osôb so zdravotným postihnutím a osôb so zníženou pohyblivosťou vo vodnej doprave sa riadi Nariadením EP a Rady (ES) o právach cestujúcich v námornej a vnútrozemskej vodnej doprave³⁵ a medzinárodnými európskymi normami.

53. Vláda SR schválila 13. mája 2009 dokument „Národná politika pre elektronické komunikácie na roky 2009 – 2013“³⁶. V súlade s Národnou politikou pre elektronické komunikácie na roky 2009 – 2013 a Stratégiou prechodu z analógového na digitálne pozemské televízne a rozhlasové vysielanie v SR³⁷ bola v priebehu roka 2011 realizovaná digitalizácia pozemského televízneho vysielania. Digitálna technológia poskytuje možnosti, na základe ktorých budú mať aj osoby s ťažkým zdravotným postihnutím úžitok z televízie v takom stupni, ktorý nebolo možné dosiahnuť analógovými riešeniami. Digitálne televízne vysielanie umožňuje využívať napr. služby skrytého titulkovania a hovorených komentárov, ale aj vyššiu funkcionálnu vo forme rozšíreného elektronického sprievodcu programami. V rámci prechodu na digitálne vysielanie v súlade so zákonom o digitálnom vysielaní³⁸ (od 15. 3. 2011 do 31. 8. 2011) poskytovalo ministerstvo jednorazový nenávratný finančný príspevok na nákup zariadenia pre príjem digitálnej televízie bez ohľadu na platformu príjmu na území SR. Žiadosť o príspevok si mohli podať osoby s ťažkým zdravotným postihnutím, ktoré boli poberateľmi dávky v hmotnej núdzi, resp. spoločne posudzovanou osobou s poberateľom.

54. V roku 2010 Ministerstvo dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja SR riešilo výskumnú úlohu „Využitie DVB-T pre osoby s poruchami zraku a sluchu“, v rámci ktorej analyzovalo možnosti uľahčenia prístupu osôb s poruchami zraku a sluchu k službám digitálnej televízie v podmienkach Slovenska.

55. Postavenie osôb so zdravotným postihnutím upravuje aj zákon o elektronických komunikáciách³⁹ (od 1. novembra 2011). Zákon v oblasti úpravy spotrebiteľských vzťahov v elektronických komunikáciách, v niektorých prípadoch osobitne zdôrazňuje postavenie osôb so zdravotným postihnutím. Ide najmä o rozšírenie povinností podnikov, ktoré poskytujú elektronické komunikačné služby poskytovať informácie pre osoby so zdravotným postihnutím o službách pre nich určených, povinnosť vykonávať opatrenia na zabezpečenie rovnocenného prístupu k službám pre koncových užívateľov so zdravotným postihnutím. Zároveň je tu možnosť Telekomunikačného úradu SR určiť povinnosť poskytovať bez poplatku informácie o kontrole nákladov za poskytnutú elektronickú komunikačnú službu účastníkovi so zdravotným postihnutím. V prípade univerzálnej služby môže Telekomunikačný úrad SR určiť povinnosť prenajať alebo predať, ak o to požiada užívateľ so zdravotným postihnutím, jedno špeciálne vybavené telekomunikačné koncové zariadenie primerané jeho zdravotnému postihnutiu za cenu štandardného telekomunikačného koncového zariadenia, resp. zabezpečovať bezbariérový prístup k vybraným verejným telefónnym automatom.

---

³⁵ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1177/2010 z 24. novembra 2010 o právach cestujúcich v námornej a vnútrozemskej vodnej doprave, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie (EÚ) č. 2006/2004

³⁶ <http://www.rokovania.sk/File.aspx/ViewDocumentHtml/Mater-Dokum-53921?prefixFile=m>

³⁷ <http://www.rokovania.sk/File.aspx/ViewDocumentHtml/Mater-Dokum-127213?prefixFile=m>

³⁸ § 67 ods. 4 zákona o digitálnom vysielaní.

³⁹ Zákon č. 351/2011 Z. z. o elektronických komunikáciách (predtým zákon č. 195/2000 Z. z. o telekomunikáciách).

56. Na základe medzivládnej dohody Svetového poštového dohovoru⁴⁰, Slovenská pošta, a. s. poskytuje v tuzemskom a medzinárodnom poštovom styku pre osoby so zrakovým postihnutím bezplatné podávanie zásielok označených ako „Slepecká zásielka“ s hmotnosťou do 7000 g. Obsahom takýchto zásielok môžu byť písomnosti vyhotovené písmom pre nevidiacich (Braillovo písmo) alebo vypichovaným reliéfom latinky (Kleinovo písmo), štočky so slepeckými značkami, zvukové záznamy na elektromagnetických a optických nosičoch, osobitné papiere pre nevidiacich, ale len vtedy, ak ich podáva inštitúcia pre nevidiacich, alebo sú takejto inštitúcii adresované. Slovenská pošta zabezpečuje osobám so zdravotným postihnutím, na základe dohody, všetky peňažné služby a výplaty dôchodkov prostredníctvom doručovateľa.

57. Poskytovateľ sociálnej služby je povinný podľa zákona o sociálnych službách⁴¹ zabezpečiť kvalitu a prístupnosť sociálnej služby aj splnením všeobecných technických požiadaviek na výstavbu a všeobecných technických požiadaviek na stavby užívané fyzickými osobami s obmedzenou schopnosťou pohybu a orientácie podľa zákona o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon)²⁸ a splnením požiadaviek na vnútorné prostredie budov a minimálnych požiadaviek na byty nižšieho štandardu a na ubytovacie zariadenia podľa zákona o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia⁴².

58. Splnenie uvedených požiadaviek je jednou z podmienok, ktorú musí poskytovateľ sociálnej služby splniť pri zápise do registra poskytovateľov sociálnych služieb podľa zákona o sociálnych službách⁴³. Vzhľadom na nedostatok finančných prostriedkov v oblasti sociálnych služieb je termín splnenia vyššie uvedených všeobecných technických požiadaviek predĺžený do 31.12.2015 pre poskytovateľov, ktorí poskytovali sociálnu službu už pred účinnosťou zákona o sociálnych službách (koniec roka 2008). Poskytovatelia, ktorí ešte nespĺňajú všetky požiadavky na bezbariérové prostredie si ich budú realizovať postupne.

59. S cieľom zabezpečiť väčšiu dostupnosť v zariadeniach sociálnych služieb, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR môže podľa zákona o dotáciách⁴⁴ poskytovať aj dotácie na vytváranie bezbariérového prostredia a na nákup technických zariadení na zlepšenie manipulácie s fyzickými osobami s obmedzenou schopnosťou pohybu.

60. V roku 2009 poskytlo Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR dotácie na vytváranie bezbariérového prostredia a na nákup technických zariadení na zlepšenie manipulácie s fyzickými osobami s obmedzenou schopnosťou pohybu vo výške cca 442 tis. Eur, v roku 2010 vo výške cca 384 tis. Eur a v roku 2011 vo výške cca 469 tis. Eur.

61. V súlade s § 44 zákona o sociálnych službách sa fyzickým osobám odkázaným na tlmočenie v posunkovej reči, artikulačné tlmočenie a taktilné tlmočenie poskytuje tlmočnicka služba. Zároveň je možné v rámci opatrovateľskej služby (§ 41) poskytovať predčítanie pre nevidiacu a prakticky nevidiacu osobu a tlmočenie pre nepočujúcu, ťažko nedoslýchavú a hluchoslepú osobu, najmä pri vybavovaní úradných záležitostí, korešpondencie, pri nakupovaní, návšteve lekára a záujmových činnostiach.

---

⁴⁰ Oznámenie MZV SR č. 50/2010 Z. z. o prijatí Aktov Svetovej poštovej únie.

⁴¹ § 9 zákona č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov v znení neskorších predpisov.

⁴² Zákon č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

⁴³ § 64 zákona č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

⁴⁴ § 3 ods. 1 písm. f) zákon č. 544/2010 o dotáciách v pôsobnosti Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky..

62. Fyzickej osobe, ktorá je nevidiaca alebo prakticky nevidiaca a fyzickej osobe s mentálnym postihnutím je možné poskytovať sprievodcovskú a predčitateľskú službu (§ 43 zákona o sociálnych službách).

63. Z dôvodu nízkeho počtu poskytovateľov tlmočnickej, sprievodcovskej a predčitateľskej služby, ako aj nedostatku finančných prostriedkov, ktoré vyššie územné celky na nich vynakladajú, nie sú na Slovensku tieto sociálne služby dostatočne dostupné. V súčasnosti je v SR registrovaných 11 poskytovateľov tlmočnickej služby a iba 1 poskytovateľ sprievodcovskej a predčitateľskej služby. Údaje o počte osôb, ktorým sa tieto sociálne služby poskytujú nie sú dostupné.

64. Podľa § 52 zákona o sociálnych službách sa môže fyzickej osobe, ktorá má nepriaznivý zdravotný stav, poskytovať sociálna služba „Monitorovanie a signalizácia potreby pomoci“, ktorá sa realizuje prostredníctvom nepretržitej, dištančnej, hlasovej, písomnej alebo elektronickej komunikácie s fyzickou osobou, prostredníctvom signalizačného alebo audiovizuálneho zariadenia napojeného na centrálny dispečing, ktorý zabezpečí potrebnú pomoc na základe vyslaného signálu potreby pomoci. Táto sociálna služba je veľmi progresívna a umožňuje fyzickým osobám čo najdlhšie zostať v ich prirodzenom prostredí bez vzniku ohrozenia zdravia a života. Vzhľadom na vysoké vstupné náklady na zabezpečenie tejto sociálnej služby nie je v súčasnosti v SR dostatočne rozšírená a ani prístupná. Na Slovensku poskytuje túto sociálnu službu 6 poskytovateľov v piatich samosprávnych krajoch (z ôsmich krajov). Údaje o počte osôb, ktorým sa táto sociálna služba poskytuje nie sú dostupné.

65. Závazok z tohto článku Dohovoru je premietnutý aj do zákona o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia⁶, najmä poskytovaním peňažného príspevku na osobnú asistenciu (prostredníctvom tlmočenia v posunkovej reči, artikulačného tlmočenia, taktilného tlmočenia, sprostredkovania komunikácie pre sluchovo postihnuté osoby a pre hluchoslepé osoby a predčítania pre nevidiacich), ako aj prostredníctvom poskytovania peňažného príspevku na prepravu, peňažného príspevku na zaobstaranie pomôcky, peňažného príspevku na kúpu osobného motorového vozidla, peňažného príspevku na kompenzáciu zvýšených výdavkov súvisiacich so zabezpečením prevádzky osobného motorového vozidla, peňažného príspevku na kúpu zdvíhacieho zariadenia, peňažného príspevku na úpravu bytu, peňažného príspevku na úpravu rodinného domu a peňažného príspevku na úpravu garáže.

66. Výbor pre osoby so zdravotným postihnutím kladie dôraz na to, aby všetky jeho zasadnutia sa uskutočňovali v bezbariérových priestoroch, aby boli tlmočené do posunkovej reči pre osoby so sluchovým postihnutím a aby podklady na rokovanie pre osoby so zrakovým postihnutím boli poskytované v prístupných elektronických formátoch⁴⁵.

67. V pôsobnosti rezortu Ministerstva spravodlivosti SR vzniklo v roku 2006 „Centrum právnej pomoci“, ktoré poskytuje komplexnú právnu pomoc (od právneho poradenstva až po zastupovanie pred súdom právnikom centra alebo advokátom, prípadne riešenie sporu prostredníctvom mediátora) pre ľudí s nepriaznivou finančnou a sociálnou situáciou. Dôležitým prostriedkom sprístupňovania právnej pomoci osobám so zdravotným postihnutím je poskytovanie právneho poradenstva prostredníctvom e-mailu v súlade s Metodickým pokynom č.1/2011 Centra právnej pomoci z apríla 2011. Centrum môžu osoby so zdravotným postihnutím kontaktovať elektronicky prostredníctvom e-mailovej adresy⁴⁶ a obracať sa naň so svojimi konkrétnymi otázkami, ktoré si vyžadujú poskytnutie usmernenia v oblasti práva a

⁴⁵ Štatút Výboru pre osoby so zdravotným postihnutím.

⁴⁶ info@legalaid.sk

postupu pri vybavovaní právnych problémov. Jednotlivé pracoviská centra sú rozmiestnené na území celého Slovenska a umožňujú bezbariérový prístup osobám so zdravotným postihnutím.

68. Ministerstvo spravodlivosti SR ako ústredný orgán štátnej správy pre súdy a väzenstvo inštruuje predsedov súdov, aby zabezpečovali na základe vyhlášky Ministerstva životného prostredia SR, ktorou sa ustanovujú podrobnosti o všeobecných technických požiadavkách na výstavbu a o všeobecných technických požiadavkách na stavby užívané osobami s obmedzenou schopnosťou pohybu a orientácie²⁹, bezbariérový prístup do budovy súdu a ak to nie je technicky možné, aby zabezpečili súčinnosť príslušníkov Zboru väzenskej a justičnej správy, ktorí sú v tomto smere školení a poučení internými predpismi.

69. Justičná akadémia SR rešpektuje vo všetkých svojich interných riadiacich aktoch príslušné ustanovenia zákona o slobodnom prístupe k informáciám. Webové sídlo Justičnej akadémie SR⁴⁷ je plne spôsobilé poskytnúť plnohodnotné informácie aj slabozrakým osobám, čo umožňuje osobitná funkcionálna internetovej stránky a jej nastavenia. Pri zmierňovaní a odstraňovaní prekážok a bariér brániacich prístupnosti do oboch budov Justičnej akadémie SR v Pezinku a v Omšeni sú zabezpečené bezbariérové prístupy, ako aj schodiskové plošiny pre imobilné osoby s vozíkom. V detašovanom pracovisku Justičnej akadémie SR v Omšeni je plne zriadená špeciálna izba, ktorá je k dispozícii pre imobilných účastníkov vzdelávacích podujatí.

70. Orgány prokuratúry venujú maximálnu pozornosť tomu, aby osoby so zdravotným postihnutím mali bezbariérový prístup do budov prokuratúr alebo zariadení prokuratúr. Bezbariérový prístup je zabezpečený do 26 budov prokuratúr, 31 budov ich v súčasnosti nemá k dispozícii. Okrem fyzického prístupu sú pre všetky osoby, vrátane osôb so zdravotným postihnutím kedykoľvek prístupné elektronické služby (internet, fax), ktoré môžu osoby využívať tak na podávanie rôznych podnetov, oznámení a sťažností, ako aj na poskytovanie potrebných informácií slúžiacich najmä na rýchle, adresné a konkrétne uplatňovanie požiadaviek voči orgánom prokuratúry.

71. SR na základe výnosu Ministerstva financií SR o štandardoch pre informačné systémy verejnej správy (ISVS)⁴⁸ upravuje oblasť prístupnosti pre webové prostredie (webové stránky) pre osoby so zdravotným postihnutím od roku 2006. Prakticky od účinnosti uvedeného všeobecne záväzného právneho predpisu Ministerstvo financií SR vykonáva priebežné systematické monitorovanie stavu webových sídiel inštitúcií verejnej správy v počte niekoľko stoviek sídiel ročne. Štandardy pre oblasť prístupnosti, ktoré vychádzajú z medzinárodných smerníc WCAG 2.0, sú povinné pre všetky povinné osoby v zmysle zákona o informačných systémoch verejnej správy⁴⁹. Nedostatkom je, že výnos sa vzťahuje len na verejnú správu a nevzťahuje sa napr. na vysoké školy, čo zásadne obmedzuje prístupnosť vysokoškolského štúdia študentom so zdravotným postihnutím.

72. Okrem štandardov existuje už od roku 2005 aj štátom podporený projekt pod názvom „Blindfriendly“, ktorý vytvoril prvé základy pre spracovanie metodík. Vzhľadom na revíziu a aktualizáciu príslušných metodík pre štandardy sa intenzívne spracovávanie štatistík začalo od roku 2008. Štatistiky, metodiky a ďalšie informácie sa zverejňujú na webovom sídle⁵⁰, ktorého prevádzkovateľom je Ministerstvo financií SR. V súčasnosti sa spracováva finálna správa za rok 2011.

---

⁴⁷ www.ja-sr.sk

⁴⁸ Výnos MF SR č. 312/2010 Z. z. o štandardoch pre informačné systémy verejnej správy.

⁴⁹ Zákon č. 276/2006 Z. z. o informačných systémoch verejnej správy v znení neskorších predpisov.

⁵⁰ www.informatizacia.sk

73. S cieľom plného začlenenia detí a žiakov so zdravotným postihnutím a vzdelávania detí a žiakov v špeciálnych školách, pre ktorých integrácia nie je možná alebo prospešná, rezort školstva podporuje debarierizáciu škôl prostredníctvom rozvojových projektov a dotácií. Z celkového počtu škôl 6 726 bolo k marcu 2012 debarierizovaných spolu 418 škôl, na ktorú bolo použitá suma 4 281 544,18 Eur; náklady na debarierizáciu jednej školy v priemere dosiahli 10 242, 93 Eur.

74. Legislatívnym opatrením prijatým v rezorte školstva, ktoré ustanovuje povinnosť vytvárať podmienky bezbariérového prístupu osôb s telesným postihnutím do športových zariadení je zákon o organizácii a podpore športu⁵¹. V § 32 ods. 2 je ustanovené, že každé nové športové zariadenie musí mať upravený bezbariérový vstup, aby bolo prístupné aj osobám s telesným postihnutím a pri obnove športových zariadení sa dbá na záujem osôb s telesným postihnutím.

75. V pôsobnosti rezortu zdravotníctva sa podpora samostatnosti a nezávislosti (bezbariérový vstup, pohyb a pobyt) fyzickej osoby so zdravotným postihnutím v zdravotníckych zariadeniach vykonáva prostredníctvom spoločných ustanovení výnosu Ministerstva zdravotníctva SR⁵². Zdravotnícke zariadenia sú povinné mať zabezpečený bezbariérový vstup a vo svojich priestoroch umožňovať pohyb pre pacientov s obmedzenou schopnosťou pohybu a orientácie vodorovnými komunikáciami, rampami alebo výťahmi. Na jednotlivých oddeleniach musí byť najmenej jeden sprchovací box prístupný pre osoby s obmedzenou schopnosťou pohybu alebo pre vozík s imobilným pacientom. Základné vybavenie oddelenia musí tvoriť najmenej jedno lôžko pre osoby s obmedzenou schopnosťou pohybu, vrátane antidekubitného lôžka.

76. S cieľom zabezpečiť osobám so zdravotným postihnutím na rovnakom základe s ostatnými prístup k fyzickému prostrediu je v pôsobnosti Ministerstva životného prostredia SR vybudovaný bezbariérový prístup pre osoby so zdravotným postihnutím, napr. v Slovenskom múzeu ochrany prírody a jaskyniarstva v Liptovskom Mikuláši, v budove Informačného centra Zoologickej záhrady v Bojniciach (ako aj k niektorým pavilónom). Terénne stanice, informačné centrá, jaskyne a náučné chodníky v správe odbornej organizácie Štátna ochrana prírody SR Banská Bystrica sa nachádzajú v ťažko dostupnom teréne a ich sprístupnenie je nemožné.

77. V rámci rezortnej politiky Ministerstvo kultúry SR podporilo v roku 2010 (sumou 6 000 Eur) konferenciu Únie nevidiacich a slabozrakých Slovenska pod názvom „Sprístupňovanie kultúrneho dedičstva zrakovo postihnutým a ich príspevok ku kultúrnemu životu spoločnosti“. Zmyslom konferencie bolo prispieť k uľahčeniu života osôb so zrakovým postihnutím, ako aj k vzájomnému porozumeniu a zvyšovaniu tolerance a ich začleneniu sa do spoločnosti prostredníctvom kultúrnej integrácie. V roku 2011 podporilo ministerstvo (sumou 6 000 Eur) konferenciu Únie nevidiacich a slabozrakých Slovenska pod názvom „Prístupnosť písomných dokumentov osobám so zrakovým postihnutím - Prostriedok ich spoločenského začleňovania a informovanosti“ so špecifickým cieľom - sprístupňovať písomné dokumenty ľuďom so zrakovým postihnutím aj v bežných životných situáciách (napr. informácie o cestovnom poriadku, otváracích hodinách v rôznych inštitúciách, popisy

---

⁵¹ Zákon č. 300/2008 Z. z. o organizácii a podpore športu a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

⁵² Výnos Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky č. 09812/2008-OL z 10. septembra 2008 o minimálnych požiadavkách na personálne zabezpečenie a materiálno-technické vybavenie jednotlivých druhov zdravotníckych zariadení, v znení neskorších predpisov.

Vestník Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky, Čiastka 32-51, Dňa 28. októbra 2008, Ročník 56.

produktov a tovaru, ale aj výstražné oznamy na verejných miestach, príbalové letáky k liekom...).

78. Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR v rámci čerpania štrukturálnych fondov EÚ v programovom období 2007 - 2013 pôsobí ako riadiaci orgán pre tri operačné programy: Regionálny operačný program, Operačný program Bratislavský kraj a Operačný program cezhraničná spolupráca Slovenská republika – Česká republika 2007 – 2013. V rámci programov cezhraničnej spolupráce Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR súčasne implementuje aj ďalšie programy, v ktorých plní úlohy národného orgánu:

- Program cezhraničnej spolupráce Maďarská republika – Slovenská republika;
- Program cezhraničnej spolupráce Slovenská republika – Rakúsko;
- Program cezhraničnej spolupráce Poľsko - Slovenská republika;
- Európsky nástroj susedstva a partnerstva Maďarsko-Slovenská republika – Rumunsko - Ukrajina.

79. V rámci Regionálneho operačného programu sa podporujú aj aktivity zamerané na debarierizáciu, resp. na odstraňovanie fyzických prekážok pre ľudí s telesným postihnutím – úpravy uľahčujúce prístup k rekonštruovaným, rozširovaným, modernizovaným, prípadne novovybudovaným zariadeniam občianskej infraštruktúry alebo prístup na verejné priestranstvá, chodníky. Ide predovšetkým o úpravy budov škôl, zariadení sociálnych služieb, pamäťových a fondových inštitúcií, ako aj o revitalizované centrá obcí. Podpora v oblasti debarierizácie je prierezová a vzťahuje sa na viaceré opatrenia Regionálneho operačného programu.

80. V rámci Operačného programu Bratislavský kraj sa podporujú aktivity zamerané na debarierizáciu v rámci opatrenia 1.1 Regenerácia sídiel, a to najmä skupiny aktivít 1.1.2 Samostatne dopytovo orientované projekty zamerané aj na budovanie a rekonštrukciu detských ihrísk a ihrísk s multifunkčným využitím: v rámci týchto projektov sú oprávnenými činnosťami obstaranie mobiliáru (napr. lavičky, odpadkové koše, zábrany a pod.), pevne zabudovaného vybavenia ihrísk (napr. bránky, stojany na koše, stĺpiky, ochranné siete, mantinely a pod.), súvisiacich terénnych a sadových úprav, vrátane vybudovania prepojenia na existujúce komunikácie, pričom tieto prepojenia musia spĺňať podmienky bezbariérovosti. Bezbariérovosť sa podporuje aj v rámci opatrenia 1.2 Regionálna a mestská hromadná doprava, najmä v rámci skupiny aktivít 1.2.3 podpora mestskej hromadnej dopravy⁵³.

81. Aktivity súvisiace s debarierizáciou podporujú všetky programy cezhraničnej spolupráce uvedené v bode 78.

Článok 10 – Právo na život

82. Právo na život sa v SR zaručuje v Ústave Slovenskej republiky²¹. V článku 15 ods. 1 Ústavy SR sa uvádza, že „každý má právo na život a ľudský život je hodný ochrany už pred narodením“. Podľa článku 15 odseku 2 Ústavy SR „nikto nesmie byť pozbavený života“.

83. Osobitný záujem štátu na ochrane života a zdravia je premietnutý aj v jednotlivých ustanoveniach Trestného zákona⁵⁴. V súlade s článkom 15 Ústavy SR Trestný zákon nepripúšťa trest smrti a v ustanovení § 32 ustanovuje 11 druhov trestov, medzi ktorými sa trest smrti nenachádza.

⁵³ http://eea.osf.sk/priority_antidiskriminacia.html

⁵⁴ Trestný zákon v znení neskorších predpisov.

84. Právny poriadok SR neumožňuje legálnym spôsobom uskutočniť ani eutanáziu. Účasť na samovražde kriminalizuje a sankcionuje Trestný zákon v ustanovení § 154.

85. Otázky legálneho umelého prerušenia tehotenstva upravuje zákon o umelom prerušení tehotenstva⁵⁵. Tento zákon upravuje umelé prerušenie tehotenstva a so zreteľom na ochranu života a zdravia ženy a v záujme plánovaného a zodpovedného rodičovstva ustanovuje podmienky a postup na jeho vykonávanie. Nedovolené umelé prerušenie tehotenstva je trestným činom v súlade s ustanoveniami §§ 150-153 Trestného zákona.

86. V SR bolo (k januáru 2012) v spolupráci s občianskym združením „Šanca pre nechcených“ zriadených 16 „hniezd záchrany“. Ide o verejné inkubátory, ktoré sú priamo napojené na novorodenecké oddelenie nemocnice a matky v krízovej situácii tam môžu odložiť svoje narodené dieťa bez toho, aby ohrozili jeho život alebo zdravie. Konanie osoby, ktorá odloží dieťa do „hniezda záchrany“ je možné posúdiť ako okolnosť vylučujúcu protiprávnosť, pretože ide o výkon práva a povinnosti v súlade s § 28 Trestného zákona. Hniezda záchrany zachránili k januáru 2012 až 34 detí, z toho 1 dieťa so zdravotným postihnutím. Podporou projektu „Hniezdo záchrany“ sa tak SR stala súčasťou systémového riešenia záchrany života nechcených detí (aj detí so zdravotným postihnutím).

Článok 11 – Rizikové situácie a núdzové humanitárne situácie

87. Ochrana obyvateľstva počas mimoriadnej situácie je všeobecne riešená najmä v zákone o civilnej ochrane obyvateľstva⁵⁶ a v jeho vykonávacích vyhláškach. Prednostné zabezpečenie ochrany obyvateľstva so zdravotným postihnutím je upravené vo vyhláške Ministerstva vnútra SR⁵⁷, kde sú osoby so zdravotným postihnutím pri vykonávaní evakuácie z ohrozeného územia uprednostňovanou kategóriou osôb. Riadenie ochrany obyvateľstva je v pôsobnosti obvodného úradu.

88. Opatrenia na zabezpečenie ochrany a bezpečnosti osôb so zdravotným postihnutím v rizikových situáciách, vrátane ozbrojených konfliktov, núdzových humanitárnych situáciách a pri živelných pohromách je možné rozdeliť na opatrenia spojené s prednostným právom na:

- prvotné poskytnutej zdravotníckej pomoci,
- vybavovanie evidencie v núdzových situáciách,
- vydávanie stravy pri núdzovom stravovaní,
- ubytovanie pri núdzovom ubytovaní,
- využívanie hygienických a iných zariadení.

89. Súčasťou opatrení na zabezpečenie osôb so zdravotným postihnutím pri evakuácii postihnutého obyvateľstva sa obyvateľstvo pre potreby plánovania a zabezpečenia evakuácie člení na skupiny, ktoré môžu byť na základe vzniknutej situácie uprednostnené v zdravotníckych zariadeniach a v zariadeniach sociálnych služieb. Každé zariadenie, ktoré má v starostlivosti osoby s telesným postihnutím má vypracovaný plán evakuácie podľa skutočných ohrozovateľov. V pláne evakuácie sú zároveň vytypované zariadenia obdobného charakteru, kam by boli v prípade evakuácie postihnuté osoby umiestnené.

90. V roku 2006 schválila vláda SR dokument „Mechanizmus poskytovania humanitárnej pomoci Slovenskej republiky“. Tento dokument špecifikuje, že humanitárna pomoc sa

⁵⁵ Zákon č. 73/1986 Zb. o umelom prerušení tehotenstva v znení neskorších predpisov.

⁵⁶ Zákon č. 42/1994 Z.z. o civilnej ochrane obyvateľstva v znení neskorších predpisov.

⁵⁷ Vyhláška Ministerstva vnútra Slovenskej republiky č. 75/1995 Z.z. o zabezpečovaní evakuácie v znení neskorších predpisov.

poskytuje ľudom bez ohľadu na ich etnický pôvod, náboženské vyznanie alebo politické presvedčenie a je určená predovšetkým tým najzraniteľnejším, ako sú deti a matky, obyvatelia rozvojových krajín, alebo ľudia trpiaci nedostatkom základných životných potrieb. Uznesením vlády SR bol k tomuto materiálu v rámci rozpočtovej kapitoly Ministerstva zahraničných vecí SR vytvorený podprogram pre humanitárnu pomoc SR. Z neho bude v prípade vzniku krízovej situácie Ministerstvo zahraničných vecí SR môcť čerpať finančné prostriedky na implementáciu projektov slovenských mimovládnych organizácií.

91. Technickú stránku záchranej pomoci zabezpečuje Ministerstvo vnútra SR prostredníctvom svojich zložiek. Rezort vnútra má zároveň k dispozícii lietadlá a ľudské kapacity letky Ministerstva vnútra SR, ktoré je možné využiť pri realizácii humanitárnej pomoci.

Článok 12 – Rovnosť pred zákonom

92. Právne predpisy, v súlade s článkom 46 a 47 Ústavy SR, ktorá je základným zákonom štátu, zakotvujú také právne inštitúty, ktorými sa dôsledne zabezpečuje prístup k spravodlivosti a rovnosť pred zákonom osobám so zdravotným postihnutím.

93. Slovenská republika v právnej úprave potvrdzuje, že osoby so zdravotným postihnutím majú právo na uznanie svojej osoby ako subjektu práva. Antidiskriminačná legislatíva bola prijatá s cieľom zabezpečiť, aby osoby so zdravotným postihnutím mali právnu spôsobilosť vo všetkých oblastiach života na rovnakom základe s ostatnými, osobitne také opatrenia, ktoré zabezpečia rovnaké právo osôb so zdravotným postihnutím zachovať si fyzickú a duševnú integritu, plnú občiansku účasť, vlastniť a dediť majetok, riadiť svoje vlastné finančné záležitosti a mať rovnaký prístup k bankovým pôžičkám, hypotékam, a iným formám finančného úverovania a mať právo nebyť svojvoľne zbavení svojho majetku.

94. Hmotnoprávna úprava spôsobilosti na právne úkony čerpá svoj základ z Občianskeho zákonníka⁵⁸. Ak fyzická osoba pre duševnú poruchu, ktorá nie je len prechodná, nie je vôbec schopná robiť právne úkony, súd ju pozbaví spôsobilosti na právne úkony. Ak fyzická osoba pre duševnú poruchu, ktorá nie je len prechodná, alebo pre nadmerné požívanie alkoholických nápojov alebo omamných prostriedkov či jedov je schopná robiť len niektoré právne úkony, súd obmedzí jej spôsobilosť na právne úkony a rozsah obmedzenia určí v rozhodnutí. Súd pozbavenie alebo obmedzenie spôsobilosti zmení alebo zruší, ak sa zmenia alebo ak odpadnú dôvody, ktoré k nim viedli.

95. Uznesením vlády SR č. 13 zo 14. januára 2009 bol schválený Návrh legislatívneho zámeru Občianskeho zákonníka. V rámci všeobecnej časti návrhu zámeru je obsiahnutá aj časť týkajúca sa právnej úpravy spôsobilosti na právne úkony. Návrh zámeru je zverejnený na webovom sídle vlády Slovenskej republiky⁵⁹. Na tvorbe paragrafového znenia jednotlivých ustanovení nového Občianskeho zákonníka aktuálne pracujú osobitné subkomisie, ktoré venujú náležitú pozornosť aj požiadavkám vyplývajúcim z Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím. Aktuálne rekodifikačná komisia na prípravu nového Občianskeho zákonníka prehodnocuje koncepciu spôsobilosti na právne úkony a možnosti jej obmedzenia, ako aj inštitúty opatrovníctva a poručníctva. Návrh paragrafovaného znenia právnej úpravy spôsobilosti na právne úkony obsahuje aj časť venovanú tzv. pomocným opatreniam pre osoby so zdravotným postihnutím. Pri prípravných prácach rekodifikačná komisia a Ministerstvo spravodlivosti SR spolupracuje s mimovládnu organizáciou Združením na pomoc ľuďom s mentálnym postihnutím v SR.

⁵⁸ § 8 Občianskeho zákonníka v znení neskorších predpisov.

⁵⁹ <http://www.rokovania.sk>

96. Občiansky súdny poriadok⁶⁰ umožňuje, aby do začatého súdneho konania o pozbavení alebo obmedzení spôsobilosti na právne úkony vstúpil aj prokurátor. Prokurátor svojou účasťou v konaní a aktivitami v konaní dbá predovšetkým o to, aby takéto konanie nebolo zneužitie proti osobe, t. j. aby osoba, o ktorej sa koná, nebola nedôvodne pozbavená spôsobilosti na právne úkony, resp. obmedzená v takejto spôsobilosti. Prokurátori v roku 2010 vstúpili na súdoch do 923 takýchto konaní a v roku 2011 do 939 konaní.

97. S cieľom umožniť osobám so zdravotným postihnutím prístup k pomoci, ktorú môžu potrebovať pri uplatňovaní svojej právnej spôsobilosti, možno podľa zákona o sociálnych službách poskytovať pomoc pri uplatňovaní práv a právom chránených záujmov (§ 20), ktorou je najmä pomoc pri uplatňovaní práv podľa osobitných predpisov, sprevádzanie plnoletej fyzickej osoby pri vybavovaní úradných záležitostí a na úradné rokovania, pomoc pri vybavovaní osobných dokladov, pri spisovaní a podávaní písomných podaní, vypisovaní tlačív, pri písomnej komunikácii v úradnom styku a vybavovaní iných vecí v záujme fyzickej osoby.

98. Fyzickej osobe, ktorá má záujem vykonávať funkciu opatrovníka a fyzickej osobe, ktorá si sama nedokáže uplatňovať a chrániť práva a právom chránené záujmy je možné v súlade so zákonom o sociálnych službách (§ 55) poskytovať pomoc pri výkone opatrovníckych práv a povinností. V rámci tejto sociálnej služby sa poskytuje najmä zastupovanie fyzickej osoby v konaní o pozbavení, obmedzení alebo vrátení spôsobilosti na právne úkony, súčinnosť pri spisovaní návrhov na súd na začatie konania o pozbavení, obmedzení alebo vrátení spôsobilosti na právne úkony, poskytovanie sociálneho alebo iného poradenstva v oblasti uplatňovania práv a právom chránených záujmov, spolupráca s príslušnými orgánmi a všetkými zainteresovanými stranami pred začatím a počas konania o pozbavení, obmedzení alebo vrátení spôsobilosti na právne úkony a vyhľadávanie a príprava záujemcov o opatrovníctvo a ich príprava na výkon opatrovníckych práv a povinností. V súčasnosti je v SR registrovaných 5 poskytovateľov pomoci pri výkone opatrovníckych práv a povinností. Údaje o počte osôb, ktorým sa tieto sociálne služby poskytujú nie sú dostupné.

Článok 13 – Prístup k spravodlivosti

99. Právne predpisy v súlade s článkami 46 a 47 (právo na súdnu a inú právnu ochranu) Ústavy SR⁶¹, ktorá je základným zákonom štátu, zakotvujú také právne inštitúty, ktorými sa

---

⁶⁰ § 35 ods. 2 písm. a) Občianskeho súdneho poriadku v znení neskorších predpisov.

⁶¹ Čl.46:

(1) Každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

(2) Kto tvrdí, že bol na svojich právach ukrátený rozhodnutím orgánu verejnej správy, môže sa obrátiť na súd, aby preskúmal zákonnosť takéhoto rozhodnutia, ak zákon neustanoví inak. Z právomoci súdu však nesmie byť vylúčené preskúmanie rozhodnutí týkajúcich sa základných práv a slobôd.

(3) Každý má právo na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím súdu, iného štátneho orgánu či orgánu verejnej správy alebo nesprávnym úradným postupom.

(4) Podmienky a podrobnosti o súdnej a inej právnej ochrane ustanoví zákon.

Čl.47:

(1) Každý má právo odoprieť výpoveď, ak by ňou spôsobil nebezpečenstvo trestného stíhania sebe alebo blízkej osobe.

(2) Každý má právo na právnu pomoc v konaní pred súdmi, inými štátnymi orgánmi alebo orgánmi verejnej správy od začiatku konania, a to za podmienok ustanovených zákonom.

(3) Všetci účastníci sú si v konaní podľa odseku 2 rovní.

(4) Kto vyhlási, že neovláda jazyk, v ktorom sa vedie konanie podľa odseku 2, má právo na tlmočníka.

dôsledne zabezpečuje prístup k spravodlivosti a rovnosť pred zákonom osobám so zdravotným postihnutím.

100. Prístup obetí diskriminácie na základe zdravotného postihnutia k účinným právnym prostriedkom nápravy, ktoré im umožňujú dosiahnuť nápravu je v súčasnosti zabezpečený antidiskriminačným zákonom⁸, na základe ktorého môžu obeť tejto formy diskriminácie podať na vecne, mieste a funkčne príslušný všeobecný súd antidiskriminačnú žalobu.

101. V zmysle § 13 Občianskeho zákonníka má každá fyzická osoba vrátane osoby so zdravotným postihnutím a po jej smrti manžel a deti, a ak ich niet jej rodičia, právo podať žalobu na ochranu osobnosti. Jej obsahom, resp. petitom je právo najmä sa domáhať, aby sa upustilo od neoprávnených zásahov do práva na ochranu jej osobnosti, aby sa odstránili následky týchto zásahov a aby jej bolo poskytnuté primerané zadost'učinenie.

102. Ďalším efektívnym prostriedkom nápravy práva je odškodňovanie osôb v zmysle zákona o zodpovednosti za škodu spôsobenú orgánom verejnej moci⁶².

103. Osoby so zdravotným postihnutím sa môžu po využití uvedených žalôb, v prípade nespokojnosti s výsledkom konania pred všeobecnými súdmi, domáhať ochrany svojich základných práv a slobôd garantovaných Ústavou SR²¹ a medzinárodnými zmluvami v oblasti ľudských práv na Ústavnom súde SR, prostredníctvom ústavnej sťažnosti podľa článku 127 Ústavy SR. Ústavný súd SR má právomoc v prípade záveru o porušení práv jednotlivca zrušiť právoplatné rozhodnutie všeobecných súdov a priznať za zistené porušenie primerané finančné zadost'učinenie.

104. Po vyčerpaní účinných vnútroštátnych opravných prostriedkov sa možno domáhať ochrany aj na Európskom súde pre ľudské práva v Štrasburgu prostredníctvom individuálnej sťažnosti podľa článku 34 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Porušenie ustanovenia o zákaze diskriminácie však možno, podobne ako pred ústavným súdom, namietat' len v súvislosti s porušením tých práv, ktoré sú obsiahnuté v Dohovore o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Od nadobudnutia platnosti Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím pre SR¹ nebola k termínu 30. marec 2012 notifikovaná žiadna sťažnosť občana, resp. občanov SR na porušenie princípu zákazu diskriminácie na základe zdravotného postihnutia.

105. V občianskom súdnom konaní musí byť fyzická osoba, ktorá nemôže pred súdom samostatne konať zastúpená zákonným zástupcom (§ 22 Občianskeho súdneho poriadku). Zákonným zástupcom fyzickej osoby, ktorú súd pozbavil spôsobilosti na právne úkony, alebo ktorej spôsobilosť na právne úkony súd rozhodnutím obmedzil, je súdom ustanovený opatrovník (§ 27 ods. 2 Občianskeho zákonníka). Súd ustanoví opatrovníka účastníkovi, ktorý je postihnutý duševnou poruchou (nebol však rozhodnutím súdu pozbavený spôsobilosti na právne úkony alebo v nej obmedzený), alebo ktorý nie je schopný zrozumiteľne sa vyjadrovať. Pri vylúčení osôb hluchých, nemých alebo hluchonemých, ak sa nedá s nimi dorozumieť iným spoľahlivým spôsobom, súd priberie tlmočníka.

106. Konanie o spôsobilosti na právne úkony je spojené s opatrovníckym konaním. V rozhodnutí o pozbavení spôsobilosti na právne úkony alebo o jej obmedzení súd určí podľa § 192 Občianskeho súdneho poriadku opatrovníka tomu, kto bol pozbavený spôsobilosti na právne úkony, alebo ktorého spôsobilosť na právne úkony bola obmedzená. Súd sleduje spôsob výkonu funkcie opatrovníka a najmenej dvakrát do roka ho hodnotí. V súvislosti s problematikou ochrany práv osôb so zdravotným postihnutím, osobitne osôb s mentálnym

---

⁶² Zákon č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

postihnutím nastala zmena v právnej úprave konania o spôsobilosti na právne úkony vykonanej v Občianskom súdnom poriadku⁶³. Od 15. októbra 2008 v konaní o spôsobilosti na právne úkony súd nariadi pojednávanie, pretože nariadenie pojednávania je vždy v záujme toho, o ktorého spôsobilosť na právne úkony ide.

107. Konanie o vyslovenie prípustnosti prevzatia alebo držania v ústave zdravotnej starostlivosti upravuje Občiansky súdny poriadok v ustanoveniach § 191a až 191g. Úprava vyjadruje, že nikoho nemožno držať proti jeho vôli v ústave zdravotníckej starostlivosti bez povolenia príslušného súdu.

108. Dňa 1. januára 2012 nadobudol účinnosť zákon⁶⁴, ktorým sa mení a dopĺňa Občiansky súdny poriadok. V rámci článku IV bola vykonaná priama novelizácia ustanovenia § 9a antidiskriminačného zákona⁶⁵. Cieľom zmeny bolo skvalitniť pôvodné ustanovenie antidiskriminačného zákona umožňujúce Slovenskému národnému stredisku pre ľudské práva, mimovládny organizáciám a prípadne aj ďalším osobám, ktorých cieľom alebo predmetom činnosti je ochrana pred diskrimináciou, podávať v prípadoch vážnych porušení zásady rovnakého zaobchádzania tzv. verejné žaloby vo vlastnom mene.

109. Pokiaľ má osoba so zdravotným postihnutím záujem o poskytnutie právnej pomoci, ale jej stav jej neumožňuje si samotne podať žiadosť o poskytnutie právnej pomoci, môže splnomocniť inú osobu, ktorá za ňu túto žiadosť podá a bude vystupovať pri posudzovaní nároku na poskytnutie právnej pomoci.

110. V rámci zvyšovania efektívnosti všeobecného prístupu obetí diskriminácie k spravodlivosti bol novelizovaný aj zákon o poskytovaní právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi⁶⁶. Centrum právnej pomoci poskytuje právnu pomoc prostredníctvom svojich zamestnancov, určenými advokátmi a mediátormi. Ak je to účelné a z okolností prípadu je zrejmé, že k vyriešeniu právneho sporu, ktorého účastníkom je oprávnená osoba alebo zahraničná oprávnená osoba, by mohlo dôjsť mediáciou, Centrum právnej pomoci navrhne oprávnenej osobe alebo zahraničnej oprávnenej osobe mediáciu a so súhlasom oprávnenej osoby alebo zahraničnej oprávnenej osoby a mediátora určí mediátora; ak je to s ohľadom na okolnosti prípadu vhodné, určí centrum mediátora až po získaní súhlasu druhej strany sporu. Zároveň sa upravili aj podmienky poskytovania právnej pomoci na základe príjmu fyzických osôb v materiálnej núdzi zvýšením hornej hranice príjmu z 1,4-násobku na 1,6-násobok životného minima, ak si takáto osoba nemôže využívanie právnych služieb zabezpečiť svojím majetkom.

111. Za účelom zjednotenia postupu vo veciach priznania právnej pomoci z dôvodov primeraných okolností žiadanej právnej pomoci bolo vydané aj Usmernenie⁶⁷, v ktorom sa za primerané okolnosti na priznanie právnej pomoci pri prekročení zákonom stanovenej výšky príjmov demonštratívne stanovujú aj „preukázateľné výdavky na zdravotnú starostlivosť fyzickej osoby, vrátane maloletých detí a osôb odkázaných na starostlivosť fyzickej osoby.

⁶³ Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov.

⁶⁴ Zákon č. 388/2011 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony.

⁶⁵ § 9a - Ak by porušením zásady rovnakého zaobchádzania mohli byť dotknuté práva, právom chránené záujmy alebo slobody väčšieho alebo neurčitého počtu osôb alebo ak by takýmto porušením mohol byť inak vážne ohrozený verejný záujem, patrí právo domáhať sa ochrany práva na rovnaké zaobchádzanie aj právnickej osobe podľa § 10 ods. 1. Táto osoba sa môže domáhať najmä určenia, že bola porušená zásada rovnakého zaobchádzania, aby ten, kto nedodržel zásadu rovnakého zaobchádzania, upustil od svojho konania, a ak je to možné, napravil protiprávny stav.

⁶⁶ Zákon č. 327/2005 Z. z. o poskytovaní právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi v znení neskorších predpisov.

⁶⁷ Usmernenie č. 1/2012 Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky.

112. Prokuratúra, ako univerzálny orgán ochrany práva, je alternatívnym orgánom, ktorému priamo z čl. 149 Ústavy SR vyplýva povinnosť chrániť práva a zákonom chránené záujmy fyzických osôb a právnických osôb a štátu. Ochrana práv a zákonom chránených záujmov fyzických osôb, teda aj osôb so zdravotným postihnutím, prokurátori vykonávajú v rámci vykonávania svojej pôsobnosti, a to najmä uplatňovaním právnych prostriedkov (opatrení), ktoré vyplývajú buď zo zákona o prokuratúre alebo z príslušných osobitných právnych predpisov (procesných i hmotnoprávných). Konanie na prokuratúre (vybavovanie podnetov) nie je spoplatnené.

113. Útvary Prezídia Policajného zboru SR postupujú pri svojej činnosti podľa platných trestnoprávných noriem a zásad rovnakého zaobchádzania. Pri administratívnych policajných úkonoch s osobami so zdravotným postihnutím sú využívaní znalci z oblasti komunikácie s osobami so zdravotným postihnutím podľa jednotlivých druhov zdravotného postihnutia a tlmočníci so sluchovo postihnutými osobami (napr. artikulačný tlmočník, tlmočník posunkovej reči a tlmočník pre hluchoslepé osoby)⁶⁸.

114. Cudzincovi, ktorý pre bezvládnosť nemôže podľa zákona o pobyte cudzincov osobne podať žiadosť o udelenie pobytu na území SR, je umožnené, aby za neho podal žiadosť rodinný príslušník. Zároveň prístupy na väčšinu pracovísk základných útvarov Policajného zboru cudzineckej polície je možné považovať za bezbariérové, vstup do kabín na snímanie biometrických údajov je upravený aj pre osoby s telesným postihnutím.

115. Plnenie vzdelávacích úloh zabezpečuje Justičná akadémia, ktorá je zriadená zákonom o Justičnej akadémii⁶⁹ ako vzdelávacia inštitúcia s celoštátnou pôsobnosťou pre rezort Ministerstva spravodlivosti SR a Generálnej prokuratúry SR. Nezávislosť vzdelávacej inštitúcie je jednou zo základných garancií nezávislosti súdnictva. Justičná akadémia zabezpečuje, organizuje a vykonáva vzdelávanie sudcov, prokurátorov, právnych čakatel'ov prokuratúry, justičných čakatel'ov a súdnych úradníkov. Účasť na vzdelávacích aktivitách pre sudcov a prokurátorov je dobrovoľná.

116. V záujme poskytovania pomoci na zabezpečenie účinného prístupu k spravodlivosti osobám so zdravotným postihnutím, Ministerstvo vnútra SR podporuje vzdelávanie príslušníkov Policajného zboru. V pomaturitnom kvalifikačnom štúdiu stredných odborných škôl Policajného zboru, poskytujúcom základné policajné vzdelanie, je problematika prístupu policajtov k osobám so zdravotným postihnutím rozpracovaná v jednotlivých školských vzdelávacích programoch a následne v časovo-tematických plánoch jednotlivých predmetov (Etika a psychológia sociálnej práce, Poriadková polícia, Kriminalistika). V rámci plánu odbornej prípravy sú policajti hraničnej a cudzineckej polície na mesačných poradách preškoľovaní z problematiky ochrany ľudských práv všeobecne, ale aj v konkrétnych oblastiach (napr. v oblasti ochrany a rešpektovania práv osôb so zdravotným postihnutím).

Článok 14 – Sloboda a osobná bezpečnosť

117. Právo na osobnú slobodu patrí medzi najdôležitejšie základné ľudské právo a toto právo je garantované viacerými predpismi. V súlade s článkom 17 ods. 1 Ústavy SR: „Osobná sloboda sa zaručuje. Nikoho nemožno stíhať alebo pozbaviť inak, ako z dôvodov a spôsobom, ktorý ustanoví zákon. Nikoho nemožno pozbaviť slobody len pre neschopnosť dodržať zmluvný záväzok.“ V článku 17 ods. 2 Ústavy SR sa upravuje zákaz stíhať alebo pozbaviť slobody inak, ako z dôvodov a spôsobom, ktorý ustanoví zákon. Ustanovenie čl. 17 ods. 3

⁶⁸ Zákon č. 382/2004 Z. z. o znalcoch, tlmočníkoch a prekladateľoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

⁶⁹ Zákon č. 548/2003 Z. z. o Justičnej akadémii a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Ústavy SR obsahuje právnu úpravu osobnej slobody každého, kto bol zadržaný. Zadržat' možno len obvineného alebo podozrivého z trestného činu, a to len v prípadoch ustanovených zákonom.

118. Osobnú slobodu možno pozbaviť nielen osobe, ktorá spáchala trestný čin, ale aj z dôvodu zdravotného stavu osoby. V zmysle článku 17 ods. 6 Ústavy SR „zákon ustanoví, v ktorých prípadoch možno prevziať osobu do ústavnej zdravotníckej starostlivosti alebo ju v nej držať bez jej súhlasu. Takéto opatrenie sa musí do 24 hodín oznámiť súdu, ktorý o tomto umiestnení rozhodne do piatich dní.“. Špecifickým prípadom prevzatia osoby do ústavnej starostlivosti je postup u osôb obvinených z trestného činu. Podľa článku 17 Ústavy SR ods. 7 skúmanie duševného stavu osoby obvinenej z trestného činu je možné iba na písomný príkaz súdu. Osoba, ktorej osobná sloboda bola z určitých dôvodov obmedzená, môže byť umiestnená v cele policajného zaistenia, v ústave na výkon väzby, v ústave na výkon trestu odňatia slobody, v mieste výkonu ochranného a ústavného liečenia, v diagnostických centrách a reedukačných domovoch pre mládež. Podmienky umiestnenia a pobytu osôb v uvedených zariadeniach upravujú osobitné právne predpisy. Dozor nad dodržiavaním zákonnosti v miestach, kde sa vykonáva obmedzenie osobnej slobody vykonávajú prokurátori.

119. Zákon o výkone trestu odňatia slobody⁷⁰ a Zákon o výkone väzby⁷¹ sa na osoby so zdravotným postihnutím, ktoré sú vo výkone trestu odňatia slobody alebo vo výkone väzby, vzťahujú na základe princípu rovnosti pred zákonom, bez ohľadu na existenciu zdravotného postihnutia.

120. V súlade s rozkazom generálneho riaditeľa Zboru väzenskej a justičnej stráže o zamestnávaní odsúdených, o vedení evidencie odpracovaných zmien a hodín a spracovávaní štatistických výkazov pri zaraďovaní odsúdeného do práce⁷², sa prihliada okrem iného aj na jeho zdravotný stav. Odsúdení so zníženou pracovnou schopnosťou alebo so zdravotným postihnutím sa zaraďujú do práce podľa zásad ustanovených v Poriadku na výkon trestu odňatia slobody. Rovnako sa postupuje aj u osôb so zdravotným postihnutím vo výkone väzby.

121. Podľa zákona o prokuratúre⁷³ pôsobnosť prokuratúry vykonávajú prokurátori dozorom nad zachovávaním zákonnosti v miestach, kde sú držané osoby pozbavené osobnej slobody alebo osoby, ktorých osobná sloboda je obmedzená na základe rozhodnutia súdu, alebo iného oprávneného štátneho orgánu.

122. Každý zásah do tela inej fyzickej osoby v rámci zdravotnej starostlivosti môže byť vykonaný výlučne na základe súhlasu dotknutej osoby. V opačnom prípade by išlo o konanie, ktoré by okrem právnych následkov (zodpovednosť za škodu) mohlo mať aj trestnoprávne dôsledky. Povinnosť rešpektovať telesnú a psychickú integritu pacienta (poskytovať zdravotnú starostlivosť len na základe súhlasu pacienta) je nevyhnutné až na skutočnosť zákonom taxatívne definovaných výnimiek,⁷⁴).

123. V súvislosti s podporou rodovej rovnosti a eliminácie diskriminácie ako takej (voči seniorom, ženám, duševne chorým a osobám s telesným postihnutím) bola vypracovaná

⁷⁰ Zákon č. 475/2005 Z. z. o výkone trestu odňatia slobody a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

⁷¹ Zákon č. 221/2006 Z. z. o výkone väzby v znení neskorších predpisov.

⁷² Rozkaz generálneho riaditeľa Zboru väzenskej a justičnej stráže č. 26/2003 o zamestnávaní odsúdených, o vedení evidencie odpracovaných zmien a hodín a spracovávaní štatistických výkazov pri zaraďovaní odsúdeného do práce.

⁷³ § 4 ods. písm. b) zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre v znení neskorších predpisov.

⁷⁴ § 4 ods. 4 a § 6 ods. 9 zákona č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

a prijatá Národná stratégia rodovej rovnosti na roky 2009 – 2013¹⁶, na základe ktorej Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR vypracovalo Národný akčný plán rodovej rovnosti na roky 2010-2013¹⁷.

124. Ministerstvo zdravotníctva SR vypracovalo aj materiál „Rozpracovanie Stratégie prevencie kriminality a inej protispoločenskej činnosti v SR na roky 2012-2015 na podmienky rezortu zdravotníctva“⁷⁵, v ktorom sa zameralo na elimináciu násillia (uznaného ako mimoriadne závažný jav) v rodine a voči ženám a redukciu možného zdravotného postihnutia u detí. Hlavnými opatreniami boli: protialkoholické, súdom nariadené ochranné liečenia, súťaž pre fajčiarov „Prestaň a vyhraj“ a „Svetový deň bez tabaku“.

125. V rámci Národnej kampane za odstránenie domáceho násillia v SR⁷⁶ a zvýšenia informovanosti zdravotníckej verejnosti v tejto problematike prevzalo Ministerstvo zdravotníctva SR štafetu putovnej výstavy pod názvom „Umlčané svedkyne“. Súčasne zabezpečilo distribúciu tematických letákov a edukačných brožúr o problematike domáceho násillia pripravených v spolupráci s Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny SR do vybraných zdravotníckych zariadení v Slovenskej republike v počte 20 000 kusov.

126. Vydaním odborného usmernenia⁷⁷ Ministerstvo zdravotníctva SR zahájilo monitorovanie existujúceho násillia páchaného na ženách a poskytovanie krízovej intervencie zo strany zdravotníckych pracovníkov.

127. V súvislosti so slobodou, bezpečnosťou a voľným pohybom vláda SR schválila Migračnú politiku Slovenskej republiky s výhľadom do roku 2020, v rámci ktorej vypracovali zainteresované ministerstvá akčné plány na podmienky daných rezortov. Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR vypracovalo Akčný plán migračnej politiky v podmienkach Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky na roky 2012–2013.

Článok 15 – Ochrana pred mučením alebo krutým, neľudským či ponižujúcim zaobchádzaním alebo trestaním

128. Slovenská republika je viazaná Európskym dohovorom na zabránenie mučenia a neľudského či ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania.

129. Trestný zákon ustanovuje skutkovú podstatu trestného činu mučenia a iného neľudského alebo krutého zaobchádzania (§ 420), za ktorú ustanovuje trest odňatia slobody, ktorý sa pri kvalifikovanej skutkovej podstate zvyšuje. Odňatím slobody na tri roky až desať rokov sa páchatel potrestá, ak spácha tento čin na chránenej osobe, t.j. okrem iného aj na osobe so zdravotným postihnutím.

130. Legislatívne, administratívne, súdne a iné opatrenia prijaté SR sa uplatňujú na všetky fyzické a právnické osoby, v prípade fyzických osôb bez ohľadu na (ne)existenciu zdravotného postihnutia. Podrobnosti o legislatívnych, súdnych, administratívnych a iných opatreniach na zabránenie mučenia a zlého zaobchádzania (*ill-treatment*), ochrane osôb pred vypovedaním do štátu, v ktorom hrozí nebezpečenstvo mučenia a zlého zaobchádzania (princíp „*non-refoulement*“), kriminalizácii a sankcionovaní všetkých aktov mučenia ako trestných činov a o založení súdnej právomoci SR v týchto prípadoch a extradícii páchatel'ov zločinu mučenia obsahuje druhá periodická správa SR k Dohovoru OSN proti mučeniu a inému krutému, neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu.

⁷⁵ Uznesenie vlády SR č. 807 zo dňa 14. 12. 2011

⁷⁶ <http://www.zastavmenasilie.sk/>

⁷⁷ Vestník Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky, čiastka 54-55, zo dňa 25. novembra 2008, Ročník 56

131. Plnenie úloh Zboru väzenskej a justičnej stráže sa s obsahom Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím najviac prelína v penitenciárnej oblasti, ktorej základný princíp stojí na negácii akéhokoľvek prejavu mučenia alebo krutého, neľudského či ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania. Uvedený princíp je v plnej miere v podmienkach SR dodržiavaný aj u osôb so zdravotným postihnutím. Prijatím nových trestnoprávných kódexov a najmä zákona o výkone trestu odňatia slobody⁷⁰ sa zaviedol špecializovaný výkon trestu odňatia slobody pre osoby so zdravotným postihnutím. Odsúdení so zdravotným postihnutím (ide o osoby, ktoré majú zmenenú pracovnú schopnosť a ťažké zdravotné postihnutie, trpia dlhodobou závažnou chorobou, ktorá znižuje ich pracovnú schopnosť) vykonávajú trest odňatia slobody s prihliadnutím na ich zdravotný stav a na základe posúdenia lekára sa umiestňujú do osobitného oddielu s primeraným programom zaobchádzania v nemocnici alebo za určitých podmienok (súvisiacich so zabezpečením odbornej zdravotnej starostlivosti a stavebnotechnickými úpravami) aj v ústave na výkon trestu.

132. Problematika mučenia a krutého zaobchádzania je všeobecne upravená rozkazom ministra vnútra o plnení úloh a opatrení Európskeho dohovoru na zabránenie mučenia a neľudského, či ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania⁷⁸ v pôsobnosti Ministerstva vnútra SR. V rámci plánu odbornej prípravy sú policajti, zaradení na organizačných zložkách úradu hraničnej a cudzineckej polície Prezídia Policajného zboru, pravidelne preškoľovaní z problematiky ochrany ľudských práv všeobecne, ale aj v konkrétnych oblastiach (napr. v oblasti ochrany pred mučením alebo krutým, neľudským či ponižujúcim zaobchádzaním alebo trestaním).

133. V oblasti primárneho zdravotného zabezpečenia v podmienkach útvarov policajného zaistenia pre cudzincov je podľa zákona o pobyte cudzincov⁷⁹ štátny príslušník tretej krajiny povinný podrobiť sa lekárskej prehliadke v rozsahu určenom lekárom, vrátane potrebného diagnostického a laboratórneho vyšetrenia, očkovaníu a preventívnym opatreniam určeným orgánom na ochranu zdravia, pričom osobitná pozornosť sa venuje zraniteľným osobám. Podľa § 95 ods. 2 zákona o pobyte cudzincov, v prípade ak si zdravotný stav štátneho príslušníka tretej krajiny vyžaduje zdravotnú starostlivosť, ktorú nie je možné zabezpečiť v danom zariadení, zabezpečí policajný útvar túto starostlivosť v zdravotníckom zariadení mimo zariadenia.

134. V správe o návšteve SR uskutočnenej Európskym výborom na zabránenie mučenia a neľudského či ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania, CPT/Inf (2010) sa uvádza, že v útvaroch policajného zaistenia pre cudzincov Medveďov a Sečovce nebolo zistené žiadne obvinenie zo zlého zaobchádzania s osobami zo strany personálu.

135. V § 10 zákona o sociálnych službách sa striktne vymedzuje, že v zariadeniach sociálnych služieb nie je možné používať prostriedky netelesného a telesného obmedzenia prijímateľa sociálnej služby. Výnimku tvoria len situácie, kedy je ohrozený život alebo zdravie prijímateľa alebo iných fyzických osôb. Aj vtedy je možné použiť obmedzenie len na čas nevyhnutne potrebný na odstránenie priameho ohrozenia, pričom pred prostriedkami telesného obmedzenia (napr. použitie rôznych úchopov, umiestnením prijímateľa do špeciálnej miestnosti alebo použitie liekov) sa uprednostňuje použitie netelesného obmedzenia (napr. verbálna komunikácia).

---

⁷⁸ Rozkaz ministra vnútra SR č. 28/2008 o plnení úloh a opatrení Európskeho dohovoru na zabránenie mučenia a neľudského, či ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania.

⁷⁹ Zákon č. 404/2011 Z. z. o pobyte cudzincov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

136. Každý poskytovateľ sociálnej služby je povinný zriadiť a viesť register telesných a netelesných obmedzení sociálnych služieb a o každom použití obmedzenia bezodkladne písomne informovať Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR, ktoré môže v prípade pochybností v rámci dohľadu nad poskytovaním sociálnych služieb skontrolovať oprávnenosť použitia obmedzenia.

Článok 16 – Ochrana pred vykorisťovaním, násilím a zneužívaním

137. Trestný zákon obsahuje vo svojej osobitnej časti celý rad trestných činov, ktoré sa vzťahujú na prípady vykorisťovania, násilia a zneužívania, pričom v kvalifikovaných skutkových podstatách sú vyslovene uvedené prípady, kedy je ten ktorý trestný čin spáchaný na chránenej osobe, teda aj osobe so zdravotným postihnutím.

138. Prokurátori okrem toho, že v týchto prípadoch vykonávajú štandardný dozor a vystupujú v konaní pred súdom, sa podieľajú svojimi aktivitami aj na plnení rôznych programov, ktorých cieľom je eliminovať predovšetkým rôzne formy násilia a zneužívania.

139. Z Národného akčného plánu pre deti na roky 2009 až 2012¹⁵ orgány prokuratúry zabezpečili a plnili úlohy v týchto oblastiach:

- aktívna spolupráca pri vybavovaní podnetov maloletých obsahujúcich porušovanie ich práv; maloletí takéto podnety podávali rôznymi spôsobmi (písomne, elektronicky, osobne, počas previerkovej činnosti prokurátorov),
- deti a rodinné prostredie a náhradná starostlivosť,
- zavedenie špecializácie na prokuratúre a využívanie vstupových oprávnení prokurátora,
- vykonávanie previerok prokurátormi v ústavoch na výkon ochrannej výchovy a ústavnej starostlivosti.

140. Prokurátori previerky vykonávajú v pravidelných intervaloch a tieto previerky sú zamerané predovšetkým na dodržiavanie zákonnosti pri umiestňovaní detí do týchto ústavov a na dodržiavanie zákonov platných pre výkon ochrany výchovy a ústavnej starostlivosti s osobitným zameraním na dodržiavanie opatrení zameraných na zamedzenie mučenia, fyzického a duševného týrania chovancov. Prokurátori využívajú možnosť vykonávania pohovorov s chovancami bez prítomnosti tretej osoby. V priestoroch výchovných zariadení sú zriadené schránky pre anonymné dotazy pre prokurátora. Zvýšený dohľad prokurátora bol v roku 2010 vykonávaný v reedukačnom centre Hlohovec ako dôsledok trestného oznámenia jedného z chovancov o týraní zamestnancami ústavu.

141. Národný program boja proti obchodovaniu s ľuďmi na roky 2011 až 2014⁸⁰ bol vypracovaný v rámci preberania smernice Európskeho parlamentu a Rady 2011/36/EÚ z 05. 04. 2011 o prevencii obchodovania s ľuďmi. Z národného programu boja proti obchodovaniu s ľuďmi vyplynuli úlohy aj pre prokuratúru SR, predovšetkým na úseku ochrany obetí, ich repatriácii, zefektívnenia trestného postihu páchatel'ov trestných činov obchodovania s ľuďmi, prehodnotenia úpravy niektorých skutkových podstát trestných činov a ich zosúladenie s medzinárodnými dohovormi. V súlade s týmto programom vypracuje SR analýzu na posúdenie možnosti prijatia komplexnej právnej normy upravujúcej boj proti obchodovaniu s ľuďmi. Na plnenie tejto úlohy bola vytvorená pracovná skupina v gescii Ministerstva spravodlivosti SR a Generálnej prokuratúry SR.

⁸⁰ www.minv.sk/?ministerstvo-vnutra&subor=58987

142. V rámci vzdelávania sa prokurátori pravidelne zúčastňujú seminárov uskutočňovaných k tejto problematike. V novembri 2011 zorganizovalo Ministerstvo vnútra SR seminár „Identifikácia obetí obchodovania s ľuďmi“.

143. Vláda SR schválila Národnú stratégiu pre prevenciu a elimináciu násilia páchaného na ženách a v rodinách¹¹ a Národný akčný plán na prevenciu a elimináciu násilia páchaného na ženách na roky 2009 – 2012¹². V roku 2011 vláda SR prerokovala a schválila Priebežnú správu o plnení Národného akčného plánu na prevenciu a elimináciu násilia páchaného na ženách na roky 2009 -2012 a aktualizáciu úloh. V roku 2011 prebiehali prípravy národného projektu operačného programu Zamestnanosť a sociálna inklúzia - Podpora, prevencia a eliminácia násilia páchaného na ženách.

144. V oblasti sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately je zásadne upravený výslovný zákaz používania všetkých foriem telesných trestov, ako aj iných hrubých a ponižujúcich trestov pri vykonávaní opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately. Právna úprava nulovej tolerancie k telesným trestom vychádza z Dohovoru o právach dieťaťa, Odporúčaní Výboru pre práva dieťaťa a reaguje aj na Program Rady Európy „Budujme Európu pre deti a s deťmi“. Orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately pri každom upozornení na použitie hrubých a ponižujúcich trestov na dieťati rodičom alebo osobou, ktorá sa osobne stará o dieťa, musí vždy zvoliť a uplatniť primerané opatrenie v prospech detí. Široké spektrum opatrení, ktoré má tento orgán k dispozícii, umožňuje voliť opatrenia od miernejších (napr. výchovné opatrenie – upozornenie), až po tie najzávažnejšie (napr. podanie návrhu na súd na nariadenie ústavnej starostlivosti).

145. Štátny orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately vykonáva potrebné správne, sociálne a výchovné opatrenia na ochranu detí pred akýmkoľvek telesným alebo duševným násilím alebo zneužívaním, vrátane sexuálneho zneužívania, zanedbávaním alebo nedbanlivým zaobchádzaním, trýznením alebo zneužívaním počas doby, keď sú v starostlivosti jedného alebo oboch rodičov, zákonných zástupcov alebo akýchkoľvek iných osôb starajúcich sa o dieťa.

146. Orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately plní aj úlohu koordinátora, ak je potrebné pri vykonávaní opatrení sociálnej kurately pre deti alebo pomoci deťom, ktoré sú týrané, pohlavne zneužívané, zanedbávané, alebo u ktorých je dôvodné podozrenie z týrania, pohlavného zneužívania alebo zanedbávania, spolupôsobenie iných subjektov.

147. Ak sa ocitne dieťa bez akejkoľvek starostlivosti, alebo ak je jeho život, zdravie alebo priaznivý psychický, fyzický a sociálny vývin vážne ohrozený alebo narušený, orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, v obvode ktorého sa dieťa nachádza, je povinný bezodkladne podať súdu návrh na vydanie predbežného opatrenia a zabezpečiť uspokojenie základných životných potrieb dieťaťa a jeho prijatie do detského domova alebo krízového strediska.

148. Opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately sú upravené tak, aby sa ich voľbou a uplatnením dali riešiť situácie, v ktorých sa deti ocitli, rôznej závažnosti a intenzity – od opatrení primárnej sociálnej prevencie, ktoré sú zamerané na nenarušený terén cez situácie, akými sú rozvod rodičov, krízové a ohrozujúce situácie v rodine, problémové správanie detí, drogová závislosť, páchanie trestnej činnosti, až po krajné prípady, kedy je treba dieťa vyňať z prirodzeného rodinného prostredia, či keď sa dieťa ocitlo bez akejkoľvek starostlivosti vôbec.

149. Opatrenia sa vykonávajú v rôznych prostrediach, pričom zákon upravuje štyri základné prostredia: prirodzené rodinné prostredie, náhradné rodinné prostredie, otvorené

prostredie a zariadenie sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately ako napr. detský domov, krízové stredisko, resocializačné stredisko pre drogovu a inak závislých a pod.

150. Orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately vykonáva potrebné opatrenia na ochranu života, zdravia a priaznivého vývinu dieťaťa nepretržite. Nepretržitá, sústavná pomoc dieťaťu v naliehavých prípadoch je zabezpečená služobnou pohotovosťou zamestnancov orgánov sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately.

151. Opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately vykonávajú:

- orgány štátnej správy,
  - ministerstvo práce sociálnych vecí a rodiny,
  - orgány sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately
  - Ústredie práce sociálnych vecí rodiny
  - Úrady práce sociálnych vecí a rodiny (46 + 33 pracovísk)
  - Centrum pre medzinárodnoprávnu ochranu detí a mládeže,
- Samospráva,
  - obec,
  - vyšší územný celok,
- akreditovaný subjekt,
- právnická osoba alebo fyzická (primárna prevencia - nevyžaduje sa akreditácia).

152. V systéme poskytovania krízovej intervencie a pomoci deťom je dôraz kladený na odbornosť. V SR sú pre oblasť sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately zákonom⁸¹ upravené minimálne kvalifikačné predpoklady – ukončenie príslušného vysokoškolského študijného odboru, pričom pre oblasť sprostredkovania náhradnej rodinnej starostlivosti, sociálnej kurately detí a výkonu sociálnej práce v zariadeniach je to výlučne vysokoškolské vzdelanie v študijnom odbore sociálna práca. Zákonom je upravená povinná supervízia v zariadeniach sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately a postupne sa zavádza povinná supervízia v oblasti výkonu opatrení mimo zariadení.

153. V rámci pomoci deťom a maloletým cudzincom pred vykorisťovaním, násilím a zneužívaním bola vypracovaná a prijatá Koncepcia integrácie cudzincov v Slovenskej republike¹⁸.

Článok 17 – Ochrana integrity osobnosti

154. Konanie o vyslovenie prípustnosti prevzatia alebo držania v ústave zdravotnej starostlivosti upravuje Občiansky súdny poriadok v ustanoveniach § 191a až 191g. Úprava vyjadruje, že nikoho nemožno držať proti jeho vôli v ústave zdravotníckej starostlivosti bez povolenia príslušného súdu. Zákon rozlišuje zákonnosť prevzatia do ústavu zdravotníckej starostlivosti a držanie v ústave zdravotníckej starostlivosti. Tomu zodpovedá aj samotný procesný postup, ktorý sa delí na konanie o zákonnosti prevzatia a konanie o zákonnosti držania v ústave zdravotníckej starostlivosti. Konanie o vyslovenie prípustnosti prevzatia do ústavu začne súd z úradnej povinnosti do piatich dní odo dňa, keď došlo k prevzatiu alebo držaniu osoby v ústave. Druhá fáza – konanie o vyslovenie prípustnosti ďalšieho držania chorého v ústave, prichádza do úvahy vtedy, ak umiestnený je obmedzený alebo vylúčený zo styku s vonkajším svetom. Dôležitú úlohu tu zohráva vyjadrenie znalca. Súd je povinný vo veci rozhodnúť najneskôr do troch mesiacov od vyhlásenia výroku o prípustnosti prevzatia do ústavu.

---

⁸¹ Zákon č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

155. Podľa zákona o zdravotnej starostlivosti⁸² možno pacienta prevziať do ústavu zdravotnej starostlivosti bez jeho súhlasu ak:

- ide o choroby, pri ktorých možno uložiť povinné liečenie (niektoré infekčné choroby),
- pacient v dôsledku duševnej choroby alebo s príznakmi duševnej poruchy alebo duševnej choroby ohrozuje seba alebo svoje okolie alebo ak hrozí vážne zhoršenie jeho zdravotného stavu,
- ide o stavy, pri ktorých sú ohrozené životne dôležité funkcie a sú nutné život zachraňujúce výkony a neprerušované sledovanie životne dôležitých funkcií.

156. V takomto prípade je ústav vykonávajúci zdravotnícku starostlivosť povinný oznámiť do 24 hodín súdu, v ktorého obvode sa nachádza, prevzatie každého, kto v ňom bol umiestnený bez svojho písomného súhlasu. Rovnakú povinnosť má ústav v prípade, že až v priebehu liečenia obmedzí vo voľnom pohybe alebo v styku s vonkajším svetom osobu, ktorá bola pôvodne prijatá so svojím písomným súhlasom. Do rozhodnutia súdu o zákonnosti prevzatia možno vykonávať iba také vyšetrenia a ošetrenia, ktoré sú nevyhnutné na záchranu života a zdravia pacienta alebo na zabezpečenie jeho okolia.

157. Takýto návrh podáva zdravotnícke zariadenie, ktoré pacienta prevzalo do svojej starostlivosti. Ak ten, koho ústav prevzal (o kom sa koná) nemá iného zástupcu, ustanoví mu súd pre toto konanie opatrovníka. V rámci konania súd vykoná dôkazy potrebné na posúdenie (vypočuje chorého, ošetrojúceho lekára a pod.) a do piatich dní uznesením rozhodne, či k prevzatiu došlo zo zákonných dôvodov. Uznesenie sa doručí umiestnenému (do 24 hodín od rozhodnutia, najneskôr však v lehote piatich dní), jeho zástupcovi a ústavu.

158. Proti uzneseniu je prípustné odvolanie, ktoré však nemá odkladný účinok. To znamená, že ak bola súdom vyslovená prípustnosť prevzatia osoby do ústavu zdravotníckej starostlivosti, táto v ňom ostáva aj po podaní odvolania – napriek tomu, že rozhodnutie ešte nie je právoplatné. Ak súd zistí, že k prevzatiu neexistovali zákonné dôvody, ústav je povinný hospitalizovaného prepustiť. Ak súd vyslovil, že hospitalizácia bola v súlade so zákonnými dôvodmi, automaticky pokračuje v konaní o vyslovenie prípustnosti jeho ďalšieho držania v ústave.

159. Na zistenie zdravotného stavu umiestneného súd ustanoví znalca, ktorého úlohou je zistiť a vyjadriť sa, či je ďalšie držanie umiestneného v ústave pri obmedzení alebo vylúčení styku s vonkajším svetom potrebné. Za znalca nemôže byť ustanovený lekár, ktorý pracuje v ústave, v ktorom je pacient umiestnený.

160. Každý zásah do tela inej fyzickej osoby v rámci zdravotnej starostlivosti môže byť v SR vykonaný výlučne na základe súhlasu dotknutej osoby. V opačnom prípade by sa mohlo jednať o konanie, ktoré by okrem civilnoprávných následkov (zodpovednosť za škodu) mohlo mať aj trestnoprávne dôsledky. Povinnosť rešpektovať telesnú a psychickú integritu pacienta (poskytovať zdravotnú starostlivosť len na základe súhlasu pacienta)⁸³ je definovaná zákonom až na taxatívne vyhradené výnimky⁸⁴.

161. Spôsobilosť na udelenie informovaného súhlasu je vyjadrená nepriamo tým, že definuje, kto nemôže prijať informovaný súhlas. Zdravotnícky pracovník je povinný v prípade

---

⁸² Zákon č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

⁸³ § 6 ods. 9 zákona č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

⁸⁴ § 6 ods. 9 písm. d) zákona č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

nespôsobilej osoby udeliť informovaný súhlas a poučiť namiesto takejto osoby jej zákonného zástupcu, avšak súčasne je im stanovená povinnosť vhodným spôsobom poučiť aj osobu nespôsobilú prijať informovaný súhlas. Rozšírená požiadavka na obsah tohto poučenia je upravená Etickým kódexom zdravotníckeho pracovníka⁸⁵.

162. Ministerstvo zdravotníctva SR na redukcii výskytu násilia medzi pacientmi v zariadeniach poskytujúcich psychiatrickú starostlivosť vydalo odborné usmernenie⁸⁶, ktoré okrem iného definuje pracovníkov kompetentných na predchádzanie násilia, požadované opatrenia na prevenciu tohto násilia a zabezpečenie (lekárom) informovanie zákonných zástupcov o agresivite pacientov mladších ako 18 rokov a pacientov zbavených spôsobilosti na právne úkony. Na rešpektovanie fyzickej a duševnej integrity osôb a zamedzenie neoprávneného použitia obmedzovacích prostriedkov u pacientov liečených na psychiatrických oddeleniach vydal rezort zdravotníctva odborné usmernenie, ktoré indikuje možnosť použitia týchto obmedzovacích prostriedkov, a to len na nevyhnutnú dobu, výnimočne a len v prípadoch, ak pacient svojim správaním ohrozuje seba alebo svoje okolie⁸⁷. V záujme zabezpečenia ochrany integrity osôb pripravuje Ministerstvo zdravotníctva SR na rok 2012 odborné usmernenie o postupe zdravotníckych pracovníkov v manažovaní zdravotnej starostlivosti u pacientov akútne intoxikovaných alkoholom.

Článok 18 – Sloboda pohybu a štátna príslušnosť

163. Podmienky nadobudnutia a straty štátneho občianstva SR sú predmetom úpravy zákona o štátnom občianstve SR⁸⁸. Podľa § 19a zákona o štátnom občianstve sa práva pri uplatňovaní tohto zákona zaručujú rovnako všetkým osobám bez ohľadu na pohlavie, rasu, farbu pleti, jazyk, vieru a náboženstvo, politické či iné zmýšľanie, národný alebo sociálny pôvod, príslušnosť k národnosti alebo k etnickej skupine v súlade so zásadou rovnakého zaobchádzania ustanovenou osobitným zákonom.

164. Nadobúdanie štátneho občianstva SR je predmetom úpravy prvej časti zákona o štátnom občianstve⁸⁸. Štátne občianstvo SR narodením nadobúda dieťa, ktorého aspoň jeden z rodičov je štátnym občanom SR alebo dieťa narodené na území SR, ktorého rodičia sú bez štátnej príslušnosti alebo dieťa narodené na území SR, ktorého rodičia sú cudzími štátnymi príslušníkmi a narodením nenadobúda štátne občianstvo žiadneho z nich (§ 5 ods. 1 zákona o štátnom občianstve). Štátne občianstvo SR je možné nadobudnúť aj osvojením, udelením alebo nájdením na území SR.

165. Štátne občianstvo SR možno stratiť prepustením zo štátneho zväzku SR na vlastnú žiadosť alebo nadobudnutím cudzieho štátneho občianstva na základe výslovného prejavu vôle, ktorým je žiadosť, vyhlásenie alebo iný úkon smerujúci k nadobudnutiu cudzieho štátneho občianstva.

---

⁸⁵ Príloha zákona č. 578/2004 Z. z. o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti, zdravotníckych pracovníkoch, stavovských organizáciách v zdravotníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

⁸⁶ Odborné usmernenie Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky o prevencii násilia medzi pacientmi hospitalizovanými v zdravotníckych zariadeniach poskytujúcich psychiatrickú starostlivosť.

Vestník Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky Čiastka 12-18 Dňa 28. mája 2010 Ročník 58

⁸⁷ Vestník Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky Čiastka 25 dňa 30. júna 2009 Ročník 57, Odborné usmernenie Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky k používaniu obmedzovacích prostriedkov u pacientov v zdravotníckych zariadeniach poskytujúcich psychiatrickú starostlivosť.

⁸⁸ Zákon č. 40/1993 Z. z. o štátnom občianstve Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov.

166. Na základe právnej úpravy, osoby so zdravotným postihnutím nadobúdajú štátne občianstvo SR za rovnakých podmienok ako osoby bez zdravotného postihnutia. Zdravotné postihnutie fyzickej osoby nie je dôvodom ani na stratu štátneho občianstva SR.

167. V súlade s článkom 23 ods. 4 Ústavy SR má každý občan SR právo na slobodný vstup na územie SR. Občana SR nemožno nútiť, aby opustil vlasť a nemožno ho ani vyhostiť.

168. Medzi legislatívne opatrenia zabezpečujúce každému novorodencovi so zdravotným postihnutím registráciu hneď po narodení, meno a štátnu príslušnosť patrí zákon o matrikách⁸⁹, zákon o mene a priezvisku⁹⁰ a zákon o štátnom občianstve⁸⁸. Podľa zákona o mene a priezvisku⁸⁵ každý musí mať meno a priezvisko.

169. V rámci prijatia opatrení týkajúcich sa slobody pohybu a štátnej príslušnosti bola vypracovaná a prijatá Koncepcia integrácie cudzincov v Slovenskej republike¹⁸.

Článok 19 – Nezávislý spôsob života a začlenenie do spoločnosti

170. Podpora samostatnosti a nezávislosti fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím sa realizuje aj prostredníctvom zákona o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia⁶. Jedným z najprogresívnejších nástrojov v systéme kompenzácie sociálnych dôsledkov ťažkého zdravotného postihnutia je peňažný príspevok na osobnú asistenciu (§ 22). Účelom osobnej asistencie je nielen aktivizácia fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím a podpora jej sociálnej inklúzie, ale aj podpora nezávislosti a rozhodovania o vlastnom živote vo všetkých oblastiach (rodina, práca, vzdelávanie, kultúra, šport, politický a občiansky život). Osobnou asistenciou sa vytvárajú podmienky, aby aj ľudia so zdravotným postihnutím mohli rovnocenne využívať všetky ľudské práva a základné slobody v súlade s ich prirodzenými potrebami. Výber osobných asistentov si zabezpečuje fyzická osoba s ťažkým zdravotným postihnutím sama. Osobný asistent vykonáva osobnú asistenciu na základe zmluvy o výkone osobnej asistencie (osobný asistent a fyzická osoba s ťažkým zdravotným postihnutím alebo fyzická osoba s ťažkým zdravotným postihnutím a agentúra osobnej asistencie). Maximálny počet hodín osobnej asistencie je 7 300 hodín ročne, z toho 1 460 hodín ročne môžu osobnú asistenciu vykonávať blízki rodinní príslušníci.

171. Fyzickej osobe s ťažkým zdravotným postihnutím so sluchovým postihnutím možno poskytnúť peňažný príspevok na osobnú asistenciu aj na tlmočenie (v posunkovej reči, artikulačné a taktilné tlmočenie) alebo sprostredkovanie komunikácie (aj pre hluchoslepé osoby).

172. V súlade so zákonom o sociálnych službách⁹¹ má fyzická osoba za podmienok ustanovených zákonom právo výberu sociálnej služby a formy jej poskytovania, ako aj právo výberu poskytovateľa sociálnej služby. Poskytovanie terénnej a ambulantnej sociálnej služby má prednosť pred poskytovaním pobytovej sociálnej služby v zariadení.

173. Zároveň sa v §7 a §9 zákona o sociálnych službách upravuje povinnosť poskytovateľa pri poskytovaní sociálnej služby prihliadať na individuálne potreby prijímateľa, plánovať priebeh poskytovania sociálnej služby podľa osobných cieľov, potrieb a schopností prijímateľa sociálnej služby, viesť písomné individuálne záznamy o priebehu poskytovania sociálnej služby a hodnotiť priebeh poskytovania sociálnej služby za účasti prijímateľa

⁸⁹ Zákon č. 154/1994 Z. z. o matrikách v znení neskorších predpisov.

⁹⁰ Zákon č. 300/1993 Z. z. o mene a priezvisku v znení neskorších predpisov.

⁹¹ § 6 zákona č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov v znení neskorších predpisov.

sociálnej služby, ak je to možné vzhľadom na jeho zdravotný stav a druh poskytovanej sociálnej služby alebo za účasti jeho zákonného zástupcu.

174. Zákon o sociálnych službách⁹² upravuje široké spektrum sociálnych služieb určených pre osoby so zdravotným postihnutím, ktorých cieľom je podpora nezávislého života a začlenenie sa do spoločnosti. Zároveň patrí medzi základné povinnosti poskytovateľa sociálnej služby (§ 7) spolupracovať s rodinou, obcou a komunitou pri utváraní podmienok na návrat prijímateľa sociálnej služby poskytovanej v zariadení s celoročným pobytom do prirodzeného rodinného alebo komunitného prostredia, s prednostným poskytovaním terénnej, ambulantnej alebo týždennej pobytovej sociálnej služby.

175. Medzi sociálne služby určené pre osoby so zdravotným postihnutím patria najmä:

- Sociálne poradenstvo (§ 19)
- Opatrovateľská služba (§ 41)
- Prepravná služba (§ 42)
- Sprievodcovská a predčitateľská služba (§ 43)
- Tlmočnická služba (§ 44)
- Sprostredkovanie tlmočnickej služby (§ 45)
- Sprostredkovanie osobnej asistencie (§ 46)
- Požičiavanie pomôcok (§ 47)
- Monitorovanie a signalizácia potreby pomoci (§ 52)

176. V rámci sociálnych služieb poskytovaných v zariadeniach nezávislosť a integráciu podporuje najmä:

- Zariadenie podporovaného bývania (§ 34)
- Rehabilitačné stredisko (§ 37)
- Domov sociálnych služieb (§ 38) a špecializované zariadenie (§ 39)
- Denný stacionár (§ 40)

177. V rámci podpory nezávislého života a začlenenia osôb so zdravotným postihnutím do spoločnosti vláda SR prijala dňa 30. novembra 2011 „Stratégiu deinštitucionalizácie systému sociálnych služieb a náhradnej starostlivosti v SR (ďalej len Stratégia DI)¹⁴“, ktorá predstavuje oficiálne prihlásenie sa k problematike prechodu z inštitucionálnej na komunitnú starostlivosť.

178. Hlavné úlohy Stratégie DI sú:

- Utvorenie právnych podmienok na podporu deinštitucionalizácie v sociálnych službách,
- Príprava Národného akčného plánu prechodu z inštitucionálnej na komunitnú starostlivosť v systéme sociálnych služieb na roky 2011 – 2015,
- Prehodnotenie aktuálnej Konceptie zabezpečenia výkonu súdnych rozhodnutí a aktualizácia Konceptie zabezpečenia výkonu súdnych rozhodnutí na roky 2011 - 2015 s výhľadom do roku 2020 (plán transformácie a deinštitucionalizácie ústavnej starostlivosti v detských domovoch),
- Príprava Národného projektu podpory deinštitucionalizácie služieb starostlivosti,
- Príprava Národného projektu podpory deinštitucionalizácie náhradnej starostlivosti,
- Zriadenie Výboru expertov pre deinštitucionalizáciu.

---

⁹² Zákon č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov v znení neskorších predpisov.

179. Dňa 14. decembra 2011 schválilo Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR „Národný akčný plán plánu prechodu z inštitucionálnej na komunitnú starostlivosť v systéme sociálnych služieb na roky 2011 – 2015¹⁴“, ktorý predstavuje základný plánovací a realizačný dokument v oblasti transformácie a deinštitucionalizácie systému sociálnych služieb a náhradnej starostlivosti.

180. Úlohy národného akčného plánu prechodu z inštitucionálnej na komunitnú starostlivosť v systéme sociálnych služieb na roky 2011 – 2015:

- Vytvoriť personálne, inštitucionálne a finančné podmienky pre riadenie a realizáciu procesov prechodu z inštitucionálnej na komunitnú starostlivosť v systéme sociálnych služieb kreovaním Národného centra pre podporu deinštitucionalizácie,
- Pripraviť a realizovať národný projekt na podporu deinštitucionalizácie služieb,
- Zabezpečiť porovnateľnosť plánovaných ukazovateľov deinštitucionalizácie a ich súlad s cieľmi Stratégie DI pri hodnotení transformačných projektov zapojených sociálnych zariadení,
- Vybrať 5 – 8 zariadení sociálnych služieb (DSS pre deti a dospelých), ktorých transformačné a následne pilotné projekty DI sa budú uchádzať o podporu z ROP – prioritná os 2,
- Vypracovávať záväzné stanoviská k transformačným projektom,
- Pripraviť, zverejniť a vyhodnotiť výzvu na pilotné projekty pre prechodné financovanie nových komunitných služieb, zriadených v rámci realizácie podporených transformačných projektov DI, v období dočasne nevyhnutnej prevádzky oboch typov služieb,
- Zabezpečiť včasnú, zrozumiteľnú a objektívnu informovanosť obyvateľstva o cieľoch a dôvodoch DI na národnej a osobitne na lokálnej úrovni,
- Pripraviť legislatívne návrhy podporujúce deinštitucionalizáciu a zamedzujúce ďalšiemu rozširovaniu služieb s inštitucionálnou kultúrou v rezorte práce, sociálnych vecí a rodiny,
- Iniciovať legislatívne návrhy podporujúce deinštitucionalizáciu a zamedzujúce ďalšiemu rozširovaniu služieb s inštitucionálnou kultúrou v ostatných dotknutých rezortoch,
- Štandardizovať vybrané programy a aktivity pilotnej fázy tak, aby vytvorili základ implementácie programu DI v rokoch 2016 – 2020,
- Overiť nové služby komunitnej starostlivosti, ktoré zvýšia jej adresnosť a dostupnosť pre ľudí, ktorí sú na ne odkázaní,
- Objektívne monitorovať pokrok v implementácii pilotnej fázy realizácie Stratégie DI, a na základe tohto procesu vyhodnotiť výsledky prechodu z inštitucionálnej starostlivosti na komunitnú v každom DI zariadení. Na základe celkového hodnotenia výsledkov pilotnej fázy konkretizovať ciele, postupy a úlohy deinštitucionalizácie pre ostatné zariadenia pre deti, mládež a dospelých so zdravotným postihnutím v rokoch 2016 – 2020,
- Využiť poznatky z realizácie Národného akčného plánu prechodu od inštitucionálnej starostlivosti na komunitnú 2012 – 2015 pre prípravu a realizáciu celkových cieľov Stratégie DI s využitím dostupných podporných mechanizmov v období po roku 2015.

181. V súčasnosti sa pripravuje „Národný projekt podpory deinštitucionalizácie služieb starostlivosti“, ktorý má pilotne overiť a realizovať transformáciu a deinštitucionalizáciu vo vybraných zariadeniach sociálnych služieb v rámci SR. Národný projekt je realizovaný Centrom vzdelávania Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR v spolupráci s Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny SR a vybraných odborných partnerov. Národný projekt bude podporený v rámci Operačného programu „Zamestnanosť a sociálna inklúzia“ vo výške 1.050.000,- Eur. Hlavným cieľom národného projektu je podpora procesu transformácie a deinštitucionalizácie sociálnych služieb, ktorý oslobodí prijímateľov týchto

služieb od závislosti na jednej inštitúcii a namiesto toho im poskytne komplex kvalitných alternatívnych verejných služieb, ktoré im umožnia slobodný a nezávislý spôsob života s podporou komunity (odborníkov, členov rodiny, dobrovoľníkov). V rámci národného projektu sa budú realizovať štyri základné rámcové aktivity.

182. V nadväznosti na tento národný projekt sa plánuje realizovať pilotné projekty pre prechodné financovanie nových komunitných služieb, zriadených v rámci realizácie podporených transformačných projektov DI, v období dočasne nevyhnutnej prevádzky oboch typov služieb financované z Operačného programu Zamestnanosť a sociálna inklúzia a investičné projekty financované z Regionálneho operačného programu, prioritná os 2.

183. Dňa 8. marca 2012 schválilo Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR štatút a rokovací poriadok Výboru expertov pre deinštitucionalizáciu, ktorý je medzirezortným poradným orgánom ministra práce, sociálnych vecí a rodiny SR v oblasti transformácie a deinštitucionalizácie.

184. V súvislosti so sociálnym a zdravotným začleňovaním cudzincov na Slovensku, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR po prvý krát vytvorilo na svojej hlavnej internetovej stránke informačný portál, v slovenskej a anglickej jazykovej verzii, kde sa cudzinci na Slovensku môžu informovať o sociálnom, dôchodkovom, zdravotnom a úrazovom poistení.

185. Do rozvoja kultúrnych potrieb osôb so zrakovým postihnutím a do podpory procesu sociálneho začlenenia sú zapojené aj rôzne inštitúcie v zriaďovateľskej pôsobnosti ministerstva kultúry, ktoré svojimi aktivitami napomáhajú procesu sociálneho začlenenia osôb so zdravotným postihnutím. Ide o inštitúcie, ako napr: Slovenské národné divadlo (realizuje titulkovanie predstavení, predstavenia pre nepočujúce deti, bulletin v Braillovom písme, poskytuje zľavy OZP na svoje predstavenia), Ústredie ľudovej umeleckej výroby (tvorivé dielne), Slovenská národná galéria, Slovenská národná knižnica, Univerzitná knižnica, Slovenská technická knižnica, Slovenské národné múzeum. Všetky tieto inštitúcie realizujú tvorivé interaktívne podujatia a tiež podujatia v oblasti neformálneho vzdelávania vo forme tvorivých umeleckých dielní, besied, prednášok pre osoby so zdravotným postihnutím. Ministerstvo kultúry SR podporuje kultúrne podujatia pre všetky typy zdravotného postihnutia (zrakové, sluchové, fyzické, mentálne, duševné poruchy a pod.), pričom prioritou zostávajú deti a mládež. Všetky organizácie Ministerstva kultúry SR poskytujú zľavy na vstupnom pre osoby so zdravotným postihnutím (odporúčanie Ministerstva kultúry SR z roku 2011 je poskytovať zľavy do výšky 90 % sumy vstupenky).

186. Poistenec, ktorý je držiteľom preukazu občana s ťažkým zdravotným postihnutím⁹³ je oslobodený od úhrady za štatistické spracúvanie lekárskeho poukazu, súvisiace s vydaním zdravotníckych pomôcok predpísaných na jednom lekárskom poukaze a je oslobodený aj od úhrady za dopravu⁹⁴. V zozname zdravotníckych pomôcok⁹⁵ plne alebo čiastočne uhrádzaných z verejného zdravotného poistenia je zaradených viac ako 52 % zdravotníckych

---

⁹³ § 16 zákona č. 447/2008 Z. z. o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

⁹⁴ § 38 zákona č. 577/2004 Z. z. o rozsahu o rozsahu zdravotnej starostlivosti uhrádzanej na základe verejného zdravotného poistenia a o úhradách za služby súvisiace s poskytovaním zdravotnej starostlivosti v znení neskorších predpisov.

⁹⁵ http://www.google.sk/#hl=sk&sugexp=frgbld&gs_nf=1&pq=kategoriz%C3%A1cia%20liekov&cp=31&gs_id=k&xhr=t&q=Zozname+zdravotn%C3%ADckych+pom%C3%B4cok&pf=p&scient=psyab&oq=Zozname+zdravotn%C3%ADckych+pom%C3%B4cok+&aq=&aq=&aq=&gs_l=&pbx=1&bav=on.2,or.r_gc.r_pw.r_qf,.cf.osb&fp=1cab4289ded50ef4&biw=1280&bih=827

pomôcok bez doplatku pacienta. Osoba so zdravotným postihnutím si môže pri každej skupine zdravotníckych pomôcok vybrať zdravotnícku pomôcku bez doplatku.

187. Zavedením limitu spoluúčasti poistenca za lieky v roku 2011 Ministerstvo zdravotníctva SR zvýšilo pre osoby so zdravotným postihnutím dostupnosť liekov. Súčasne zaviedlo systém úhrad za lieky tak, aby sa minimalizoval rast výdavkov na lieky. Rozšíril sa počet liekov, na ktoré sa vzťahuje ochranný limit na doplatky za lieky, vďaka čomu budú lieky pre osoby so zdravotným postihnutím a seniorov lacnejšie. Od roku 2012 zmysle zákona o liekoch,⁹⁶ sú do limitu zakotvené všetky lieky, ktoré sú zaradené do kategorizačného zoznamu liekov a nielen tie, ktoré hradí zdravotná poisťovňa. Ide o podstatné rozšírenie, ktoré bude mať dopad na oveľa širší okruh občanov ako v doteraz definovanom limite.

188. V súlade so zákonom o vojnových veteránoch⁹⁷ je zabezpečovaná aj starostlivosť o vojnových veteránov. Ministerstvo obrany SR vojnovým veteránom:

- zabezpečuje vyšetrenia a kontroly zdravotného stavu, dispenzárnú starostlivosť a liečebnú starostlivosť po návrate z výkonu vojenskej služby mimo územia SR,
- poskytuje rekreačnú starostlivosť v rekreačných zariadeniach ministerstva,
- poskytuje kúpeľnú starostlivosť v kúpeľných ústavoch.

189. Rekreačná a kúpeľná starostlivosť je vojnovým veteránom poskytovaná na základe všeobecnej zmluvy o spolupráci medzi spoločnosťou Vojenské zdravotnícke zariadenia, a. s. Piešťany a združením Únia vojnových veteránov SR.

Článok 20 – Osobná mobilita

190. Za účelom podpory osobnej mobility fyzických osôb s ťažkým zdravotným postihnutím je možné v súlade so zákonom o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia⁶ poskytnúť najmä:

- Peňažný príspevok na osobnú asistenciu (§ 22)
- Peňažný príspevok na kúpu pomôcky, peňažný príspevok na výcvik používania pomôcky, peňažný príspevok na úpravu pomôcky (§ 24)
- Peňažný príspevok na opravu pomôcky (§ 32)
- Peňažný príspevok na kúpu zdvíhacieho zariadenia (§ 33)
- Peňažný príspevok na kúpu osobného motorového vozidla (§ 34)
- Peňažný príspevok na prepravu (§ 36)
- Peňažný príspevok na úpravu bytu, peňažný príspevok na úpravu rodinného domu a peňažný príspevok na úpravu garáže (§ 37)
- Peňažný príspevok na kompenzáciu zvýšených výdavkov (§ 38)
- Parkovací preukaz (§ 17)

191. Na uľahčenie osobnej mobility sa podľa zákona o sociálnych službách poskytuje prepravná služba (§ 42), ktorou sa poskytuje preprava fyzickej osobe s ťažkým zdravotným postihnutím odkázanej na individuálnu prepravu osobným motorovým vozidlom alebo fyzickej osobe s nepriaznivým zdravotným stavom s obmedzenou schopnosťou pohybu a obmedzenou schopnosťou orientácie.

---

⁹⁶ Zákon 363/2011 Z. z. o rozsahu a podmienkach úhrady liekov, zdravotníckych pomôcok a dietetických potravín na základe verejného zdravotného poistenia a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

⁹⁷ Zákon č. 463/2003 Z. z. o vojnových veteránoch a o zmene a doplnení zákona č. 328/2002 Z. z. o sociálnom zabezpečení vojakov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov v znení neskorších predpisov.

192. V rámci Operačného programu Doprava⁹⁸ (ďalej len „OPD“), ktorý bol schválený Rozhodnutím EK č. K(2007)4299 zo dňa 13. 09. 2007, je problematika práv osôb so zdravotným postihnutím upravená v časti 6 - Horizontálne priority (HP), podčasti 6.2 Rovnosť príležitostí (RP). Riadiaci orgán (ďalej len „RO“) OPD v programovom období 2007-2013 realizuje prostredníctvom OPD predovšetkým „veľké projekty“ investičného charakteru v oblasti modernizácie a rozvoja dopravnej infraštruktúry. RO OPD spolu s prijímateľmi prispieva k plneniu článkov dohovoru najmä konkrétnymi aktivitami, ktoré sú súčasťou projektov financovaných z prostriedkov Európskej únie⁹⁹.

Ide o tieto projekty:

1. Projekt obnovy parku železničných koľajových vozidiel Železničnej spoločnosti Slovensko, a.s. pre prímestskú a medziregionálnu verejnú železničnú osobnú dopravu SR. V rámci tohto projektu sú obstarávané moderné železničné koľajové jednotky (32 jednotiek), ktoré sú vybavené nasledujúcimi prvkami:

- Rampa pre nástup cestujúcich so zníženou pohyblivosťou,
- Systém signalizujúci rušňovodičovi manipuláciu s rampou (bezpečnostný prvok brániaci uzatvoreniu dverí pri nastupovaní imobilného cestujúceho),
- Štítky v Braillovom písme,
- Akustický a optický informačný systém, bezpečnostný kamerový systém,
- Sedadlá pre telesne postihnutých označené piktogramom, tlačidlo na privolanie pomoci,
- WC pre telesne postihnutých.

2. Analýza súčasného stavu a návrh koncepcie zabezpečenia úloh vyplývajúcich z charty práv cestujúcich a zdravotne postihnutých osôb. Analýza obsahuje údaje reálneho plnenia procesu prepravy osôb s obmedzenou pohyblivosťou.

3. Projekt zabezpečenia prístupu osôb s obmedzenou mobilitou k službám osobnej železničnej dopravy. Cieľom uvedeného projektu je zrealizovanie stavebných úprav umožňujúcich bezbariérový prístup na stanici a aj na perónoch vo vytipovaných železničných staniciach. V rámci projektu sa zabezpečuje:

- bezbariérový prístup imobilných cestujúcich v rámci areálu železničných staníc a to stavebnými úpravami ako sú rampy, rozšírenie dverí pre prístup imobilných osôb na invalidnom vozíku, bezbariérové prechody na peróny.
- zriadenie alebo rekonštrukcia hygienických zariadení pre osoby na invalidných vozíkoch. Samotný prístup k hygienickému zariadeniu s možnosťou bezproblémovej manipulácie s invalidným vozíkom,
- technické pomôcky – zdvíhacie plošiny pre osoby s invalidným vozíkom.

---

⁹⁸ <http://www.telecom.gov.sk/index/index.php?ids=17111>

⁹⁹ Požiadavky pre uvedené projekty vychádzajú z „Nariadenia Európskeho parlamentu a rady (ES) č. 1371/2007 o právach a povinnostiach cestujúcich v železničnej preprave“ a „Rozhodnutia komisie“ z 21. decembra 2007 o technickej špecifikácii interoperability týkajúcej sa osôb so zníženou pohyblivosťou v transeurópskom konvenčnom železničnom systéme a systéme transeurópskych vysokorýchlostných železníc (TSI PRM) pod číslom K (2007) 6633

4. Projekty železničnej infraštruktúry (pri realizácii modernizácie vybraných železničných tratí sa počíta s inštaláciou prvkov zabezpečujúcich bezproblémovú prepravu osôb zo zdravotným postihnutím¹⁰⁰). Ide najmä o:

- vodiace čiary zo zámkovej dlažby na nástupištiach pre nevidiacich
- podchody
- výťahy
- nájazdové rampy, prechody a stavebné úpravy pre bezbariérový príchod k vlakom a k službám železničnej osobnej prepravy
- vizuálne a zvukové informačné zariadenia pre cestujúcich - rozhlas, informačné tabule.

193. Cestujúcim, ktorí sú držiteľmi preukazu fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím⁹³, Železničná spoločnosť Slovensko, a. s. poskytuje zľavu 50 % z obyčajného cestovného v 2. vozňovej triede vlakov osobnej dopravy. Držiteľ preukazu fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím so sprievodcom má nárok aj na bezplatnú prepravu svojho sprievodcu a invalidného vozíka v služobnom vozni.

194. Fyzické osoby s ťažkým zdravotným postihnutím majú nárok na oslobodenie od úhrady za užívanie diaľnic a rýchlостných ciest. V zmysle zákona o pozemných komunikáciách¹⁰¹ sa úhrada neplatí pri motorových vozidlách a jazdných súpravách, na ktoré sa občanovi s ťažkým zdravotným postihnutím poskytuje peňažný príspevok na kompenzáciu zvýšených výdavkov súvisiacich so zabezpečením prevádzky osobného motorového vozidla podľa zákona o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia⁶.

195. Oblasť civilného letectva sa v problematike nediskriminácie a uplatňovania práv osôb so zdravotným postihnutím a osôb so zníženou pohyblivosťou riadi Nariadením Európskeho parlamentu a Rady (ES) o právach zdravotne postihnutých osôb a osôb so zníženou pohyblivosťou v leteckej doprave¹⁰², ktoré vytvára pravidlá ochrany a poskytovania asistenčných služieb pre osoby so zdravotným postihnutím so zníženou pohyblivosťou v leteckej doprave s cieľom ochrániť ich pred diskrimináciou a zabezpečiť, aby im boli poskytnuté asistenčné služby. Gestorom uvedeného nariadenia je Ministerstvo hospodárstva SR, nakoľko uvedená problematika je riešená v rámci ochrany práv spotrebiteľa.

196. Z hľadiska potrieb osôb so zdravotným postihnutím, pre ich začlenenie sa do každodenného života, majú mimoriadny význam práve zdravotnícke pomôcky, poskytované na lekársky poukaz bezplatne alebo za čiastočnú úhradu zdravotnou poisťovňou. Zdravotnícku pomôcku by mal dostať pacient prakticky ihneď ako je známe, že došlo k závažnej poruche štruktúry alebo funkcie organizmu, ktorú je možné kompenzovať. Z hľadiska špecifických potrieb osôb so zdravotným postihnutím sú najvýznamnejšie zdravotnícke pomôcky pre inkontinentných pacientov, diabetikov, stomikov, prsné epitézy u žien po amputácii prsníka, individuálne a hromadne zhotovované a vyrábané ortopedicko-protetické pomôcky, rehabilitačné a kompenzačné pomôcky, vozíky a kočíky, chodúľky,

¹⁰⁰ V zmysle Rozhodnutia Komisie o technickej špecifikácii interoperability týkajúcej sa „osôb so zníženou pohyblivosťou“ v transeurópskom konvenčnom železničnom systéme a systéme transeurópskych vysokorýchlostných železníc (2008/164/ES) uverejnenej na <http://www.telecom.gov.sk/index/index.php?ids=60401>

¹⁰¹ § 6 bodu 6 ch) zákona č. 135/1961 Zb. o pozemných komunikáciách (cestný zákon) v znení neskorších predpisov.

¹⁰² Nariadenie EP a Rady (ES) č. 1107/2006 z 5. júla 2006 o právach zdravotne postihnutých osôb a osôb so zníženou pohyblivosťou v leteckej doprave.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32006R1107:SK:NOT>

zdviháky, polohovacie postele, načúvacie prístroje, kostné okuliare, elektrolarynx, okuliare a pomôcky pre osoby so zrakovým postihnutím. Pre ľudí po amputácii niektorej končatiny, s následnými problémami v mobilite a lokomócií, je dôležité, aby poskytnutá protéza spĺňala aj náročnejšie požiadavky, najmä ak ide o mladších jedincov alebo osobu v produktívnom veku, ktorá má záujem zotrvať v zamestnaní, či rekvafikovať sa a získať nové zamestnanie.

197. Ministerstvo zdravotníctva SR sa aj na základe úzkeho kontaktu s organizáciami osôb so zdravotným postihnutím oboznamuje s požiadavkami a potrebami pacientov s rôznymi diagnózami. V nadväznosti na túto skutočnosť sa zmenili aj podmienky poskytnutia elektrického vozíka pre detského poistenca. Predchádzajúca právna úprava umožňovala poskytnutie elektrického vozíka pre detského poistenca až od 11. roku veku, súčasná právna úprava umožňuje jeho poskytnutie už od 3. rokov veku. V zmysle tejto zmeny môžu mať pacienti (od 1. októbra 2011) predpísané a súčasne aj k dispozícii obidva invalidné vozíky – elektrický aj mechanický (vzťahuje sa to na oceľový aj na odľahčený typ) pri transporte pacienta inou osobou za predpokladu zvládnutia samostatného sedu.

198. V súvislosti s prijatím účinných opatrení na zabezpečenie osobnej mobility s najväčšou možnou nezávislosťou pre osoby so zdravotným postihnutím možno uviesť, že žiadateľom o udelenie vodičského oprávnenia je umožnené vykonať skúšku z odbornej spôsobilosti žiadateľa o udelenie vodičského oprávnenia na vozidle technicky upravenom. Ak je žiadateľ o vykonanie skúšky sluchovo postihnutý, odkázaný na tlmočenie, skúšku možno vykonať s tlmočením (artikulačným alebo tlmočením do posunkovej reči).“

Článok 21 – Sloboda prejavu a presvedčenia a prístup k informáciám

199. V článku 26 ods. 1 Ústavy SR sa uvádza, že sloboda prejavu a právo na informácie sú zaručené. Podľa ods. 2 má každý právo vyjadrovať svoje názory slovom, písmom, tlačou alebo iným spôsobom, ako aj slobodne vyhľadávať, prijímať a rozširovať idea a informácie bez ohľadu na hranice štátu.

200. Podmienky, postup a rozsah slobodného prístupu k informáciám upravuje zákon o slobodnom prístupe k informáciám¹⁰³ s účinnosťou od mája 2000.

201. V súlade s § 6 zákona o sociálnych službách má fyzická osoba právo na zabezpečenie dostupnosti informácií v jej zrozumiteľnej forme o druhu, mieste, cieľoch a spôsobe poskytovania sociálnej služby, o úhrade za sociálnu službu a o cieľovej skupine, ktorej je poskytovaná.

202. Zároveň má prijímateľ sociálnej služby právo podieľať sa na určovaní životných podmienok v zariadení sociálnych služieb prostredníctvom zvolených zástupcov pri úprave domáceho poriadku, pri riešení vecí súvisiacich s podmienkami a kvalitou poskytovania sociálnej služby a výbere aktivít vykonávaných vo voľnom čase. Ak ide o dieťa so zdravotným postihnutím, podieľa sa na určovaní životných podmienok v zariadení samo alebo prostredníctvom zákonného zástupcu alebo opatrovníka.

203. Právo na slobodu prejavu a presvedčenia a prístup k informáciám sa realizuje aj prostredníctvom tlmočnickej služby upravenej zákonom o sociálnych službách (§ 44), v rámci ktorej sa fyzickým osobám poskytuje tlmočenie v posunkovej reči, artikulačné tlmočenie a taktilné tlmočenie.

---

¹⁰³ Zákon č. 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o slobode informácií) v znení neskorších predpisov.

204. Sloboda prejavu a presvedčenia a prístup k informáciám sa osobám so zdravotným postihnutím zabezpečuje aj prostredníctvom zákona o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia⁶, najmä prostredníctvom poskytovania peňažného príspevku na osobnú asistenciu a peňažného príspevku na zaobstaranie pomôcky.

205. Ministerstvo spravodlivosti SR na základe zákona o znalcoch, tlmočníkoch a prekladateľoch vedie a pravidelne aktualizuje register tlmočníkov do posunkovej reči. K 15. marcu 2012 bolo v tomto registri zapísaných 11 fyzických osôb (z toho 9 žien a 2 muži) v rámci celého územia SR.

206. Cieľom novely zákona o slobodnom prístupe k informáciám¹⁰³ bolo umožniť osobám so zmyslovým postihnutím prístup k informáciám v im prístupných formách.¹⁰⁴

207. Rada pre vysielanie a retransmisiu je správny orgán, ktorej poslaním je presadzovať záujem verejnosti pri uplatňovaní práva na informácie, slobody prejavu a práva na prístup ku kultúrnym hodnotám a vzdelaniu.

208. Zákonný regulačný rámec obsahu televízneho vysielania predstavuje zákon o vysielaní a retransmisii¹⁰⁵. V súvislosti so sprístupňovaním informácií v rámci televízneho vysielania osobám so zdravotným postihnutím možno uviesť nasledovné ustanovenia zákona o vysielaní a retransmisii:

- Podľa § 18 ods. 2 je vysielateľ na základe zákona povinný zabezpečiť v celoplošnom vysielaní televíznej programovej služby, ktorú nevysiela digitálne, aby bolo najmenej:

1. 25% všetkých vysielaných programov sprevádzaných skrytými alebo otvorenými titulkami, a to v každej takej programovej službe,
2. 1% všetkých vysielaných programov tlmočených do posunkovej reči nepočujúcich alebo v posunkovej reči nepočujúcich, a to najmenej v jednej takej programovej službe.

- Podľa § 18 ods. 3 je vysielateľ na základe zákona povinný zabezpečiť multimodálny prístup k programovej službe, a to tak, aby vo vysielaní každej televíznej programovej služby, ktorú vysiela digitálne, bolo najmenej

---

¹⁰⁴ § 16 zákona č. 211/2000 Z. z. v znení zákona č. 207/2008 Z. z.:

(2) Za prístupnú formu sprístupnenia informácie žiadateľovi, ktorý je osobou nevidiacou alebo slabozrakou, sa podľa tohto zákona považuje informácia napísaná

a) slepeckým (Braillovým) písmom alebo
b) zväčšeným typom písma.

(3) Nevidiaca osoba je oprávnená požadovať sprístupnenie informácie prístupnou formou uvedenou v odseku 2 písm. a). Pri podaní žiadosti predloží kópiu preukazu občana s ťažkým zdravotným postihnutím s červeným pásmom, na ktorého zadnej strane je vyznačený druh zdravotného postihnutia "Nevidiaci - Blind".

(4) Slabozraká osoba je oprávnená požadovať sprístupnenie informácie prístupnou formou uvedenou v odseku 2 písm. b). Pri podaní žiadosti predloží kópiu preukazu občana s ťažkým zdravotným postihnutím.

(5) Ak žiadateľ podľa odseku 2 v žiadosti uvedie, že požaduje sprístupnenie informácie v prístupnej forme, povinná osoba je povinná sprístupniť informáciu v požadovanej prístupnej forme. Povinná osoba, ktorá nemá k dispozícii špeciálne zariadenia prispôbené na písmo a tlač slepeckého písma, môže požiadať osobu, ktorá má takéto zariadenie k dispozícii, bezodkladne o vyhotovenie prekladu sprístupňovanej informácie. Ak ide o taký rozsah informácie, ktorý by presiahol primeraný rozsah v prístupnej forme, povinná osoba sprístupní požadovanú informáciu alebo jej časť iným vhodným spôsobom podľa § 16 ods. 1. Povinná osoba nie je oprávnená obmedzovať celkový rozsah sprístupňovanej informácie, na ktorú má žiadateľ právo zo zákona.

(6) Ak je žiadateľom osoba nepočujúca alebo nedoslýchavá v žiadosti uvedie, akým spôsobom podľa § 16 ods. 1 požaduje sprístupnenie informácie.

(7) Žiadateľ podľa odsekov 3, 4 a 6 a povinná osoba môžu dohodnúť aj iný spôsob sprístupnenia informácie.

¹⁰⁵ Zákon č. 308/2008 Z. z. o vysielaní a retransmisii a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

1. 50% všetkých vysielaných programov sprevádzaných skrytými alebo otvorenými titulkami,
2. 3% všetkých vysielaných programov tlmočených do posunkovej reči nepočujúcich alebo v posunkovej reči nepočujúcich,
3. 20% všetkých vysielaných programov sprevádzaných hlasovým komentovaním pre nevidiacich.

• Podľa § 18a je vysielateľ s licenciou povinný zabezpečiť multimodálny prístup k programovej službe, a to tak, aby vo vysielaní televíznej programovej služby, ktorú vysielala digitálne, bolo najmenej

1. 10% všetkých vysielaných programov sprevádzaných skrytými alebo otvorenými titulkami, alebo tlmočených do posunkovej reči nepočujúcich alebo v posunkovej reči nepočujúcich,
2. 3% všetkých vysielaných programov sprevádzaných hlasovým komentovaním pre nevidiacich.

209. Vysielateľ a poskytovateľ audiovizuálnej mediálnej služby je povinný na požiadanie zreteľne označiť všetky programy, ktoré sú sprevádzané skrytými titulkami, otvorenými titulkami, hlasovým komentovaním pre nevidiacich alebo ktoré sú tlmočené do posunkovej reči nepočujúcich alebo vysielané alebo poskytované v posunkovej reči nepočujúcich. V súlade s § 18b ods. 2 je vysielateľ povinný uplatniť toto označenie pri vysielaní programov, v oznámeniach o vysielaní takých programov a v programovej ponuke vlastného vysielania, ako aj v prehľade programov, ktorý poskytuje na zverejnenie periodickej tlače a ostatným hromadným informačným prostriedkom. Podľa ods. 3 je poskytovateľ audiovizuálnej mediálnej služby na požiadanie povinný uplatniť označenie podľa odseku 1 v katalógu programov.

210. V súvislosti s porušením vyššie uvedených povinností Rada do dnešného dňa uložila v správnych konaniach 4 sankcie – upozornenia na porušenie zákona (nakoľko sa jednalo o prvé porušenie predmetnej povinnosti). V súčasnosti zatiaľ neexistuje žiadne TV vysielanie s komentárom pre nevidiacich. Takéto vysielania sa začínajú len pripravovať na základe správneho konania Rady pre vysielanie a retransmisiiu.

211. Ministerstvo životného prostredia SR zabezpečuje povinné zverejňovanie informácií v zmysle § 6 zákona o slobodnom prístupe k informáciám spôsobom umožňujúcim hromadný prístup, a to zverejnením na elektronických stránkach Ministerstva životného prostredia SR. Elektronické stránky sú vytvárané v maximálne možnej miere podľa pravidiel pre tvorbu prístupových webových stránok v štátnej správe a samospráve, ktoré sú bežným štandardom vo svete.

212. Slovenské múzeum ochrany prírody a jaskyniarstva v Liptovskom Mikuláši má vyžiadaný certifikát o prístupnosti webovej stránky múzea pre nevidiacich a slabozrakých od Únie nevidiacich a slabozrakých Slovenska.

213. Aj keď v priebehu rokov 2009 až 2011 Ministerstvo životného prostredia SR nevybavovalo žiadosť o sprístupnenie informácií osobe so zdravotným postihnutím, je materiálne a legislatívne pripravené takéto žiadosti vybavovať v zákonnej lehote a spôsobom uvedeným v zákone o slobodnom prístupe k informáciám. Pracovník vybavujúci žiadosť o sprístupnenie informácií skúma, či takúto žiadosť nepodáva osoba so zdravotným postihnutím a v prípade osobného podávania žiadosti je v pripravený ich prijímať v átriu budovy, kde je zabezpečený bezbariérový prístup.

214. Na webovom sídle Ministerstva zdravotníctva SR¹⁰⁶ sú zverejnené všetky zmluvy zdravotných poisťovní s poskytovateľmi zdravotnej starostlivosti. Občania majú prístup k informáciám, či niektorých poskytovateľov zdravotnej starostlivosti v danom meste alebo regióne, poisťovňa nespravodlivo nezvýhodňovala. Pre osoby so zdravotným postihnutím ide o uľahčenie výberu zdravotnej poisťovne a zdravotníckeho poskytovateľa, ako aj výrazne obmedzenie priestoru na zákulisné dohody a korupciu. Ministerstvo zdravotníctva SR zverejňuje na svojom webovom sídle aj všetky dokumenty týkajúce sa kategorizácie liekov, zdravotníckych pomôcok a dietetických potravín. Každá osoba má možnosť vyhľadať si všetky potrebné informácie na elektronickom portáli kategorizácie¹⁰⁷, ktorý je súčasťou webovej stránky Ministerstva zdravotníctva SR.

215. Postup prokuratúry pri zverejňovaní informácií upravuje zákon o prokuratúre¹⁰⁸, zákon o slobodnom prístupe k informáciám¹⁰³ a služobný predpis vydaný generálnym prokurátorom.

Článok 22 – Rešpektovanie súkromia

216. V zmysle čl. 19 ods. 2 Ústavy SR „každý má právo na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života“. Z uvedeného ustanovenia vyplýva, že Ústava SR²¹ zaručuje ochranu len pred takým zasahovaním, ktoré je neoprávnené, t. j. takým zasahovaním, ktoré nemá základ v zákonnej úprave, nesleduje ustanovený cieľ, nedbá na podstatu a zmysel obmedzovaného základného práva a slobody alebo nie je nevyhnutným a primeraným opatrením na dosiahnutie ustanoveného cieľa. V súlade s účelom práva na súkromie môžu orgány verejnej moci, fyzické aj právnické osoby zasahovať do súkromného a rodinného života iných vtedy, ak ich zasahovanie možno hodnotiť ako oprávnené (I. ÚS 13/2000, Zbierka nálezov a uznesení Ústavného sudu SR 2001, s. 272-273).

217. Ustanovenie § 11 Občianskeho zákonníka zaručuje právo každej fyzickej osoby na ochranu svojej osobnosti, najmä života a zdravia, občianskej cti a ľudskej dôstojnosti, ako aj súkromia, svojho mena a prejavov osobnej povahy. Písomnosti osobnej povahy, podobizne, obrazové snímky a obrazové a zvukové záznamy týkajúce sa fyzickej osoby alebo jej prejavov osobnej povahy sa môžu vyhotoviť alebo použiť len s jej privolením. Privolenie nie je potrebné, ak sa vyhotovia alebo použijú písomnosti osobnej povahy, podobizne, obrazové snímky, zvukové alebo obrazové a zvukové záznamy na úradné účely na základe zákona. Podobizne, obrazové snímky a obrazové a zvukové záznamy sa môžu bez privolenia fyzickej osoby vyhotoviť alebo použiť primeraným spôsobom tiež na vedecké a umelecké účely a pre tlačové, filmové, rozhlasové a televízne spravodajstvo. Ani také použitie však nesmie byť v rozpore s oprávnenými záujmami fyzickej osoby.

218. Účelom ústavou priznaného práva na súkromie je nielen poskytnúť ochranu práv priznaných podľa § 11 a Občianskeho zákonníka, ale zároveň aj zabrániť štátnym orgánom i orgánom územnej samosprávy, aby zasahovali do správania jednotlivca nad nevyhnutnú mieru a príliš neprímerane riadili jeho súkromný život (I. ÚS 94/95, Zbierka nálezov a uznesení Ústavného sudu SR 1995, s. 116).

---

¹⁰⁶ <http://www.health.gov.sk/Titulka>

¹⁰⁷ http://www.google.sk/#hl=sk&scient=psyab&q=kategoriz%C3%A1cia+liekov&oq=kate&aq=0&aqi=g4&aql=&gs_l=hp.1.0.014.148512328101579714141010101500184411j2j511410.frgbld.&pbx=1&bav=on.2.or.r_gc.r_pw.r_qf.cf.osb&fp=1cab4289ded50ef4&biw=1280&bih=827

¹⁰⁸ Zákon č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre v znení neskorších predpisov.

219. Subjektom tohto práva je každá fyzická osoba (či už občan SR alebo cudzinec alebo osoba bez štátnej príslušnosti), bez ohľadu na to, či je alebo nie je osobou so zdravotným postihnutím.

220. Ustanovením čl. 19 ods. 3 Ústavy SR sa priznáva ochrana údajov o svojej osobe. Osobné údaje sú aj predmetom úpravy čl. 22 ods. 1 Ústavy SR. Predmetom ochrany podľa čl. 22 ods. 1 je poskytnutie štátnej záruky, že pri štatistických zisťovaniach nedôjde k nezákonnému nakladaniu s osobnými údajmi.

221. Problematika ochrany osobných údajov osôb so zdravotným postihnutím je podrobne upravená v zákone o ochrane osobných údajov¹⁰⁹. Tento zákon upravuje ochranu osobných údajov fyzických osôb pri ich spracúvaní, zásady spracúvania osobných údajov, bezpečnosť osobných údajov, ochranu práv dotknutých osôb, cezhraničný tok osobných údajov, registráciu a evidenciu informačných systémov, ako aj zriadenie, postavenie a pôsobnosť Úradu na ochranu osobných údajov SR. Osobnými údajmi sú v zmysle tohto zákona údaje týkajúce sa určenej alebo určiteľnej fyzickej osoby, pričom takou osobou je osoba, ktorú možno určiť priamo alebo nepriamo, najmä na základe všeobecne použiteľného identifikátora alebo na základe jednej či viacerých charakteristík alebo znakov, ktoré tvoria jej fyzickú, fyziologickú, psychickú, mentálnu, ekonomickú, kultúrnu alebo sociálnu identitu.

222. Úrad na ochranu osobných údajov SR má zriadený Útvar inšpekcie ochrany osobných údajov, ktorý uskutočňuje výkon nezávislého dozoru nad ochranou osobných údajov a podieľa sa na ochrane základných práv a slobôd fyzických osôb pri spracúvaní ich osobných údajov. Jeho aktivity sú zamerané najmä na inšpekčnú činnosť ochrany osobných údajov, vrátane kontrol informačných systémov prevádzkovateľov a prešetrovanie oznámení dotknutých osôb, iných fyzických osôb, ktoré tvrdia, že boli priamo dotknuté vo svojich právach ustanovených zákonom o ochrane osobných údajov a podnetov podaných na Úrad právnickými a inými fyzickými osobami. Zároveň sa podieľa na koordinácii spolupráce s orgánmi Európskej únie, medzinárodnými inštitúciami a úradmi na ochranu osobných údajov v zahraničí.

223. Vzhľadom na fakt, že právo na súkromie je možné obmedziť len zákonom, slovenský právny poriadok rieši jeho obmedzenie v rôznych oblastiach. Obmedziť právo na súkromie je možné v nevyhnutnom rozsahu a na nevyhnutný čas.

224. V rámci oblasti komunikácií, chráni právo na súkromie zákon o elektronických komunikáciách³⁹, ktorý v § 55 stanovuje predmet telekomunikačného tajomstva.

225. Významnú ochranu práva na súkromie poskytuje zákon o ochrane súkromia pred neoprávneným použitím informačno-technických prostriedkov¹¹⁰. Striktne stanovuje možnosti obmedzenia práva na súkromie orgánom štátu použitím informačno-technických prostriedkov bez predchádzajúceho súhlasu toho, komu sa zasahuje do súkromia.

226. V súlade so zákonom o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia⁵ zamestnanec príslušného úradu, zamestnanec ústredia, zamestnanec ministerstva a zamestnanec poskytovateľa zdravotnej starostlivosti, sú povinní vo veciach kompenzácie, preukazu a parkovacieho preukazu zachovávať mlčanlivosť o skutočnostiach, ktoré sa dozvedeli v súvislosti s poskytovaním peňažného príspevku na kompenzáciu, vyhotovením preukazu alebo parkovacieho preukazu a v súvislosti s plnením úloh ustanovených týmto zákonom. Táto povinnosť trvá aj po skončení pracovnoprávneho vzťahu alebo služobného

¹⁰⁹ Zákon č. 428/2002 Z. z. o ochrane osobných údajov v znení neskorších predpisov.

¹¹⁰ Zákon č. 166/2003 Z. z. o ochrane súkromia pred neoprávneným použitím informačno-technických prostriedkov a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o ochrane pred odpočúvaním) v znení neskorších predpisov.

vzt'ahu. Informácie vo veciach kompenzácie, preukazu a parkovacieho preukazu poskytujú iba, ak by ich zamlčaním bol ohrozený život alebo zdravie fyzických osôb, alebo ak táto povinnosť je ustanovená osobitným predpisom. Inak môžu poskytnúť tieto informácie iným osobám len s písomným súhlasom fyzickej osoby, ktorej sa informácia týka.

227. Podľa § 6 zákona o sociálnych službách má prijímateľ sociálnej služby v zariadení právo na nenarušovanie svojho osobného priestoru s výnimkou situácie, ktorá neznesie odklad a vstup je nevyhnutný na ochranu života, zdravia alebo majetku tejto fyzickej osoby, na ochranu práv a slobôd iných fyzických osôb alebo ochranu majetku zariadenia.

228. V § 105 zákona o sociálnych službách sa upravuje, že zamestnanci vykonávajúci prácu súvisiacu so sociálnymi službami (zamestnanci Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR, zamestnanci obce, vyššieho územného celku a poskytovateľa sociálnej služby) sú povinní pri poskytovaní sociálnych služieb zachovávať mlčanlivosť o skutočnostiach, ktoré sa dozvedeli v súvislosti s poskytovaním sociálnych služieb a v súvislosti s plnením úloh ustanovených zákonom o sociálnych službách. Ak nie je priamo ohrozený život alebo zdravie prijímateľa alebo ak to neustanovuje osobitný predpis, tieto informácie možno poskytnúť iným subjektom len so súhlasom prijímateľa sociálnej služby.

229. Ochrana dôvernosti osobných informácií a informácií o zdravotnom stave a o rehabilitácii osôb so zdravotným postihnutím na rovnakom základe s ostatnými je garantovaná aj v zákone o zdravotnej starostlivosti⁸².

230. Právny poriadok SR poskytuje okrem inej ochrany súkromia aj ochranu súkromia trestnoprávnymi prostriedkami. Novelou Trestného zákona (§194a, od 1.9.2011) sa reagovalo na množiace sa prípady neoprávneného sledovania tzv. stalkingu (chorobné prenasledovanie jednotlivca inou osobou). Páchateľ svojim konaním zhromažďuje o poškodenom informácie o jeho súkromí, rodine, zvykoch a pod. Trestne postihnutým je konanie spočívajúce v zhromažďovaní údajov za použitia zariadení na záznam obrazu a zvuku. Z hľadiska právnej kvalifikácie konania je dôležitá aj intenzita útoku a motív konania páchatel'a. Osobitne kvalifikovanou skutkovou podstatou sa poskytuje ochrana chránenej osobe.

Článok 23 – Rešpektovanie domova a rodiny

231. Podľa ustanovenia čl. 41 ods. 1 Ústavy SR manželstvo, rodičovstvo a rodina sú pod ochranou zákona. Zároveň sa zaručuje osobitná ochrana detí a mladistvých.

232. V súlade s článkom 9 Dohovoru o právach dieťaťa a článkom 41 Ústavy SR sa povinne dodržiava povinnosť, aby deti nemohli byť oddelené od svojich rodičov proti ich vôli, len v takom prípade, že oddelenie je v záujme dieťaťa (napr. ak ide o zneužívanie alebo zanedbávanie dieťaťa rodičmi).

233. Opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately sú upravené tak, aby bolo zrejmé, v ktorých situáciách sa môžu ponúkať, v ktorých sa musia ponúkať a kedy nastala situácia, kedy sa musí zasiahnuť. Vykonávajú sa pre deti (všetky deti, ktoré sa nachádzajú na území Slovenska nezávisle od toho, či sú alebo nie sú občanmi Slovenskej republiky, vrátane detí, ktoré nie sú občanmi Slovenskej republiky a nachádzajú sa na našom území bez sprievodu rodičov- maloletí bez sprievodu), ich rodičov, iných zákonných zástupcov, plnoleté fyzické osoby (z tohto osobitné opatrenia pre plnoleté fyzické osoby do 25 rokov – mladí dospelí), náhradné rodiny.

234. Náležitá pozornosť je venovaná krízovým a konfliktným situáciám v rodine. Na predchádzanie vzniku krízových situácií v rodine a na obmedzovanie a odstraňovanie negatívnych vplyvov, orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately sprostredkúva

deťom, rodinám a plnoletým fyzickým osobám odbornú pomoc špecializovaných inštitúcií a účasť na programoch a aktivitách organizovaných obcou, vyšším územným celkom alebo akreditovaným subjektom. Ako súčasť vykonávaných opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately môže tiež zabezpečiť alebo vykonať mediáciu, odborné metódy práce na prispôbenie sa novej situácii a poradensko-psychologickú pomoc rodinám so špecifickým problémom, vrátane špecifického problému súvisiaceho so zdravotne postihnutým členom rodiny a rodinám, ktoré sa ocitli v krízových situáciách.

235. Okrem iných opatrení na predchádzanie vzniku krízových situácií v rodine a na obmedzovanie a odstraňovanie negatívnych vplyvov, vykonáva orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately aj tzv. výchovné opatrenia. Výchovné opatrenia, aj keď sú koncipované od miernejších zásahov k vážnejším, predstavujú zásah do práv a povinností rodičov. V závislosti od posúdenia a vyhodnotenia sociálnej situácie dieťaťa a jeho rodiny sa pri voľbe výchovných opatrení využívajú prednostne výchovné opatrenia realizované v prirodzenom prostredí dieťaťa a rodiny (napr. výchovné a sociálne programy, sociálne poradenstvo, a pod.) ale aj v špecializovanej ambulantnej starostlivosti (napr. za účelom diagnostiky a pod). V prípadoch, kedy je nevyhnutné vyňať dieťa z prirodzeného prostredia sa prednostne zvažuje možnosť výchovného opatrenia nariadením pobytu dieťaťa v krízových strediskách, resocializačných strediskách, zariadeniach na výkon odbornej diagnostiky a špecializovaných zariadeniach, a to najdlhšie na šesť mesiacov (o týchto opatreniach tzv. pobytového charakteru rozhoduje výlučne súd, o ambulantných výchovných opatreniach môže rozhodnúť aj orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately správnym rozhodnutím).

236. Najzávažnejším zásahom do vzťahu medzi rodičmi a deťmi je odňatie dieťaťa z rodičovskej starostlivosti a jeho umiestnenie do náhradného výchovného prostredia. Osobitná pozornosť je venovaná opatreniam na zabezpečenie náhradného rodinného prostredia - ide o opatrenia, ktoré je treba vykonať v prípade, ak rodičia dieťaťa nezabezpečujú alebo nemôžu zabezpečiť osobnú starostlivosť o dieťa a dieťa nie je možné zveriť do osobnej starostlivosti inej blízkej osoby než rodiča. V tomto prípade orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately určený na tieto účely sprostredkuje dieťaťu, a to bez ohľadu na zdravotné postihnutie dieťaťa, pestúnsku starostlivosť alebo osvojenie (ďalej len „náhradná rodinná starostlivosť“). Zákon⁸¹ podrobne upravuje obsah a postup sprostredkovania náhradnej rodinnej starostlivosti. Dôraz je kladený na názor dieťaťa a tiež na prípravu dieťaťa na náhradnú rodinnú starostlivosť, ako aj na prípravu záujemcov o náhradnú rodinnú starostlivosť.

237. V rámci výpočtu foriem náhradnej rodinnej starostlivosti sa ústavná starostlivosť považuje za najzávažnejšiu a výnimočnú formu náhradnej rodinnej starostlivosti, ktorá sa nariaďuje, len keď výchova dieťaťa je vážne ohrozená alebo vážne narušená a iné výchovné opatrenia nevedli k náprave alebo ak rodičia nemôžu zabezpečiť osobnú starostlivosť o dieťa z iných vážnych dôvodov. Dôležitým znakom ústavnej starostlivosti je jej dočasný charakter.

238. Zariadenia, v ktorých sa vykonávajú opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately a ktoré môžu zriaďovať vyššie územné celky, obce, akreditované subjekty a Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny za účelom výkonu svojich pôsobností sú detský domov, detský domov pre maloletých bez sprievodu, krízové stredisko, resocializačné stredisko pre drogovú a inak závislých a v iných zariadeniach zriadených na vykonávanie opatrení podľa zákona o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele.

239. Detský domov je prostredie utvorené a usporiadané na účely vykonávania rozhodnutia súdu o nariadení ústavnej starostlivosti, predbežného opatrenia a o uložení výchovného opatrenia a nahrádza prirodzené prostredie dieťaťu od narodenia do skončenia ústavnej

starostlivosti. Ak ústavná starostlivosť skončí dovŕšením plnoletosti môže mladý dospelý požiadať o ďalšie poskytovanie starostlivosti v detskom domove. Starostlivosť mladému dospelému sa môže poskytovať až do jeho osamostatnenia, čo znamená, kým nie je schopný sa samostatne živiť a zabezpečiť si bývanie, najdlhšie však do 25 roku veku, v prípade štúdia s možnosťou predĺženia až o dva roky. Mladému dospelému sa poskytuje pri odchode z detského domova, v ktorom vykonával ústavnú starostlivosť, jednorazový príspevok na uľahčenie osamostatnenia sa. Detský domov, najneskôr jeden rok pred dosiahnutím plnoletosti dieťaťa spracováva plán prípravy na osamostatnenie. V rámci prípravy mladých dospelých na osamostatňovanie sa, sa zavádzajú programy na podporu mladých dospelých pri ich príprave na budúce povolanie, uplatnení sa na trhu práce, bývaní, narábaní s finančnými prostriedkami, príprave k zodpovednému rodičovstvu a partnerským vzťahom a ďalším aspektom ich úspešného začleňovania do života.

240. U každého dieťaťa umiestneného na základe rozhodnutia súdu v zariadení, detský domov vedie záznamy o jeho psychickom, fyzickom a sociálnom vývine. Zároveň má každé dieťa vypracovaný individuálny plán rozvoja osobnosti dieťaťa. Jeho súčasťou je plán výchovy a plán sociálnej práce s dieťaťom a jeho rodinou spracovaný v kooperácii s obcou a príslušným orgánom sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, ktorý nadväzuje na plán sociálnej práce s rodinou dieťaťa.

241. Detský domov je zložený z rôznych organizačných zložiek – profesionálne rodiny, diagnostické skupiny, samostatné skupiny a špecializované samostatné skupiny.

242. Vykonávanie ústavnej starostlivosti v domácom prostredí profesionálneho rodiča je považované za optimálne riešenie vzhľadom na najlepší záujem dieťaťa a nariadenou ústavnou starostlivosťou.

243. Detský domov sa od 1. januára 2009 zriaďuje ako:

- domov detí (profesionálne rodiny, samostatné skupiny v rodinných domoch tak, že v jednom rodinnom dome môže byť zriadená len 1 samostatná skupina alebo diagnostická skupina) alebo
- centrum detí (objekty s kapacitou do 40, profesionálne rodiny, rodinné domy). Súčasťou tejto zmeny je aj sprísnenie priestorových podmienok, a to tak, že v objekte, ktorý nie je samostatným rodinným domom alebo bytom, môžu byť skupiny s počtom najviac 40 detí.

244. Vláda SR v rámci pokračujúceho procesu transformácie náhradnej rodinnej starostlivosti a zvýšenia úsilia v tejto oblasti prijala v novembri 2011 „Stratégiu deinštitucionalizácie systému sociálnych služieb a náhradnej starostlivosti v SR¹³“. Stratégia obsahuje okrem základných východísk stratégie deinštitucionalizácie v systéme náhradnej rodinnej starostlivosti, popis konceptu a východísk deinštitucionalizácie z hľadiska medzinárodných záväzkov a trendov, popis súčasného stavu v uvedených oblastiach inštitucionálnej starostlivosti na Slovensku, definíciu základného cieľa a špecifických cieľov stratégie, ako aj návrh ťažiskových opatrení na ich zabezpečenie.

245. Strategické úlohy na podporu deinštitucionalizácie náhradnej rodinnej starostlivosti sú rozpracované v novej koncepcii zabezpečovania výkonu súdnych rozhodnutí v detských domovoch na roky 2012 – 2015, s výhľadom do roku 2020 - Plán transformácie a deinštitucionalizácie náhradnej rodinnej starostlivosti. Koncepcia deinštitucionalizácie náhradnej rodinnej starostlivosti rozpracováva do konkrétnych úloh a postupov na podmienky SR ciele a ustanovenia Smernice OSN o náhradnej starostlivosti, Odporúčanie Výboru ministrov Rady Európy č. 5 z roku 2005 o právach detí žijúcich v rezidenčných inštitúciách, rešpektujúc pritom východiská a odporúčania uvedené v Správe Ad hoc expertnej skupiny

komisie Európskej komisie o prechode z inštitucionálnej starostlivosti na komunitnú starostlivosť.

246. Ide o plán konkrétnych opatrení na podporu výkonu opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately v prirodzenom prostredí rodín, na podporu náhradnej rodinnej starostlivosti (vrátane formálnej starostlivosti príbuzných) a na znižovanie počtu detí v ústavnej/inštitucionálnej starostlivosti, pričom veľká pozornosť sa venuje podpore rozvoja profesionálneho rodičovstva. V oblasti profesionálneho rodičovstva sa vytvárajú podmienky na ďalšie zvyšovanie počtu detí umiestnených v profesionálnych rodinách. V súčasnosti musí byť podľa zákona každé dieťa do veku 6 rokov umiestnené, v prípade ak nemôže z nejakých dôvodov vyrastať vo svojej rodine alebo v rodine náhradnej, výlučne v profesionálnej rodine, tak, aby v roku 2015 bolo každé dieťa minimálne do 8 roku veku a v r. 2020 každé dieťa minimálne do 10 roku veku umiestnené v profesionálnej rodine detského domova (v prípadoch zachovania súrodeneckých väzieb alebo zdravotného stavu vyžadujúceho si osobitnú starostlivosť v špecializovanej samostatnej skupine je možné uplatniť výnimku). Koncepcia deinštitucionalizácie náhradnej rodinnej starostlivosti má konkrétny časový harmonogram realizácie úloh v krátkodobom a strednodobom časovom horizonte s ohľadom na kľúčové faktory, ktorými sú potreby detí, ich pripravenosť na zmenu. Cieľom týchto zmien je predchádzať umiestňovaniu detí v zariadeniach na výkon rozhodnutia súdu, znižovať počty detí v ústavnej/inštitucionálnej starostlivosti, zabezpečiť výkon súdneho rozhodnutia v profesionálnych rodinách a v malých zariadeniach na komunitnej úrovni, predchádzať opakovaniu zlyhávania rodín po návrate detí zo zariadení na výkon rozhodnutia súdu. V súvislosti s „Koncepciou deinštitucionalizácie náhradnej starostlivosti“ sa pripravuje aj Národný projekt na podporu realizácie uvedených koncepčných zámerov.

247. Špecifickým cieľom transformácie a deinštitucionalizácie v oblasti náhradnej rodinnej starostlivosti je zníženie počtu detí umiestnených v inštitúciách na základe rozhodnutia súdu, ako aj utvorenie podmienok na zavedenie a previazanie preventívnych opatrení na predchádzanie nariadeniu ústavnej starostlivosti s opatreniami na zníženie negatívnych vplyvov inštitucionalizácie na vývoj dieťaťa.

248. Rodičovské práva zdravotne postihnutých rodičov sú z hľadiska štátnych sociálnych dávok v plnej miere rešpektované. Rodičia so zdravotným postihnutím sú oprávnené osoby na uplatnenie nároku na jednotlivé dávky (napr. prídavok na dieťa, rodičovský príspevok, príspevok a príplatok k príspevku pri narodení dieťaťa) rovnako ako ostatní rodičia. Majú aj rovnaké povinnosti súvisiace s nárokom na štátne sociálne dávky – zabezpečiť starostlivosť o dieťa.

249. V prípade náhradnej rodinnej starostlivosti, ak súd rozhodne o náhradnej starostlivosti o dieťa podľa zákona o rodine¹¹¹, aj v prípade osôb - žiadateľov so zdravotným postihnutím, majú náhradní rodičia so zdravotným postihnutím rovnaké právo požiadať o príspevky na podporu náhradnej starostlivosti o dieťa ako ostatní náhradní rodičia. Zákon o príspevkoch na podporu náhradnej starostlivosti o dieťa¹¹² neobsahuje ustanovenia, ktoré by obmedzovali právo náhradných rodičov so zdravotným postihnutím uplatniť si nárok na príspevky – opakovaný príspevok náhradnému rodičovi.

250. V prípade, ak má náhradný rodič, vrátane náhradného rodiča so zdravotným postihnutím, zverené do svojej starostlivosti dieťa s ťažkým zdravotným postihnutím, môže si uplatniť nárok na osobitný opakovaný príspevok náhradnému rodičovi, ak sa mu pri

---

¹¹¹ § 45, 48 a § 56 ods.2 zákon č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

¹¹² Zákon č. 627/2005 Z. z. o príspevkoch na podporu náhradnej starostlivosti o dieťa v znení neskorších predpisov.

starostlivosti o dieťa s ťažkým zdravotným postihnutím neposkytuje príspevok na opatrovanie, ak dieťaťu neposkytuje opatrovateľskú službu alebo ak sa dieťaťu neposkytuje peňažný príspevok na osobnú asistenciu.

251. U prijímateľov sociálnej služby v zariadení sociálnych služieb podľa zákona o sociálnych službách⁹² sa rešpektuje aj právo na nadväzovanie a udržiavanie sociálnych väzieb s rodinou.

252. Ministerstvo zdravotníctva SR prijalo viacero opatrení zameraných na podporu domova a rodiny ľudí so zdravotným postihnutím a ich začlenenie do spoločnosti. Základným zámerom je vytvorenie a zabezpečenie podmienok pre nezávislý a slobodný život všetkých občanov, odkázaných na zdravotnú pomoc, v prirodzenom domácom prostredí, prostredníctvom komplexu alternatívnych služieb. Vyhláškou¹¹³ Ministerstvo zdravotníctva SR ustanovilo informácie a určilo vzor písomných informácií, ktoré musia byť poskytované žene v čase podania žiadosti o umelé prerušenie tehotenstva a ich poskytnutie predchádza informovanému súhlasu. Zároveň určilo organizáciu (Národné centrum zdravotníckych informácií) zodpovednú za prijímanie a vyhodnocovanie hlásenia o poskytnutí informácií o umelom prerušení tehotenstva. Stanovilo aj podmienky pre zverejnenie spoločností poskytujúcich ženám finančnú, materiálnu alebo psychologickú pomoc v tehotenstve¹¹⁴. Zoznam občianskych združení, neziskových organizácií, nadácií, cirkví a náboženských je zverejnený na webovom sídle Ministerstva zdravotníctva SR¹¹⁵.

253. Ďalšou z foriem pomoci pre ľudí so zdravotným postihnutím v zmysle zákona o zdravotnej starostlivosti⁸² a v rámci zabezpečenia jeho konzistentnej aplikácie (týkajúceho sa poučenia a informovaného súhlasu pred výkonom sterilizácie u rómskych žien), Ministerstvo zdravotníctva SR v roku 2011 rozdistribovalo do všetkých zdravotníckych zariadení na území Slovenska vzor informovaného súhlasu v rómskom jazyku, ktorý je potrebný využívať na daný účel.

Článok 24 – Vzdelávanie

254. Výchova a vzdelávanie v SR sa v súlade so všeobecne záväznými právnymi predpismi uskutočňuje na princípoch rovnoprávnosti prístupu k výchove a vzdelávaniu so zohľadnením výchovno-vzdelávacích potrieb jednotlivca a jeho spoluzodpovednosti za svoje vzdelávanie, na princípe zákazu všetkých foriem diskriminácie, obzvlášť segregácie a na princípe bezplatnosti vzdelania v materských školách jeden rok pred plnením povinnej školskej dochádzky a vzdelania v štátnych základných školách a v stredných školách¹¹⁶.

255. Školský zákon¹¹⁷ zaručuje deťom alebo žiakom so zdravotným postihnutím právo na výchovu a vzdelávanie s využitím špecifických foriem a metód, ktoré zodpovedajú ich potrebám a na vytvorenie nevyhnutných podmienok, ktoré túto výchovu a vzdelávanie

¹¹³Vyhláška Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky č. 417/2009 Z. z. ktorou sa ustanovujú podrobnosti o informáciách poskytovaných žene a hlásenia o poskytnutí informácií, vzor písomných informácií a určuje sa organizácia zodpovedná za prijímanie a vyhodnocovanie hlásenia.

¹¹⁴Vyhláška Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky č. 418/2009 Z. z. ktorou sa ustanovujú podrobnosti a podmienky zverejnenia v zozname občianskych združení, neziskových organizácií, nadácií, cirkví a náboženských spoločností, ktoré poskytujú ženám finančnú, materiálnu alebo psychologickú pomoc v tehotenstve.

¹¹⁵<http://www.health.gov.sk/?pristup-k-informaciam-1>

¹¹⁶ § 3 zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

¹¹⁷ § 144 ods. 2 a 3 zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

umožňujú. Povinnosť vytvárať podmienky na zabezpečenie výchovy a vzdelávania detí a žiakov so zdravotným postihnutím v školách a školských zariadeniach ustanovuje zákon o štátnej správe v školstve a školskej samospráve¹¹⁸. V súlade s uvedeným, ak v zriaďovateľskej pôsobnosti zriaďovateľa základnej školy (obce), do ktorej dieťa so zdravotným postihnutím podľa miesta bydliska patrí je jedinou školou, riaditeľ tejto základnej školy nemôže odmietnuť prijatie žiaka so zdravotným postihnutím ani z dôvodu, že v aktuálnom čase nemôže zabezpečiť žiakovi starostlivosť poskytovanú školským špeciálnym pedagógom alebo odôvodnením nedostatočne vytvorených iných podmienok, ktoré však je potrebné v čo najskoršom čase zabezpečiť, aby nebolo porušované zákonné právo žiaka na špeciálne formy a metódy pri jeho vzdelávaní a výchove. Ak v zriaďovateľskej pôsobnosti zriaďovateľa (obce) je aj iná základná škola, ktorá má vytvorené podmienky na výchovu a vzdelávanie zodpovedajúce individuálnym potrebám žiaka so zdravotným postihnutím, má zriaďovateľ možnosť riešiť jeho výchovu a vzdelávanie, so súhlasom zákonného zástupcu, zaradením do tejto školy.

256. V roku 2011 bola v procese novelizovania vyhlášky Ministerstva školstva SR o základnej škole zrušená časť ustanovenia¹¹⁹, ktorá taxatívne určovala počet žiakov so zdravotným znevýhodnením, ktorých bolo možné zaradiť do jednej triedy základnej školy, a to najviac troch žiakov so zdravotným postihnutím. Otvorila sa tak možnosť dostupnosti vzdelávania pre všetkých, ktorá je však podmienená predovšetkým kapacitou škôl.

257. S možnosťou zaradiť do jednej triedy viac žiakov so zdravotným postihnutím súvisí ďalšie opatrenie, ktorým je možnosť riaditeľa školy poskytnúť príplatok učiteľovi za výkon pedagogickej činnosti v triede základnej školy s najmenej 30% žiakov vzdelávaných v školskej integrácii z celkového maximálneho počtu žiakov v triede podľa osobitného predpisu¹²⁰, ak v triede súčasne nepôsobí asistent učiteľa. Výšku poskytovania uvedeného príplatku upravuje zamestnávateľ vo vnútornom predpise školy v závislosti od počtu hodín týždennej priamej vyučovacej činnosti učiteľa v triede; najmenej 4 hodiny týždenne, od počtu žiakov so zdravotným postihnutím v triede a tried s najmenej 30% žiakov vzdelávaných v školskej integrácii z celkového maximálneho počtu žiakov v triede podľa osobitného predpisu, v ktorých vykonáva priamu vyučovaciu činnosť. Príplatok je najviac 2,5 % z platovej tarify 12. platovej triedy prvej pracovnej triedy mesačne.¹²¹

258. Na utváraní rovnosti príležitostí vo výchove a vzdelávaní a na prekonávaní architektonických, informačných, jazykových, zdravotných, sociálnych alebo kultúrnych bariér¹²² sa podieľa pedagogický asistent. Pedagogický asistent, podľa požiadaviek učiteľa, vychovávateľa alebo majstra odbornej výchovy, participuje na uskutočňovaní školského vzdelávacieho programu materskej školy, základnej školy, školy pre deti s nadaním alebo žiakov s nadaním, špeciálnej školy alebo výchovného programu pre deti a žiakov vo veku plnenia povinnej školskej dochádzky. Môže pôsobiť aj na stredných školách, ak ide o zabezpečenie vzdelávania žiakov so zdravotným postihnutím. Finančné prostriedky na mzdy a platy asistentov učiteľa pre žiakov so zdravotným postihnutím, vrátane poistného na povinné verejné zdravotné poistenie, poistného na sociálne poistenie, príspevku na starobné

¹¹⁸ § 6 ods. 3 písm. c) a § 9 ods. 4 zákona č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

¹¹⁹ § 13 ods. 2 vyhlášky Ministerstva školstva Slovenskej republiky č. 320/2008 Z. z. o základnej škole v znení neskorších predpisov.

¹²⁰ § 29 ods. 5 zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

¹²¹ Čl. III. § 14d zákona č. 553/2003 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

¹²² § 16 zákona č. 317/2009 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

dôchodkové sporenie a príspevku na doplnkové dôchodkové sporenie môže prideliť Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR v rámci kapitoly ministerstva na žiadosť zriaďovateľa verejnej školy. Ministerstvo školstva každoročne zverejňuje zoznam škôl a ich zriaďovateľov, ktorým boli pridelené finančné prostriedky na pedagogického asistenta a výšku pridelených finančných prostriedkov na svojom webovom sídle najneskôr do 30 pracovných dní po nadobudnutí účinnosti zákona o štátnom rozpočte.

Údaje o počte pridelených asistentov učiteľa							
	MŠ	ZŠ	GYM	SOS	ŠMŠ,ŠZŠ	ŠSS	SPOLU
Údaje k 15.9.2007	41	727	x	x	403	x	1171
Údaje k 15.9.2008	54	827	x	x	423	x	1304
Údaje k 15.9.2009	58	765	0	3	459	11	1296
Údaje k 15.9.2010	65	768	4	3	481	11	1332
Údaje k 15.9.2011	56	836	4	3	514	13	1426

Na zahajovacích výkazoch sa zisťuje celkový počet asistentov na škole, bez ohľadu na to, či zabezpečujú výchovu a vzdelávanie žiakov so zdravotným znevýhodnením, alebo žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia. Nepatria sem osobní asistenti žiakov so zdravotným postihnutím. (Zdroj údajov/ÚIPS/Štatistické ročenky)

259. Dieťaťu alebo žiakovi so zdravotným postihnutím zaručuje školský zákon¹²³ právo používať pri výchove a vzdelávaní špeciálne učebnice a špeciálne didaktické a kompenzačné pomôcky. Nevidiace deti a žiaci majú právo na výchovu a vzdelávanie s použitím Braillovoho písma; Ministerstvo školstva SR poskytuje školám na základe ich objednávky bezplatne schválené učebnice, schválené učebné texty a schválené pracovné zošity, a to aj v prepise do Braillovoho písma alebo iných vhodných foriem prepisov¹²⁴. V roku 2011 Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR zabezpečilo bezplatne na základe objednávok škôl učebnice určené pre žiakov špeciálnych základných škôl. Vydané boli aj prvé prepisy nových reformných učebníc do Braillovoho písma a elektronické verzie učebníc pre slabozrakých žiakov na CD nosiči - učebnice literárnej výchovy pre 5., 6. a 7. ročník základnej školy. Zámerom rezortu školstva je v roku 2012 postupne nakupovať prepisy reformných učebníc do Braillovoho písma pre I. a II. stupeň základných škôl pre žiakov so zdravotným postihnutím.

260. Nepočujúcim deťom a žiakom sa zabezpečuje právo na vzdelávanie s použitím posunkovej reči nepočujúcich ako ich prirodzeného komunikačného prostriedku¹²⁵ a deťom a žiakom s narušenou komunikačnou schopnosťou sa zabezpečuje právo na výchovu a vzdelávanie prostredníctvom náhradných spôsobov dorozumievania. Významným opatrením je aj podpora vydávania publikácií a dátových nosičov pre školy a školské zariadenia využívaných ako doplnok k učebniciam a zabezpečenie prepisu publikácií využívaných ako doplnok k učebniciam do foriem vhodných z hľadiska možnosti vnímania žiakov so zdravotným postihnutím prostredníctvom zverejnených výziev na predkladanie žiadostí o poskytnutie dotácie z rozpočtu kapitoly ministerstva. Na účel možnosti zabezpečenia kompenzačných a učebných pomôcok, ako podmienky na vzdelávanie detí a žiakov v bežných školách vyčleňuje ministerstvo školstva z rozpočtu kapitoly ministerstva aj finančné prostriedky na realizáciu rozvojových projektov, ktoré sú v súlade s platnou legislatívou¹²⁶

¹²³ § 144 ods. 3 zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

¹²⁴ § 13 ods. 5 zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

¹²⁵ Zákon NR SR č. 149/1995Z. z. o posunkovej reči nepočujúcich osôb.

¹²⁶ § 4d zákona č. 597/2003 Z. z. o financovaní základných škôl, stredných škôl a školských zariadení v znení neskorších predpisov.

zamerané na rozvoj výchovy a vzdelávania žiakov so zdravotným postihnutím, ako aj na podporu v oblasti modernizácie a obnovy kompenzačných pomôcok pre žiakov so zdravotným postihnutím.

261. V roku 2011 a 2012 boli zverejnené výzvy zamerané na podporu vzdelávania detí a žiakov v školskej integrácii, na podporu skvalitnenia podmienok na zabezpečenie vzdelávania detí a žiakov v špeciálnych školách, pre ktorých nie je možná alebo prospešná školská integrácia a skvalitnenie suportívnych služieb a psychologického a špeciálno-pedagogického poradenstva¹²⁷.

262. Uznesením vlády SR č. 682 z 2. novembra 2011 bolo schválené členstvo SR v Európskej agentúre pre rozvoj špeciálneho vzdelávania. Jej nosnou filozofiou je inklúzia žiakov so špeciálnymi vzdelávacími potrebami do škôl hlavného vzdelávacieho prúdu a zdôrazňovanie úlohy vytvárania samostatných škôl zriadených pre žiakov so špeciálnymi vzdelávacími potrebami ako zdrojových, vzdelávacích a metodicko-poradenských centier¹²⁸.

263. Výchova a vzdelávanie detí a žiakov so zdravotným postihnutím v SR sa uskutočňuje v školách pre deti a žiakov so zdravotným postihnutím (v špeciálnych školách) alebo v špeciálnych triedach materských, základných a stredných škôl, ktoré sa zriaďujú spravidla pre deti a žiakov s rovnakým druhom zdravotného postihnutia alebo v školskej integrácii, t.j. v triedach alebo výchovných skupinách spolu s ostatnými deťmi alebo žiakmi školy.¹²⁹ V súlade so všeobecne záväznými právnymi predpismi má zákonný zástupca právo vybrať pre svoje dieťa formu jeho vzdelávania.

264. Do popredia sa dostáva potreba uskutočňovania výchovy a vzdelávania detí a žiakov so zdravotným postihnutím v bežných školách s výnimkou, kedy na základe špeciálnych výchovno-vzdelávacích potrieb dieťaťa je vhodné zabezpečovať jeho vzdelávanie v škole pre deti a žiakov so zdravotným znevýhodnením (špeciálnej škole).

265. Významnou zmenou vo výchove a vzdelávaní detí alebo žiakov so zdravotným postihnutím bolo vytvorenie vzdelávacích programov pre deti a žiakov so zdravotným znevýhodnením, ako súčasť štátnych vzdelávacích programov, na základe ktorých si škola môže vytvárať školské vzdelávacie programy s možnosťou profilácie školy¹³⁰. Sú koncipované tak, aby bolo možné uplatňovať ich pri vzdelávaní v špeciálnych školách, špeciálnych triedach zriadených v materských a/alebo základných školách, ako aj v školskej integrácii podľa individuálnych potrieb dieťaťa alebo žiaka so zdravotným postihnutím. V jednotlivých vzdelávacích programoch sú zapracované špecifiká vzdelávania detí a žiakov s príslušným druhom zdravotného postihnutia alebo narušenia, organizačné, materiálne a personálne podmienky. Súčasťou každého vzdelávacieho programu sú rámcové obsahy vzdelávania špecifických predmetov zameraných na reedukáciu a intervencie uskutočňovaných na základe výsledkov odbornej diagnostiky detí a žiakov¹³¹.

266. Dieťa alebo žiak špeciálnej triedy alebo špeciálnej školy, ktorému jeho zdravotné postihnutie znemožňuje, aby sa vzdelával podľa vzdelávacieho programu určeného pre deti

---

¹²⁷ Výzvy na rozvojové projekty a dotácie zverejnené na <http://www.minedu.sk/index.php?lang=sk&rootId=366> ; <http://www.minedu.sk/index.php?lang=sk&rootId=7470>

¹²⁸ Zdroj: <http://www.rokovania.sk/Rokovanie.aspx/BodRokovaniaDetail?idMaterial=20365>

¹²⁹ § 94 ods. 1 zákona č. 245/2008 Z. z. . o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

¹³⁰ § 94 ods. 2 zákona č. 245/2008 Z. z. . o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

¹³¹ <http://www.statpedu.sk/sk/Statny-vzdelavaci-program/VP-pre-deti-a-ziakov-so-zdravotnym-znevychodnenim.alej>

a žiakov s určitým druhom zdravotného postihnutia, môže sa vzdelávať podľa individuálneho vzdelávacieho programu¹³².

267. Do triedy materskej a základnej školy možno prijať dieťa alebo žiaka so zdravotným postihnutím na vzdelávanie v školskej integrácii, pričom výkonom jeho práv nemôžu byť obmedzené práva ostatných žiakov, ktorí sú účastníkmi výchovy a vzdelávania¹³³. O prijatí/zaradení dieťaťa so zdravotným postihnutím do školy rozhoduje riaditeľ školy na základe písomného vyjadrenia školského zariadenia výchovného poradenstva a prevencie, vydaného na základe diagnostického vyšetrenia dieťaťa a informovaného súhlasu zákonného zástupcu. Zaradenie dieťaťa so zdravotným postihnutím do materskej školy je možné aj na základe odporúčania všeobecného lekára pre deti a dorast¹³⁴.

268. Ak riaditeľ základnej školy alebo príslušné školské zariadenie výchovného poradenstva a prevencie zistí, že vzdelávanie žiaka v základnej škole formou školskej integrácie nie je žiakovi alebo žiakom, ktorí sú účastníkmi výchovy a vzdelávania na prospech, navrhne po písomnom súhlase orgánu miestnej štátnej správy v školstve a príslušného zariadenia výchovného poradenstva a prevencie zákonnému zástupcovi iný spôsob vzdelávania dieťaťa, prípadne na základe žiadosti zákonného zástupcu rozhodne o oslobodení žiaka od povinnosti dochádzať do školy. Ak zákonný zástupca nesúhlasí so zmenou spôsobu vzdelávania svojho dieťaťa, o jeho ďalšom vzdelávaní rozhodne súd¹³⁵.

269. Štátne vzdelávacie programy (v súčasnosti je ich 83) určujú základné podmienky na vzdelávanie žiakov so zdravotným postihnutím a to podľa druhu zdravotného postihnutia. Základné podmienky sa týkajú úpravy prostredia školy (prístup k budove, vstup do budovy, vyučovacie priestory v učebniach a dielňach, úprava hygienických zariadení), zabezpečenia dopravy do školy, využitia špeciálnych učebných pomôcok a kompenzačných pomôcok, ktoré spolu s učebnicami a špeciálne upravenými učebnými textami poskytuje bezplatne škola. Pri výchove a vzdelávaní sa rešpektuje druh a stupeň zdravotného postihnutia študenta strednej školy, na základe ktorého sa prispôbuje trvanie, formy výchovy a vzdelávania, podmienky prijímania, organizačné podmienky na výchovu a vzdelávanie, personálne, materiálno-technické a priestorové zabezpečenie v takom rozsahu, aby konečné výsledky zodpovedali profilu absolventa. Ak je to potrebné, aj žiak so zdravotným postihnutím vzdelávaný v strednej škole môže postupovať podľa individuálneho vzdelávacieho programu, ktorý vypracúva škola v spolupráci so školským zariadením výchovného poradenstva a prevencie.

270. Žiaci so zrakovým, sluchovým a telesným postihnutím sa môžu pripravovať na výkon povolania v školskej integrácii, v špeciálnych triedach stredných škôl hlavného prúdu školstva alebo v špeciálnych stredných odborných školách. Pri vzdelávaní žiakov so zdravotným postihnutím sa prihliada na individuálne potreby, používajú sa kompenzačné pomôcky, uplatňuje sa individuálny prístup k žiakom.

271. Žiaci s mentálnym postihnutím sa môžu pripravovať na povolanie v praktických školách a v odborných učilištiach.

272. Stredné školy pripravujú pre výchovno-vzdelávaciu prácu s deťmi, mládežou a dospelými so zdravotným postihnutím absolventov, a to v študijných odboroch stredných odborných škôl (7646 6 vychovávateľsko-opatrovateľská činnosť, 7649 6 učiteľstvo pre

¹³² § 94 ods. 1 písm. b) bod 2 a § 94 ods. 3 zákona č. 245/2008 Z. z.

¹³³ § 28 ods. 11 a 29 ods. 11 zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

¹³⁴ § 28 ods. 12, 29 ods. 10, § 61 zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

¹³⁵ § 29 ods. 10 zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

materské školy a výchovateľstvo, 7518 7 špeciálna pedagogika). Základom je osvojenie špecifik edukačnej práce a integrácie osôb so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, podmienky, princípy, obsah, metódy, formy, prostriedky edukácie detí, mládeže a dospelých so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, špecifiká komunikácie s deťmi a žiakmi so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami. Od školského roka 2009/2010 sa overuje na štyroch stredných odborných školách v SR nový študijný odbor 7669 6 pedagogické lýceum. Absolventi daného odboru sa môžu uplatniť v pracovnej pozícii pedagógického asistenta.

273. Žiakovi so zdravotným postihnutím, ktorému zdravotný stav neumožňuje účasť na vzdelávaní v škole môže riaditeľ školy po splnení podmienok určených školským zákonom¹³⁶ povoliť formu osobitného spôsobu plnenia povinnej školskej dochádzky, a to individuálne vzdelávanie, pričom škola je povinná zabezpečiť vzdelávanie v domácom prostredí v rozsahu najmenej dvoch hodín týždenne. V rámci vytvárania podmienok vo výchove a vzdelávaní detí a žiakov so zdravotným postihnutím je ďalej možné uplatniť povolenie vzdelávania podľa individuálneho učebného plánu¹³⁷, oslobodenia od vyučovacieho predmetu alebo jeho časti¹³⁸, či umožniť žiakovi s ťažkým zdravotným postihnutím vzdelávanie v základnej škole až do konca školského roka, v ktorom žiak dovŕši 18. rok veku¹³⁹.

274. Pre žiakov so zdravotným postihnutím sú vymedzené tiež osobitné podmienky pri externom testovaní žiakov základných škôl, ktoré každoročne zverejňuje Národný ústav certifikovaných meraní (ďalej len „NÚCEM“) na svojom webovom sídle¹⁴⁰. NÚCEM je štátnou rozpočtovou organizáciou s právnou subjektivitou, zriadenou Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu SR.

275. V súvislosti s organizáciou prijímacieho konania žiaka so zdravotným postihnutím, školský zákon ukladá riaditeľovi strednej školy povinnosť uprednostniť pri prijímaní uchádzača, ktorý má zmenenú pracovnú schopnosť, pred uchádzačmi, ktorí rovnako vyhovujú kritériám prijímacieho konania¹⁴¹.

276. Osobitné podmienky pri vykonávaní maturitnej skúšky a podrobnosti k možným úpravám maturitnej skúšky pre žiakov so zdravotným postihnutím ustanovuje vyhláška Ministerstva školstva SR o ukončovaní štúdia na strednej škole. O úpravu maturitnej skúšky v zmysle predĺženia časového limitu pri riešení úloh testu a pri ústnej odpovedi, úpravy alebo nahradenia niektorých úloh, rôznych grafických úprav a formátov zadaní s použitím rôznych veľkostí písma, s použitím zmenenej štruktúry textu, využitím inej možnosti záznamu odpovede a počúvania vstupného textu, prítomnosti tlmočníka posunkovej reči, resp. asistenta, zdravotníckeho personálu alebo špeciálneho pedagóga, môže požiadať uchádzač, pričom jeho žiadosť musí, okrem iného, obsahovať odborný lekársky posudok s presnou diagnózou a aktuálny odborný posudok príslušného špecialistu.

277. Aj vysoké školy vytvárajú všeobecne prístupné akademické prostredie prostredníctvom zodpovedajúcich podmienok štúdia pre študentov so špecifickými potrebami

¹³⁶ § 24 zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

¹³⁷ § 26 zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

¹³⁸ § 31 ods. 4 zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

¹³⁹ § 22 ods. 3 zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

¹⁴⁰ http://www.nucem.sk/documents/26/testovanie_9_2012/pokyny_t9_2012/Pokyny_pre_koordinatorov_ZZ_T9_-2012.pdf; http://www.nucem.sk/documents/26/testovanie_9_2011/Pokyny_pre_koordinatorov_ZZ_T9-2011.pdf

¹⁴¹ § 67 ods. 3 zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

bez znižovania požiadaviek na ich študijný výkon. Novela zákona o vysokých školách, okrem už uvedených zmien, ktoré sa týkajú terminologického vymedzenia, určuje podmienky získania statusu študenta so špecifickými potrebami, ako aj informácie o pôsobnosti a činnosti špeciálnych pedagogických pracovísk a koordinátorov na vysokých školách pre študentov so zdravotným postihnutím. Študentovi so zdravotným postihnutím sa môže priznať sociálne štipendium aj po prekročení štandardnej dĺžky štúdia, ak je toto prekročenie spôsobené jeho zdravotným postihnutím.

278. Študent so zdravotným postihnutím, ktorý súhlasí s vyhodnotením svojich špecifických potrieb, má podľa rozsahu a druhu špecifickej potreby nárok na podporné služby, najmä na zabezpečenie možnosti využívať špecifické vzdelávacie prostriedky, individuálne vzdelávacie prístupy, najmä individuálnu výučbu vybraných jednotiek študijného programu pre študentov so zmyslovým postihnutím, osobitné podmienky na vykonávanie študijných povinností bez znižovania požiadaviek na študijný výkon, individuálny prístup vysokoškolských učiteľov, odpustenie školného v odôvodniteľných prípadoch, ak ide o štúdium dlhšie, ako je štandardná dĺžka príslušného študijného programu. Podrobnosti o minimálnych nárokoch študenta na podporné služby podľa druhu špecifickej potreby ustanoví všeobecne záväzný právny predpis, ktorý vydá ministerstvo.

279. Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR v roku 2011 podporilo projekt Štandardy zabezpečenia podmienok štúdia pre osoby so zdravotným postihnutím na vysokých školách, ktorého výstupom by malo byť definovanie minimálnych štandardov.

280. Všeobecný systém vzdelávania detí, žiakov a študentov so zdravotným postihnutím, so zámerom podporiť úspešnosť ich vzdelávania a vytvárania primeraných podmienok na dosiahnutie primeraného stupňa ich vzdelania a primeraného začlenenia do spoločnosti, dopĺňajú centrá špeciálno-pedagogického poradenstva (ďalej len „CŠPP“)¹⁴². Odborno-metodickú a materiálno-technickú pomoc odborným zamestnancom CŠPP a školským špeciálnym pedagógom materských, základných a stredných škôl poskytujú zdrojové CŠPP, ktoré sú špecializované na poradenstvo pre deti s určitým druhom zdravotného postihnutia. Súčasťou materiálno-technického zabezpečenia zdrojových centier sú kompenzačné, reedukačné a špeciálne učebné pomôcky určené deťom so zdravotným postihnutím, školským špeciálnym pedagógom, školám a aj na zapožičiavanie iným CŠPP.

281. V roku 2011 bol v spolupráci s Ministerstvom zdravotníctva SR v projekte „Integrovaná starostlivosť o deti so zdravotným postihnutím raného veku“ vypracovaný „Adresár centier špeciálnopedagogického poradenstva na rok 2012“, s cieľom zlepšiť informovanosť všeobecných lekárov pre deti a dorast a rodičov detí so zdravotným postihnutím o možnostiach komplexnej špeciálnopedagogickej starostlivosti. V rámci tohto projektu bol Štátnym pedagogickým ústavom vypracovaný návrh letáku „Varovné signály rizikového vývinu dieťa“, ktorý bol distribuovaný Ministerstvom zdravotníctva SR do ambulancií všeobecných lekárov pre deti a dorast, s cieľom skvalitniť depistáž detí so zdravotným postihnutím

282. K skvalitneniu systému poradenskej podpory a služieb na podporu vzdelávania študentov so zdravotným postihnutím na vysokých školách prispela novela zákona o vysokých školách, schválená a zverejnená v roku 2012.

283. Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR, činnosťou priamo riadenej organizácie – IUVENTA, sa aktívne zapája aj do vytvárania priaznivého prostredia pre realizáciu a uznanie prínosov neformálneho vzdelávania v práci s mládežou. Najväčším

---

¹⁴² § 133 zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

projektom v tejto oblasti je projekt Kompetencie pre prax – KomPrax (2011 -2013). Jednou z cieľových skupín vzdelávania je aj skupina mládeže s nedostatkom príležitostí (vrátane mladých ľudí so zdravotným postihnutím¹⁴³. 18 osôb so zdravotným postihnutím sú regulárnymi účastníkmi so všetkou potrebnou podporou (asistenti, úprava miestnosti, prispôbenie programu postihnutiu). Dvaja školitelia, ktorých zamestnáva IUVENTA pre potreby realizácie vzdelávania sú slabozrakí.

284. Z finančných mechanizmov Úradu vlády SR realizovalo o. z. Únia nevidiacich a slabozrakých Slovenska projekt zameraný na vzdelávací a poradenský systém na podporu práva nevidiacich a slabozrakých ľudí na rovnaké zaobchádzanie a vytvorenie a implementáciu modelu na podporu sebaobhajoby zrakovo postihnutých v oblasti rovnakého zaobchádzania. Aktivity napomohli aj zlepšeniu informovanosti verejnosti o problematike rovnakého zaobchádzania a rovnosti príležitosti pre ľudí s postihnutím (2006-2009). Celková vyčerpaná suma bola 51 666,52 Eur¹⁴⁴.

285. Projekt „Drahuškovo – komunitné centrum Krajné – integrované vzdelávanie a práca pre osoby s autizmom a mládež s osobitnými potrebami“ bol zameraný na vytvorenie centra integrovaného vzdelávania v obci Krajné (okres Myjava, VÚC Trenčín), s cieľom napomôcť k sociálnej inklúzii postihnutých a sociálne znevýhodnených osôb na Slovensku. Celková vyčerpaná suma z FM EHP a NFM a ŠR: 1 673 142,69 Eur¹⁴⁵. Bližšie informácie:

Článok 25 – Zdravie

286. Práva a povinnosti osôb pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti upravuje zákon o zdravotnej starostlivosti¹⁴⁶. Právo na poskytovanie zdravotnej starostlivosti sa zaručuje rovnako každému v súlade so zásadou rovnakého zaobchádzania ustanovenou osobitným predpisom.

287. Pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti má každý právo za podmienok ustanovených zákonom na:

- ochranu dôstojnosti, rešpektovanie svojej telesnej integrity a psychickej integrity,
- informácie týkajúce sa jeho zdravotného stavu,
- informácie o účele, povahe, následkoch a rizikách poskytnutia zdravotnej starostlivosti, o možnostiach voľby navrhovaných postupov a rizikách odmietnutia poskytnutia zdravotnej starostlivosti,
- odmietnutie poskytnutia zdravotnej starostlivosti, okrem prípadov, v ktorých podľa zákona o zdravotnej starostlivosti možno poskytnúť zdravotnú starostlivosť bez informovaného súhlasu,
- rozhodnutie o svojej účasti na výučbe alebo na biomedicínskom výskume,
- odmietnutie odoberania a prenosu orgánov, tkanív a buniek po svojej smrti,
- zachovanie mlčanlivosti o všetkých údajoch týkajúcich sa jeho zdravotného stavu, o skutočnostiach súvisiacich s jeho zdravotným stavom, ak v prípadoch ustanovených osobitným predpisom nie je zdravotnícky pracovník zbavený tejto mlčanlivosti,

¹⁴³ <http://www.iuventa.sk/sk/KomPrax/Home.alej>

¹⁴⁴ http://eea.osf.sk/priority_antidiskriminacia.html

¹⁴⁵ <http://archiv.vlada.gov.sk/eeagrants/18688/drahuskovo-%26ndash%3B-komunitne-centrum-krajne-%26ndash%3B-integrované-vzdelávanie-a-praca-pre-osoby-s-autizmom-a-mladez-s-osobitnymi-potrebami.html>

¹⁴⁶ § 11 zákona č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

- zmiernenie utrpenia,
- humánny, etický a dôstojný prístup zdravotníckych pracovníkov.¹⁴⁷

288. Ciele uvedené v tomto článku dohovoru rezort zdravotníctva plní a vykonáva najmä prostredníctvom činností Ministerstva zdravotníctva SR, Úradu verejného zdravotníctva SR, regionálnych úradov verejného zdravotníctva a poskytovateľov zdravotnej starostlivosti, a to realizáciou koncepcie Štátnej politiky zdravia, ktorá formuluje dlhodobé a krátkodobé ciele, stratégie a priority štátu zamerané na podporu, ochranu, zabezpečenie a zlepšenie zdravotného stavu obyvateľstva a na poskytovanie zdravotnej starostlivosti občanom.

289. Rozpracovanie jednotlivých úloh Štátnej politiky zdravia sa realizuje prostredníctvom projektov a programov Národného programu podpory zdravia (ďalej len „NPPZ“). Stratégia NPPZ vychádza z výsledkov monitorovania zdravotného stavu obyvateľov SR, ako aj z výsledkov zdravotného uvedomenia obyvateľstva. NPPZ je integrovaný program, do ktorého sa môžu zapojiť všetky zložky spoločnosti, vrátane orgánov štátnej správy a samosprávy, mimovládne organizácie, podnikateľský sektor a ďalšie organizácie.

290. Úrad verejného zdravotníctva SR nadväzuje na aktivity Svetovej zdravotníckej organizácie, ktoré sú zamerané na prevenciu v oblasti chronických ochorení pod heslom „Zdravie pre všetkých“.

291. V nadväznosti na schválenie Národného programu duševného zdravia, Ministerstvo zdravotníctva SR vypracovalo Plán realizácie úloh Národného programu duševného zdravia na obdobie rokov 2008 – 2010 a následne“ na roky 2010- 2012¹⁴⁸. Plnenie úloh priebežne kontroluje Rada duševného zdravia Ministerstva zdravotníctva SR a správu o plnení úloh každoročne predkladá vláde SR. V praxi boli realizované psychologické programy krízovej intervencie, edukačné aktivity zamerané na podporu duševného zdravia a prevencie samovražednosti v školách, aktivity zamerané na destigmatizáciu ľudí s duševnou poruchou. Ministerstvo zdravotníctva SR zorganizovalo destigmatizačné kampane „Dni duševného zdravia – Dni nezábudiek“ pri príležitosti Svetového dňa duševného zdravia v spolupráci s Ligou za duševné zdravie. Destigmatizačné kampane pomohli zvýšiť akceptáciu ľudí s duševnou poruchou v spoločnosti. Na uvedený program boli použité finančné prostriedky vo výške 187 300 Eur.

292. V roku 2010 vytvorilo Ministerstvo zdravotníctva SR Národný program prevencie ochorení srdca a ciev¹⁴⁹. V rámci tohto programu boli v roku 2010 realizované celonárodné kampane „Most“, „Poznaj príznaky akútneho infarktu srdca a cievnej mozgovej príhody“, „Vzdelaný pacient“, s cieľom oboznámiť obyvateľstvo so závažnosťou rizikových faktorov srdcovocievnych ochorení, ako aj s ich prevenciou. V rámci aktivity „Most“ bolo vytvorených 250 meračích miest, viac ako 20 000 pacientov bolo vyšetrených, odvysielalo sa viac ako 1 361 edukačných televíznych spotov, 220 rozhlasových spotov, bolo umiestnených 100 billboardov a cca 1 000 plagátov v mestách Košice a Bratislava. Začiatkom septembra 2010 bolo vydaných 20 000 ks publikácie „Zdravý životný štýl – cesta k prevencii ochorenia srdca a ciev¹⁵⁰. Na uvedený program bolo vyčlenených v roku 2010 - 152 200 Eur a v roku 2011 - 420 939 Eur.

293. Dohľad nad poskytovaním zdravotnej starostlivosti a verejným zdravotným poistením vykonáva Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou podľa zákona o zdravotných

¹⁴⁷ § 11 ods. 8 zákona č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

¹⁴⁸ Uznesenie vlády SR č. 739/2008

¹⁴⁹ <http://www.uvzsr.sk/docs/info/podpora/NPPOC.pdf>

¹⁵⁰ www.tvojesrdce.sk

poisťovniach¹⁵¹. Úrad je nezávislou inštitúciou v prešetrovaní správnosti poskytovanej zdravotnej starostlivosti. Od začiatku svojej existencie neobdržal žiadny podnet týkajúci sa prešetrovania diskriminácie osoby so zdravotným postihnutím v súvislosti s poskytnutou zdravotnou starostlivosťou.

294. Úrad verejného zdravotníctva SR vykonáva rôznou formou prevenciu v oblasti ochrany, podpory a rozvoja verejného zdravia (napríklad výchova k zdraviu prostredníctvom prednášok, edičnej, publikačnej, mediálnej činnosti, prostredníctvom rôznych vzdelávacích programov a projektov). Zároveň sa spolupodieľa na napĺňaní jednotlivých bodov Štátnej politiky zdravia, na plnení Národného programu podpory zdravia, ako aj na plnení Národného programu prevencie obezity a na návrhu Národného plánu starostlivosti o deti a dorast v SR na roky 2008 - 2015.

295. Z finančných mechanizmov v pôsobnosti Úradu vlády SR (Finančný mechanizmus EHP a Nórsky finančný mechanizmus – FM EHP a NFM, Švajčiarsky finančný mechanizmus) boli podporené:

1. Výskum účinku glukokortikoidov u niektorých pediatrických ochorení s cieľom zlepšenia zdravotnej starostlivosti o deti a umožnenie ich začlenenia do normálneho života. Celková vyčerpaná suma bola 237 339,61 Eur¹⁵².

2. Vybudovanie centra hydroterapie v Zariadení komunitnej rehabilitácie Gaudeamus. Centrum poskytuje kvalitnejšie terapeutické služby deťom s telesným a mentálnym postihnutím a dospelým v Bratislave, s celkovým cieľom zlepšenia poskytovania zdravotnej starostlivosti na Slovensku. Celková vyčerpaná suma bola 2 171 138,45 Eur¹⁵³.

3. Projekt Rekonštrukcia objektu kaštieľa v areáli DSS Prakovce – Matilda Huta za účelom zriadenia hydroterapeutického/rehabilitačného centra. Cieľom projektu bolo zlepšiť zdravotný stav klientov/detí so zdravotným postihnutím v Domove sociálnych služieb Prakovce - Matilda Huta, prípadne iných zariadení Košického samosprávneho kraja. Celková vyčerpaná suma bola 950 710,97 Eur¹⁵⁴.

Článok 26 – Habilitácia a rehabilitácia

296. Zákonom o sociálnych službách⁹² je upravená sociálna rehabilitácia (§ 21) ako odborná činnosť na podporu samostatnosti, nezávislosti, sebestačnosti fyzickej osoby rozvojom a nácvikom zručností alebo aktivizovaním schopností a posilňovaním návykov pri sebaobsluže, pri úkonoch starostlivosti o domácnosť a pri základných sociálnych aktivitách. Ak je fyzická osoba odkázaná na pomoc inej fyzickej osoby, sociálna rehabilitácia je najmä nácvik používania pomôcky, nácvik prác v domácnosti, nácvik priestorovej orientácie a samostatného pohybu, výučba písania a čítania Braillovho písma a sociálna komunikácia.

297. Sociálnu rehabilitáciu je možné v súlade so zákonom o sociálnych službách vykonávať samostatne alebo sa poskytuje pre osoby odkázané na pomoc inej osoby v rámci jednotlivých sociálnych služieb, t.j. v rámci poskytovania sociálnej služby v rehabilitačnom stredisku,

---

¹⁵¹ Zákon č. 581/2004 Z. z. o zdravotných poisťovniach, dohľade nad zdravotnou starostlivosťou a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

¹⁵² <http://romovia.vlada.gov.sk/4062/vyskum-ucinku-glukokortikoidov-u-niektorych-pediatrickych-ochoreni-s-cielom-zlepsenia-zdravia-deti.php>

¹⁵³ <http://archiv.vlada.gov.sk/eeagrants/18695/komplexne-centrum-hydroterapie-v-meste-bratislava.html>

¹⁵⁴ <http://archiv.vlada.gov.sk/eeagrants/18696/rekonstrukcia-objektu-kastiela-v-areali-dss-prakovce-matilda-huta-za-ucelom-zriadenia-hydroterapeutickeho-/-rehabilitacneho-centra.html>

v zariadení podporovaného bývania, v domove sociálnych služieb, v špecializovanom zariadení, v dennom stacionári a v zariadení pre seniorov a v zariadení opatrovateľskej služby, v ktorých sa podľa zákona o sociálnych službách poskytuje sociálna rehabilitácia.

298. V rehabilitačnom stredisku (§ 37) sa poskytuje sociálna služba fyzickej osobe, ktorá je odkázaná na pomoc inej fyzickej osoby, fyzickej osobe, ktorá je slabozraká a fyzickej osobe, ktorá je nepočujúca alebo ktorá má ťažkú obojstrannú nedoslýchavosť. Sociálnu službu v rehabilitačnom stredisku možno poskytovať ambulantne alebo ako pobytovú službu na určitý čas. Okrem sociálnej rehabilitácie sa v rehabilitačnom stredisku poskytuje:

- sociálne poradenstvo,
- pomoc pri odkázanosti na pomoc inej fyzickej osoby,
- ubytovanie,
- stravovanie,
- pranie, upratovanie, žehlenie a údržba bielizne a šatstva.

299. V rehabilitačnom stredisku sa poskytuje sociálne poradenstvo aj rodine alebo inej fyzickej osobe, ktorá zabezpečuje pomoc fyzickej osobe odkázanej na pomoc inej fyzickej osoby v domácom prostredí, na účel spolupráce pri sociálnej rehabilitácii.

300. V súlade so zákonom o sociálnych službách⁹² sa vykonáva aj komunitná rehabilitácia (§ 82) v oblasti poskytovania sociálnych služieb, ktorou je koordinácia činnosti subjektov, ktorými sú najmä rodina, obec, vzdelávacie inštitúcie, poskytovatelia služieb zamestnanosti, poskytovatelia sociálnych služieb a poskytovatelia zdravotnej starostlivosti. Cieľom komunitnej rehabilitácie je obnova alebo rozvoj fyzických schopností, mentálnych schopností a pracovných schopností fyzickej osoby v nepriaznivej sociálnej situácii a podpora jej začlenenia do spoločnosti. Na účel vykonávania komunitnej rehabilitácie sa môžu zriaďovať komunitné centrá.

301. Na účely výkonu rehabilitačnej činnosti Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR môže v súlade so zákonom o dotáciách¹⁵⁵ poskytnúť dotáciu na podporu rekondičných aktivít zameraných na podporu samostatnosti, nezávislosti a sebestačnosti fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím vykonávaných mimo prirodzeného domáceho prostredia tejto fyzickej osoby, ako aj dotáciu na financovanie programov sociálnej rehabilitácie občanov so zdravotným postihnutím.

302. Pracovná rehabilitácia ako vecná dávka poskytovaná fakultatívne z úrazového poistenia¹⁵⁶, môže byť poskytnutá po splnení podmienok ustanovených zákonom o sociálnom poistení zamestnancovi (okrem sudcu a prokurátora) a fyzickej osobe spadajúcej do osobného rozsahu úrazového poistenia (§ 17 ods. 2), ktorých zákon definuje v § 83 pre účely poskytovania úrazových dávok ako poškodeného, ak utrpel pracovný úraz alebo sa u neho zistila choroba z povolania. Na poskytnutie pracovnej rehabilitácie z úrazového poistenia nie je právny nárok.

303. V súlade so zákonom o sociálnom poistení je pracovná rehabilitácia definovaná ako výcvik potrebný na získanie pracovnej schopnosti na výkon doterajšej činnosti poškodeného alebo inej vhodnej činnosti poškodeného. Iná vhodná činnosť poškodeného je činnosť zamestnanca alebo činnosť fyzickej osoby uvedenej v § 17 ods. 2 zákona, zodpovedajúca zdravotnej spôsobilosti na prácu s prihliadnutím na jeho vek, pracovné schopnosti a kvalifikáciu.

---

¹⁵⁵ Zákon č. 544/2010 o dotáciách v pôsobnosti Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky..

¹⁵⁶ Zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov.

304. Pracovnú rehabilitáciu zabezpečuje Sociálna poisťovňa u zamestnávateľa, v zdravotníckom zariadení podľa osobitného predpisu alebo v inom odbornom zariadení na poskytovanie pracovnej rehabilitácie. O vykonaní pracovnej rehabilitácie uzatvára so zamestnávateľom alebo so zariadením na pracovnú rehabilitáciu písomnú dohodu, ktorá obsahuje najmä zameranie, rozsah a náklady spojené s poskytovaním pracovnej rehabilitácie. Náklady spojené s pracovnou rehabilitáciou uhrádza Sociálna poisťovňa; ich súčasťou sú aj výdavky na stravovanie, ubytovanie a cestovné výdavky.

305. S pracovnou rehabilitáciou ako vecnou dávkou súvisí aj dávka peňažného charakteru - rehabilitačné, ktoré finančne zabezpečuje poškodeného počas absolvovania pracovnej rehabilitácie.

Článok 27 – Práca a zamestnávanie

306. V § 14 ods. 1 zákona o službách zamestnanosti⁴ je zakotvené právo na prístup k zamestnaniu ako právo občana, ktorý chce pracovať, môže pracovať a hľadá zamestnanie, na služby podľa tohto zákona zamerané na pomoc a podporu uľahčenia jeho vstupu na trh práce vrátane pomoci a podpory vstupu a zotrvania znevýhodneného uchádzača o zamestnanie na trhu práce najmenej počas obdobia šiestich po sebe nasledujúcich kalendárnych mesiacov.

307. Podľa § 14 ods. 2 má občan právo na prístup k zamestnaniu bez akýchkoľvek obmedzení v súlade so zásadou rovnakého zaobchádzania v pracovnoprávných vzťahoch a obdobných právnych vzťahoch ustanovenou osobitným zákonom⁸. V súlade so zásadou rovnakého zaobchádzania sa zakazuje diskriminácia aj z dôvodu manželského stavu a rodinného stavu, farby pleti, jazyka, politického alebo iného zmýšľania, odborovej činnosti, národného alebo sociálneho pôvodu, zdravotného postihnutia, veku, majetku, rodu alebo iného postavenia.

308. Právo každého zamestnanca na rovnakú odmenu za prácu rovnakej hodnoty je osobitne upravené v ustanovení § 119a Zákonníka práce. Citované ustanovenie sa v plnej miere vzťahuje aj na zamestnancov so zdravotným postihnutím. Ak takýto zamestnanec vykonáva rovnakú prácu alebo prácu rovnakej hodnoty ako ktorýkoľvek iný zamestnanec, má právny nárok aj na rovnakú mzdu.

309. Podľa § 62 ods. 1 až 2 zákona o službách zamestnanosti zamestnávateľ môže získavať zamestnancov v potrebnom počte a v štruktúre vlastným výberom alebo za pomoci úradov na celom území SR. Zamestnávateľ nesmie zverejňovať ponuky zamestnania, ktoré obsahujú akékoľvek obmedzenia a diskrimináciu podľa rasy, farby pleti, pohlavia, veku, jazyka, viery a náboženstva, zdravotného postihnutia, politického alebo iného zmýšľania, odborovej činnosti, národného alebo sociálneho pôvodu, príslušnosti k národnosti alebo etnickej skupine, majetku, rodu, manželského stavu a rodinného stavu.

310. Úrady a ich pracoviská zabezpečujú poskytovanie odbornej pomoci pri sprostredkovaní vhodného zamestnania predovšetkým uchádzačom o zamestnanie a záujemcom o zamestnanie uplatňovaním aktívnych opatrení trhu práce ako napr. vyhľadávaním a ponúkaním vhodného zamestnania, spolupracou so zamestnávateľmi formou spoluorganizovania búrzh práce, búrzh informácií a výberových konaní, poskytovaním informačných a poradenských služieb formou individuálnych a skupinových stretnutí zameraných na poskytovanie aktuálnych informácií o trhu práce a službách poskytovaných úradmi, odborných poradenských služieb, poskytovaním finančných príspevkov na podporu zamestnávania a poskytovaním služieb v informačno – poradenských strediskách, ktoré v plnej miere uspokojujú dopyt klientov po možnosti bezplatného využívania samoobslužného vyhľadávania informácií o podmienkach a požiadavkách trhu práce.

311. Zvýšená pozornosť úradov je venovaná aktivitám zameraným na pomoc občanom so zdravotným postihnutím pri uplatnení na trhu práce. A to z dôvodu, že majú mnohokrát v dôsledku svojho postihnutia, nesplnenia kvalifikačných požiadaviek a neprispôsobenia nových technických a technologických zariadení na obsluhu touto skupinou občanov zníženú adaptabilitu a schopnosť reagovať na požiadavky trhu práce.

312. V rámci služieb zamestnanosti sa uplatňuje pri poskytovaní pomoci uchádzačom o zamestnanie a záujemcom o zamestnanie princíp rovnakého zaobchádzania a podporuje sa individuálny, na klienta zameraný prístup (služby prvého kontaktu, včasná identifikácia individuálnych potrieb uchádzačov o zamestnanie).

313. Zákon o službách zamestnanosti upravuje aj osobitné ustanovenie, a to Prípravu na pracovné uplatnenie občana so zdravotným postihnutím (§ 55a zákona o službách zamestnanosti), ktorým sa podporuje zvýšenie zamestnateľnosti občanov so zdravotným postihnutím, a tým aj možnosť a zvýšenie šancí na ich uplatnenie sa na trhu práce.

314. Zvýšenú ochranu občanov so zdravotným postihnutím v pracovnoprávných vzťahoch zabezpečuje Zákonník práce. Zamestnávateľ môže dať zamestnancovi so zdravotným postihnutím výpoveď len s predchádzajúcim súhlasom príslušného úradu práce, sociálnych vecí a rodiny, inak je výpoveď neplatná¹⁵⁷. Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny rozhoduje o udelení predchádzajúceho súhlasu zamestnávateľovi na skončenie pracovného pomeru výpoveďou zamestnancovi, ktorý je občanom so zdravotným postihnutím podľa § 13 ods. 1 písm. e) bodu 3 zákona o službách zamestnanosti⁴.

Prehľad o počte udelených/neudelených súhlasov na skončenie pracovného pomeru zamestnancovi so zdravotným postihnutím

Rok	Udelenie súhlasu	Neudelenie súhlasu
2008	152	19
2009	451	25
2010	218	9
2011	169	14

Zdroj: Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny

315. Zákon o službách zamestnanosti⁴ stanovuje povinnosť zamestnávať občanov so zdravotným postihnutím v prípade, ak zamestnávateľ zamestnáva najmenej 20 zamestnancov a ak úrad práce, sociálnych vecí a rodiny v evidencii uchádzačov o zamestnanie vedie občanov so zdravotným postihnutím, v počte, ktorý predstavuje 3,2 % z celkovej počtu jeho zamestnancov (ďalej len „povinný podiel“)¹⁵⁸. Povinnosť zamestnávať občanov so zdravotným postihnutím vo výške povinného podielu môže zamestnávateľ plniť aj zadaním

¹⁵⁷ § 66 Zákonníka práce.

¹⁵⁸ § 63 ods. 1 písm. d) zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

zákazky vhodnej na zamestnávajúce občanov so zdravotným postihnutím alebo zadaním zákazky občanovi so zdravotným postihnutím, ktorý prevádzkuje alebo vykonáva samostatnú zárobkovú činnosť¹⁵⁹. Neplnenie uvedených povinností je sankcionované vo forme finančného odvodu za každého občana, ktorý chýba zamestnávateľovi do splnenia povinného podielu¹⁶⁰.

316. V procese integrácie občanov so zdravotným postihnutím na trh práce patrí kľúčové postavenie aktívnym opatrenia na trhu práce. Zákon o službách zamestnanosti⁴ upravuje v rámci aktívnych opatrení na trhu práce poskytovanie viacerých nenávratných finančných príspevkov pre zamestnávateľov, ako aj pre občanov so zdravotným postihnutím, ktorí sa rozhodli samozamestnať, ktoré sú určené na podporu vytvárania a udržania pracovných miest v chránených dielňach a na chránených pracoviskách. Podpore zamestnávania občanov so zdravotným postihnutím sa venuje osobitná ôsma časť zákona o službách zamestnanosti.

317. Medzi aktívne opatrenia na trhu práce, ktorých cieľovou skupinou sú výhradne občania so zdravotným postihnutím, patria:

- príprava na pracovné uplatnenie občana so zdravotným postihnutím (§ 55a)
- príspevok na zriadenie chránenej dielne a chráneného pracoviska (§ 56)
- príspevok na udržanie občana so zdravotným postihnutím v zamestnaní (§ 56a)
- príspevok občanovi so zdravotným postihnutím na prevádzkovanie alebo vykonávanie samostatnej zárobkovej činnosti (§ 57)
- príspevok na obnovu alebo technické zhodnotenie hmotného majetku chránenej dielne alebo chráneného pracoviska (§ 57a)
- príspevok na činnosť pracovného asistenta (§ 59)
- príspevok na úhradu prevádzkových nákladov chránenej dielne alebo chráneného pracoviska a na úhradu nákladov na dopravu zamestnancov (§ 60)

318. V rámci poskytovania príspevku na úhradu prevádzkových nákladov chránenej dielne alebo chráneného pracoviska a na úhradu nákladov na dopravu zamestnancov podľa § 60 bolo z Európskeho sociálneho fondu v rámci národných projektov podporených 24 942 pracovných miest.

319. V pracovnoprávných vzťahoch sa zakazuje diskriminácia zamestnancov z dôvodu pohlavia, manželského stavu a rodinného stavu, sexuálnej orientácie, rasy, farby pleti, jazyka, veku, nepriaznivého zdravotného stavu alebo zdravotného postihnutia, genetických vlastností, viery, náboženstva, politického alebo iného zmýšľania, odborovej činnosti, národného alebo sociálneho pôvodu, príslušnosti k národnosti alebo etnickej skupine, majetku, rodu alebo iného postavenia. Je zakázané aj zneužívanie, násilie, obťažovanie a sexuálne obťažovanie na pracovisku.

320. Podľa § 13 ods. 1 Zákonníka práce je zamestnávateľ v pracovnoprávných vzťahoch povinný zaobchádzať so zamestnancami v súlade so zásadou rovnakého zaobchádzania ustanovenou pre oblasť pracovnoprávných vzťahov osobitným zákonom o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou. V prípade porušenia zásady rovnakého zaobchádzania upravuje zákonník práce:

- právo zamestnanca obrátiť sa so sťažnosťou na zamestnávateľa (§ 13 ods. 4)
- právo zamestnanca obrátiť sa na súd (§ 13 ods. 5).

¹⁵⁹ § 64 zákona o službách zamestnanosti.

¹⁶⁰ § 65 zákona o službách zamestnanosti.

321. V roku 2011 úrady práce evidovali 13 567 občanov so zdravotným postihnutím, z toho 12 755 uchádzačov o zamestnanie a 812 záujemcov o zamestnanie. K 31. decembru 2011 úrady práce ponúkali 270 voľných pracovných miest pre občanov so zdravotným postihnutím. Na jedno voľné pracovné miesto určené pre občanov so zdravotným postihnutím pripadlo 47 uchádzačov o zamestnanie.

322. Problematika odmeňovania mužov a žien je v SR predmetom sledovania v rámci projektu „Jednotný systém monitorovania rodovej mzdovej nerovnováhy“. Predmetom analýzy rodových rozdielov v odmeňovaní sú údaje o individuálnych priemerných zárobkoch mužov a žien za výberovú vzorku zamestnancov, ktorá v roku 2011 predstavovala cca 51,5 % celkového počtu zamestnancov v hospodárstve SR.

323. V rámci vykonávaných analýz sa doteraz osobitne nesledovali rodové rozdiely v zamestnávaní mužov a žien so zdravotným postihnutím. S cieľom zabezpečiť získavanie týchto údajov je od 1. štvrťroka 2012 pripravené rozšírenie štruktúry sledovaných ukazovateľov o 4 nové položky, z ktorých jeden bude osobitný kód pre identifikovanie zamestnanca so zdravotným postihnutím.

324. V rámci zákona o službách zamestnanosti⁴ sa občan so zdravotným postihnutím, ktorý je uchádzačom o zamestnanie považuje za znevýhodneného uchádzača o zamestnanie¹⁶¹.

325. Úrady práce, sociálnych vecí a rodiny poskytujú znevýhodneným uchádzačom o zamestnanie individuálne poradenské služby, v rámci ktorých vypracovávajú pre týchto občanov individuálne akčné plány, zamerané na zmapovanie ich momentálnej situácie, zistenia ich očakávaní, na hľadanie východísk a účinných spôsobov hľadania zamestnania a výberu povolania.

326. Zákon o službách zamestnanosti⁴ zároveň podporuje zriaďovanie chránených dielní alebo chránených pracovísk¹⁶² za účelom vytvárania pracovných príležitostí pre občanov so zdravotným postihnutím, ktorí nie sú schopní nájsť si zamestnanie na otvorenom trhu práce. Chránené dielne a chránené pracoviská poskytujú týmto občanom nielen vhodné podmienky pre pracovné uplatnenie, ale aj možnosť vlastnej realizácie a socializácie.

327. Okrem aktívnych opatrení na trhu práce, ktoré sú výhradne zamerané na podporu zvyšovania zamestnateľnosti občanov so zdravotným postihnutím a taktiež na podporu vytvárania a udržiavania pracovných miest pre túto skupinu občanov, sa v rámci zákona o službách zamestnanosti realizujú aj opatrenia poskytované všeobecne uchádzačom o zamestnanie, na ktorých môžu participovať aj občania so zdravotným postihnutím. Medzi tieto patrí poskytovanie informačných a poradenských služieb, poskytovanie odborných poradenských služieb, sprostredkovanie zamestnania, vzdelávanie a príprava pre trh práce, poskytovanie príspevkov uchádzačom o zamestnanie a taktiež aj zamestnávateľom na zamestnávanie uchádzačov o zamestnanie.

328. Služby občanom so zdravotným postihnutím na uľahčenie získania zamestnania alebo na udržanie zamestnania a taktiež zamestnávateľom na uľahčenie získania zamestnanca z radov občanov so zdravotným postihnutím poskytujú v rámci zákona o službách

---

¹⁶¹ § 8 ods. 1 písm. h) zákona o službách zamestnanosti.

¹⁶² Chránená dielňa alebo chránené pracovisko sú pracoviská zriadené právnickou osobou alebo fyzickou osobou, v ktorých pracuje najmenej 50 % občanov so zdravotným postihnutím, ktorí nie sú schopní nájsť si zamestnanie na otvorenom trhu práce, alebo pracoviská, na ktorých sa občania so zdravotným postihnutím zaskoľujú alebo pripravujú na prácu a v ktorých sú pracovné podmienky vrátane nárokov na pracovný výkon prispôsobené zdravotnému stavu občanov so zdravotným postihnutím (§ 55 zákona o službách zamestnanosti). Postavenie chránenej dielne alebo chráneného pracoviska prizná úrad na základe kladného posudku orgánu na ochranu zdravia.60)

zamestnanosti aj agentúry podporovaného zamestnania¹⁶³, ktoré v tejto súvislosti vykonávajú najmä nasledovné činnosti:

- poskytovanie odborného poradenstva zameraného na podporu a pomoc pri získaní a udržaní si pracovného miesta, poskytovanie pracovnoprávneho a finančného poradenstva pri riešení nárokov občanov so zdravotným postihnutím vyplývajúcich z ich zdravotného postihnutia,
- zisťovanie schopností a odborných zručností občanov so zdravotným postihnutím vzhľadom na požiadavky trhu práce,
- vyhľadávanie vhodného zamestnania pre občana so zdravotným postihnutím a jeho sprostredkovanie,
- poskytovanie odborného poradenstva zamestnávateľovi pri získavaní zamestnancov, ktorí sú občanmi so zdravotným postihnutím, a pri riešení problémov počas ich zamestnávania,
- vykonávanie výberu vhodného občana so zdravotným postihnutím na pracovné miesto na základe požiadaviek a nárokov zamestnávateľa,
- poskytovanie odborného poradenstva zamestnávateľovi pri úprave pracovného miesta a pracovných podmienok pri zamestnávaní konkrétneho občana so zdravotným postihnutím.

329. V rámci projektu PHARE Consensus III s názvom „Podpora zamestnávania občanov so zdravotným postihnutím“ boli ako výsledok partnerskej spolupráce slovenských a rakúskych expertov pri jednotlivých úradoch práce, sociálnych vecí a rodiny zriadené poradensko – informačné centrá pre občanov so zdravotným postihnutím. Tieto už niekoľko rokov naplňajú svoje poslanie a poskytujú odbornú poradenskú podporu a pomoc týmto občanom pri hľadaní zamestnania a potrebe zorientovať sa vo svojich možnostiach a predpokladoch pre prácu.

330. Slovenská republika uplatnila výhradu k ustanoveniu čl. 27 ods. 1 písm. a) Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím, a to v súlade s čl. 46 v nasledujúcom znení: „Slovenská republika uplatňuje ustanovenia článku 27 ods. 1 písm. a) za predpokladu, že implementácia zákazu diskriminácie na základe zdravotného postihnutia pri stanovovaní podmienok náboru, prijímania do práce a trvania zamestnania sa neuplatňuje pri prijímaní do služobného pomeru príslušníkov ozbrojených síl, ozbrojených bezpečnostných zborov, ozbrojených zborov, Národného bezpečnostného úradu, Slovenskej informačnej služby a Hasičského záchranného zboru.“

331. Na podporu zosúladenia č. 27 ods. 1 písm. a) dohovoru s uplatnenou výnimkou podľa č. 46 dohovoru pripravilo Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR v decembri 2011 návrh novely zákona o službách zamestnanosti⁴. Návrh legislatívneho rámca, ktorým sa okrem iných návrhov navrhovalo ustanoviť, že do celkového počtu zamestnancov, z ktorého si zamestnávateľ vypočítava povinnosť zamestnávať určený povinný podiel počtu občanov so zdravotným postihnutím podľa § 63 ods. 1 písm. d) zákona o službách zamestnanosti sa okrem zamestnancov, ktorí plnia úlohy zamestnávateľa v zahraničí, nebudú započítavať štátni zamestnanci, ktorí vykonávajú štátnu službu v služobnom pomere podľa osobitných predpisov, a to zákona o štátnej službe profesionálnych vojakov ozbrojených síl SR, ktorým sa upravujú právne vzťahy pri vykonávaní štátnej služby profesionálnych vojakov, zákona o štátnej službe príslušníkov Policajného zboru, Slovenskej informačnej služby, Zboru väzenskej a justičnej stráže SR, Železničnej polície, ktorým sa upravuje štátna služba príslušníkov Policajného zboru, príslušníkov Slovenskej informačnej služby, príslušníkov Národného bezpečnostného úradu, príslušníkov Zboru väzenskej a justičnej stráže SR a

---

¹⁶³ § 58 zákona o službách zamestnanosti.

príslušníkov Železničnej polície, zákona o štátnej službe colníkov, ktorým sa upravuje štátna služba colníkov a zákona o Hasičskom a záchrannom zbere, ktorým sa upravuje štátna služba príslušníkov Hasičského a záchranného zboru a príslušníkov Horskej záchranej služby. Návrh novely zákona o službách zamestnanosti bol, vzhľadom na výsledky pripomienkového konania, v januári 2012 pozastavený.

332. Zbor väzenskej a justičnej stráže je podľa zákona o Zbore väzenskej a justičnej stráže¹⁶⁴ ozbrojený bezpečnostný zbor, ktorý plní úlohy na úseku výkonu väzby, výkonu trestu odňatia slobody, ochrany a stráženia objektov zboru a ochrany poriadku a bezpečnosti v súdnych objektoch a objektoch prokuratúry. Služobný pomer príslušníkov Zboru väzenskej a justičnej stráže je podmienený splnením zdravotnej, telesnej a duševnej spôsobilosti na výkon štátnej služby. Túto podmienku musí príslušník zboru spĺňať po celý čas trvania služobného pomeru.

333. Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky rešpektuje zásadu rovnakého zaobchádzania aj v štátnozamestnaneckých vzťahoch, a teda rešpektuje aj zákon o štátnej službe¹⁶⁵ a aj pri výbere a prijímaní zamestnancov do štátnozamestnaneckého pomeru je zakázaná diskriminácia osôb so zdravotným postihnutím.

334. Ministerstvo zdravotníctva SR chráni a zabezpečuje práva osôb so zdravotným postihnutím na spravodlivé a uspokojivé pracovné podmienky, vrátane rovnakých príležitostí a rovnakého odmeňovania za prácu rovnakej hodnoty, na bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci a zabezpečenia možnosti uplatňovania pracovných a odborárskych práv. V rezorte zdravotníctva aj napriek určitým zákonným obmedzeniam¹⁶⁶ sú zamestnávané osoby so zdravotným postihnutím v maximálne možnom počte.

335. Ministerstvo vnútra SR v rámci svojej pôsobnosti pri zamestnávaní osôb so zdravotným postihnutím postupuje v súlade so zásadou rovnakého zaobchádzania, ako aj v súlade s platnými právnymi predpismi upravujúcimi oblasť zamestnávania. Osoby so zdravotným postihnutím sú zaraďované do pracovného procesu bez akejkoľvek diskriminácie.

336. Podľa zákona o štátnej službe príslušníkov policajného zboru¹⁶⁷ je podmienkou prijatia do služobného pomeru príslušníka policajného zboru ako aj príslušníka železničnej polície zdravotná, telesná a duševná spôsobilosť na výkon služby. Na zistenie spôsobilosti (§ 14 ods. 1 písm. d)) sa uchádzač podrobí lekárskemu vyšetreniu, psychologickému vyšetreniu, preverke ovládania štátneho jazyka a preverke fyzickej zdatnosti. Rovnako zákon o hasičskom a záchrannom zbere¹⁶⁸ podmieňuje prijatie do štátnej služby príslušníka Hasičského a záchranného zboru a Horskej záchranej služby zdravotnou, telesnou a duševnou spôsobilosťou na výkon služby.

337. V rámci rezortu Ministerstva vnútra SR osoby so zdravotným postihnutím však nemôžu vykonávať štátnu službu príslušníkov Policajného zboru, príslušníkov Železničnej polície a ani štátnu službu príslušníkov Hasičského a záchranného zboru, vzhľadom na náročný charakter úloh, ktoré príslušníci plnia, nakoľko podmienkou prijatia do služobného pomeru príslušníka Policajného zboru ako aj príslušníka Železničnej polície je zdravotná, telesná a duševná spôsobilosť na výkon služby.

---

¹⁶⁴ Zákon č. 4/2001 Z.z. o Zbore väzenskej a justičnej stráže v znení neskorších predpisov.

¹⁶⁵ § 4 zákona č. 400/2009 Z. z. o štátnej službe v znení neskorších predpisov.

¹⁶⁶ § 31 a 32 zákona č. 578/2004 Z. z. o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti, zdravotníckych pracovníkoch, stavovských organizáciách v zdravotníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

¹⁶⁷ Zákon č. 73/1998 Z. z. o štátnej službe príslušníkov Policajného zboru, Slovenskej informačnej služby, Zboru väzenskej a justičnej stráže Slovenskej republiky a Železničnej polície v znení neskorších predpisov.

¹⁶⁸ Zákon č. 315/2001 Z.z. o Hasičskom a záchrannom zbere v znení neskorších predpisov.

338. Rezort Ministerstva vnútra SR pristupuje k osobám so zdravotným postihnutím rozdielne len na základe objektívneho dôvodu a za kumulatívneho splnenia legitimacy a legality takéhoto rozdielného zaobchádzania. Plne rešpektuje zákonné možnosti osôb so zdravotným postihnutím domáhať sa ochrany svojich práv a zákonom chránených záujmov, ak sa domnievajú, že postupom Ministerstva vnútra SR došlo k porušeniu zákona. Zároveň poskytuje rovnakú mieru ochrany všetkým štátnym zamestnancom, ako aj zamestnancom vrátane osôb so zdravotným postihnutím pred fyzickou alebo psychickou šikanou na pracovisku. Ak by došlo k takémuto konaniu, bolo by vyhodnotené ako porušenie služobnej disciplíny v prípade štátneho zamestnanca a pracovnej disciplíny v prípade zamestnanca. Zároveň takéto konanie môže byť sankcionované výpoveďou alebo okamžitým skončením štátnozamestnaneckého alebo pracovného pomeru v závislosti od intenzity mobbingu, bossingu, resp. obťažovania.

339. Ministerstvo financií SR v rámci svojej pôsobnosti pri zamestnávaní osôb so zdravotným postihnutím postupuje v súlade so zásadou rovnakého zaobchádzania, ako aj v súlade s platnými právnymi predpismi upravujúcimi oblasť zamestnávania. Splnenie zákonného ustanovenia o zamestnávaní osôb so zdravotným postihnutím zabezpečuje aj zadávaním zákazky chránenej dielni, ktorá zamestnáva osoby so zdravotným postihnutím.

340. Železničná spoločnosť Slovensko a.s., Slovenská elektrizačná prenosová sústava, a.s., Slovenská pošta, a.s., Elektrovod, a.s., Stredoslovenská energetika, a.s., Železničná spoločnosť Cargo Slovakia, a.s. a Žilinská teplárenská, a.s. v rámci svojej pôsobnosti pri zamestnávaní osôb so zdravotným postihnutím postupujú v súlade so zásadou rovnakého zaobchádzania, ako aj v súlade s platnými právnymi predpismi upravujúcimi oblasť zamestnávania.

Článok 28 – Primeraná životná úroveň a sociálna ochrana

341. Systém dôchodkového zabezpečenia v SR³ je realizovaný trojpilierovým dôchodkovým systémom.

342. Prvý dôchodkový pilier - dôchodkové poistenie, je súčasťou všeobecného systému sociálneho poistenia financovaný zo zaplateného poistného na sociálne poistenie a z finančnej výpomoci od štátu. Sociálne poistenie vykonáva Sociálna poisťovňa, verejnoprávna inštitúcia. Právna úprava tohto systému je v zákone o sociálnom poistení¹⁶⁹. Z prvého dôchodkového piliera, v súvislosti s nepriaznivým zdravotným stavom, sú poskytované invalidné dôchodky. Osobitnú skupinu tvoria invalidné dôchodky „z mladosti“, ktoré sú poskytované fyzickým osobám, ktoré sa stali invalidnými v období, v ktorom boli nezaopatrenými deťmi. Takýmto osobám sú poskytované aj napriek tomu, že neboli dôchodkovo poistené. Od 1. januára 2010 došlo v legislatíve SR k pozitívnej zmene pri priznávaní invalidných dôchodkov vo vzťahu k potrebnej dobe dôchodkového poistenia potrebnej na vznik nároku na túto dávku.

343. Od 1. januára 2010 bola prijatá zmena zákona (§ 72) v nasledovnom znení:

(1) Počet rokov dôchodkového poistenia na vznik nároku na invalidný dôchodok poistenca vo veku

- do 20 rokov je menej ako jeden rok,
- nad 20 rokov do 24 rokov je najmenej jeden rok,
- nad 24 rokov do 28 rokov je najmenej dva roky,
- nad 28 rokov do 34 rokov je najmenej päť rokov,
- nad 34 rokov do 40 rokov je najmenej osem rokov,

¹⁶⁹ Aktuálne znenie: <http://www.employment.gov.sk/leg-socialne-poistenie.html>.

- nad 40 rokov do 45 rokov je najmenej 10 rokov,
- nad 45 rokov je najmenej 15 rokov.

(2) Počet rokov dôchodkového poistenia na vznik nároku na invalidný dôchodok sa zisťuje z obdobia pred vznikom invalidity.

344. Uvedená zmena mala a má pozitívny dopad na poistencov, ktorí v dôsledku napr. aj nepriaznivého zdravotného stavu nemohli v posledných desiatich rokoch pred vznikom invalidity pracovať a nemali potrebný počet rokov dôchodkového poistenia. V súčasnosti sa potrebný počet rokov dôchodkového poistenia zmenil a v niektorých skupinách aj zvýšil, ale ich dosiahnutie sa sleduje v celom období pred vznikom invalidity, čo má v praxi pozitívne dopady viditeľné v raste počtu priznaných invalidných dôchodkov najmä v roku 2010.

Medziročné porovnanie priznaných invalidných dôchodkov v rokoch 2009 až 2011

	2009	2010	2011
Priznané ID	16 864	24 326	22 270
Medziročná zmena (osoby)	-	7 462	-2 056

345. Druhý dôchodkový pilier – starobné dôchodkové sporenie je príspevkovo definovaný systém, financovaný z príspevkov, ktoré sú kapitalizované. Vykonávajú ho súkromné dôchodkové správcovské spoločnosti na základe zákona o starobnom dôchodkovom sporení¹⁷⁰ s účinnosťou od 1. januára 2005. Vstup do systému starobného dôchodkového sporenia nie je v súčasnosti povinný. Od 1. apríla 2012 bude vychádzať z princípu automatického vstupu, pričom sporiteľovi bude daná možnosť jednostranným vyhlásením zo systému vystúpiť v priebehu dvoch rokov od jeho automatického zaradenia do tohto systému. Do systému majú prístup aj osoby so zdravotným postihnutím, ak pracujú a sú zúčastnené na dôchodkovom poistení v prvom dôchodkovom pilieri.

346. Tretí dôchodkový pilier – doplnkové dôchodkové sporenie je príspevkovo definovaný systém financovaný z príspevkov, ktoré sú kapitalizované. Doplnkové dôchodkové sporenie je vykonávané súkromnými doplnkovými dôchodkovými spoločnosťami na základe zákona o doplnkovom dôchodkovom sporení¹⁷¹ s účinnosťou od 1. januára 2005. Účelom doplnkového dôchodkového sporenia je umožniť účastníkovi doplnkového dôchodkového sporenia získať doplnkový dôchodkový príjem v starobe a doplnkový dôchodkový príjem v prípade skončenia výkonu tzv. „rizikových prác“, t. j. prác, ktoré sú zaradené na základe rozhodnutia orgánu na ochranu zdravia do kategórie 3 alebo 4, alebo skončenia výkonu prác zamestnanca, ktorý je tanečný umelec alebo hudobný umelec, ktorý vykonáva profesiu hráča na dychový nástroj. Účastníkom doplnkového dôchodkového sporenia môže byť aj osoba so zdravotným postihnutím.

347. Pomoc v hmotnej núdzi má doplnkový charakter, ktorý je v zákone o pomoci v hmotnej núdzi¹⁷² vyjadrený garanciou zabezpečenia základných životných podmienok v prípadoch nedostatočného zabezpečenia z ďalších systémov. Zákon je plne v súlade s Ústavou SR²¹, pričom zaručuje rovnaké práva všetkým, teda aj osobám so zdravotným postihnutím.

¹⁷⁰Zákon č. 43/2004 Z. z. o starobnom dôchodkovom sporení a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

¹⁷¹ Zákon č. 650/2004 Z. z. o doplnkovom dôchodkovom sporení a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

¹⁷² Zákon č. 599/2003 Z. z. o pomoci v hmotnej núdzi a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

348. Ochranný charakter zákona sa prejavuje aj v súvislosti s posudzovaním hmotnej núdze občanov so zdravotným postihnutím, a to formou priamej a nepriamej podpory.

Priama podpora:

- do okruhu spoločne posudzovaných osôb nepatria deti, ktorým sa vypláca invalidný dôchodok podľa osobitného predpisu. Týmto spôsobom sa poskytuje ochrana a finančné zvýhodnenie, súvisiace so starostlivosťou o takéto dieťa,
- na účely posudzovania hmotnej núdze, zabezpečenia základných životných podmienok a pomoci v hmotnej núdzi pre túto skupinu občanov sa za príjem nepovažuje:
  1. 25 % z invalidného dôchodku určeného podľa osobitného predpisu,
  2. 25 % zo sociálneho dôchodku priznaného z dôvodu invalidity.
- možnosť zabezpečiť si príjem alebo zvýšiť si príjem vlastnou prácou na účely zabezpečenia základných životných podmienok a pomoci v hmotnej núdzi sa neskúma, ak ide o občana, ktorý je invalidný z dôvodu poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť o viac ako 70 %. Týmto občanom pri vzniku nároku na dávku vzniká nárok aj na ochranný príspevok,
- od občana a fyzických osôb, ktoré sa s občanom v hmotnej núdzi spoločne posudzujú, nemožno požadovať predaj alebo prenájom:
  1. hnuiteľnej veci, ktorá tvorí nevyhnutné vybavenie domácnosti, alebo na ktorú sa poskytla jednorazová dávka v hmotnej núdzi alebo peňažný príspevok na kompenzáciu sociálnych dôsledkov ťažkého zdravotného postihnutia,
  2. predaj osobného motorového vozidla, ktoré využívajú na individuálnu prepravu z dôvodu ťažkého zdravotného postihnutia.
- pri vzniku nároku na dávku vzniká automaticky aj nárok na príspevok na bývanie, bez skúmania ďalších podmienok nároku, ak občan v hmotnej núdzi alebo niektorá z fyzických osôb, ktoré sa s občanom v hmotnej núdzi spoločne posudzujú, je poberateľom starobného dôchodku; to platí aj vtedy, ak ide o poberateľa inej dôchodkovej dávky, ktorý dovŕšil 62 rokov veku.

Nepriama podpora (prevencia)

- v prípade osobnej a riadnej starostlivosti o občana s ťažkým zdravotným postihnutím staršieho ako 6 rokov veku, ak sa toto obdobie nekryje s obdobím dôchodkového poistenia, sa za obdobie dôchodkového poistenia považuje aj obdobie takejto starostlivosti,
- možnosť zabezpečiť si príjem alebo zvýšiť si príjem vlastnou prácou na účely zabezpečenia základných životných podmienok a pomoci v hmotnej núdzi sa neskúma, pričom vzniká aj nárok na ochranný príspevok u občanov, ktorí:
  1. sa osobne, celodenne a riadne starajú o dieťa, ktoré je podľa posudku príslušného orgánu dieťa s ťažkým zdravotným postihnutím,
  2. sa osobne, celodenne a riadne starajú o občana, ktorý je podľa posudku príslušného orgánu občan s ťažkým zdravotným postihnutím.
- ak je občan v hmotnej núdzi alebo fyzická osoba, ktorá sa s občanom v hmotnej núdzi spoločne posudzuje, tehotná žena, dávka uvedená v odseku 2 sa zvyšuje mesačne o sumu určenú zákonom.

349. Rodičovský príspevok je opakovaná štátna sociálna dávka, ktorou štát prispieva rodičom na zabezpečenie riadnej starostlivosti o dieťa do troch rokov jeho veku resp. do šesť rokov veku, ak ide o dieťa s dlhodobou nepriaznivým zdravotným stavom. V roku 2009 prešiel

legislatívnym procesom nový zákon o rodičovskom príspevku¹⁷³ a nadobudol účinnosť dňom 1. januára 2010.

350. V priebehu rokov 2010 a 2011 sa uskutočnilo niekoľko legislatívnych úprav nového zákona, pričom najvýznamnejšia úprava sa týkala možnosti vykonávania zárobkovej činnosti rodičov, ktorí zabezpečujú starostlivosť o svoje dieťa vo veku do troch rokov alebo do šesť rokov, ak ide o dieťa s dlhodobou nepriaznivým zdravotným stavom. Upravila sa aj výška rodičovského príspevku, ktorý sa v súčasnosti poskytuje v jednej sume 194,70 Eur mesačne a zaviedlo sa zvýšenie rodičovského príspevku v prípade dvoch a viac súčasne narodených detí a to o 25 % uvedenej sumy na každé ďalšie narodené dieťa.

351. Legislatívna úprava rodičovského príspevku, ktorá nadobudla účinnosť 1. januára 2012, odstránila obmedzenia týkajúce sa možnosti vykonávania zárobkovej činnosti rodičmi maloletých detí a zjednodušila podmienky nároku na poskytovanie rodičovského príspevku pre všetkých rodičov vrátane rodičov zdravotne postihnutých. S cieľom umožniť rodičom aj v období poberania rodičovského príspevku zlepšenie príjmovej situácie rodiny sa vypustila podmienka nároku, ktorou bolo nevykonávanie zárobkovej činnosti. Rodičovi sa umožňuje popri poberaní rodičovského príspevku vykonávať zárobkovú činnosť akoukoľvek formou, pričom výška príjmu z tejto činnosti neovplyvňuje ani nárok na príspevok a ani výšku rodičovského príspevku. Podľa novej právnej úpravy sa nevyžaduje od rodiča len osobná starostlivosť o dieťa, či už ide o zdravé dieťa alebo o dieťa s dlhodobou nepriaznivým zdravotným stavom. Rodičia môžu zabezpečiť riadnu starostlivosť o dieťa buď osobne alebo v čase, keď vykonávajú zárobkovú činnosť, aj umiestením dieťaťa do materskej školy alebo umiestením dieťaťa do starostlivosti inej právnickej osoby alebo fyzickej osoby. Ponecháva sa na rozhodnutí rodiča, či sa bude popri poberaní rodičovského príspevku starať o svoje dieťa osobne alebo či bude vykonávať aj zárobkovú činnosť. Upravené podmienky nároku platia rovnako pre všetkých rodičov – zdravých i so zdravotným postihnutím. Možnosť vykonávania zárobkovej činnosti sa týka aj rodičov poberajúcich rodičovský príspevok do 6 rokov veku dieťaťa, ak ide o dieťa s dlhodobou nepriaznivým zdravotným stavom.

352. V záujme uľahčenia návratu rodičov maloletých detí na trh práce, vytvorenia lepších podmienok pre možnosť vykonávania zárobkovej činnosti a zosúladenia rodinného a pracovného života rodičov, schválila Národná rada SR v roku 2008 nový zákon o príspevku na starostlivosť o dieťa¹⁷⁴ s účinnosťou od 1. januára 2009.

353. Príspevok na starostlivosť o dieťa je sociálna dávka určená rodičom, ktorí začnú vykonávať zárobkovú činnosť alebo sa vrátia späť do práce skôr, ako dieťa dovŕši vek tri roky, resp. šesť rokov, ak ide o dieťa s dlhodobou nepriaznivým zdravotným stavom a v čase výkonu pracovnej činnosti zabezpečia starostlivosť o svoje dieťa inou právnickou osobou alebo fyzickou osobou, napr. umiestením dieťaťa v zariadení (materská škola, detské jasle, zariadenie s denným pobytom). Štát prispieva rodičom na výdavky za túto starostlivosť na každé dieťa vo výške preukázaných výdavkov najviac v sume 230 Eur mesačne. O príspevok na starostlivosť o dieťa môžu požiadať aj rodičia so zdravotným postihnutím, ak vykonávajú zárobkovú činnosť.

354. Dieťaťu, ktoré je neschopné sústavne sa pripravovať na povolanie alebo vykonávať zárobkovú činnosť pre dlhodobou nepriaznivým zdravotným stavom sa poskytuje prídavok na dieťa (v súlade so zákonom o prídavku na dieťa) najdlhšie do dovŕšenia plnoletosti, do 18 rokov veku. Na účely štátnych sociálnych dávok sa za dlhodobou nepriaznivým zdravotným stavom dieťaťa

---

¹⁷³ Zákon č. 571/2009 Z. z. o rodičovskom príspevku a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

¹⁷⁴ Zákon č. 561/2008 Z. z. o príspevku na starostlivosť o dieťa a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

podľa § 5 zákona o prídavku na dieťa považuje choroba a stav uvedené v prílohe č. 2 k zákonu o sociálnom poistení, ktoré podľa poznatkov lekárskej vedy trvajú viac ako 12 po sebe nasledujúcich kalendárnych mesiacov alebo je predpoklad, že budú trvať viac ako 12 po sebe nasledujúcich kalendárnych mesiacov, a vyžadujú osobitnú starostlivosť. Dlhodob nepriaznivý zdravotný stav dieťaťa je aj choroba a stav vyžadujúce osobitnú starostlivosť, ak choroba a stav vylučujú schopnosť sústavne sa pripravovať na povolanie a vykonávať zárobkovú činnosť. Príslušným orgánom na posudzovanie dlhodob nepriaznivého zdravotného stavu dieťaťa je úrad práce, sociálnych vecí a rodiny podľa miesta trvalého pobytu alebo prechodného pobytu oprávnenej osoby.

355. Pri poskytovaní príplatku k prídavku na dieťa sa zohľadňuje zdravotný stav rodiča v tom prípade, ak rodič nezaopatreného dieťa je poberateľom invalidného dôchodku z dôvodu poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť o viac ako 70 %, nevykonáva žiadnu zárobkovú činnosť, a preto si nemôže uplatniť nárok na daňový bonus na vyživované dieťa.

356. Ustanovenia zákona o náhradnom výživnom¹⁷⁵ sa v plnom rozsahu týkajú aj rodičov so zdravotným postihnutím, ktorí majú rovnakú zodpovednosť a rovnaké povinnosti voči svojim deťom, ako zdraví rodičia. Ak si povinná osoba neplní voči dieťaťu vyživovaciu povinnosť, štát poskytuje náhradné výživné (v súlade so zákonom o náhradnom výživnom) v sume stanovenej súdom.

357. V § 72 zákona o sociálnych službách sa upravuje, že verejný poskytovateľ sociálnej služby a neverejný poskytovateľ sociálnej služby, ktorý neposkytuje sociálnu službu s cieľom dosiahnuť zisk, môže určiť sumu úhrady za sociálnu službu najviac vo výške ekonomicky oprávnených nákladov vynaložených na poskytovanie sociálnej služby. Zároveň sa upravuje, že za podmienok ustanoveným zákonom o sociálnych službách sa bezplatne poskytuje, tlmočnicka služba, krízová pomoc prostredníctvom telekomunikačných technológií, sociálne poradenstvo, pomoc pri uplatňovaní práv a právom chránených záujmov, sociálna rehabilitácia a pracovná terapia.

358. Prijímateľ sociálnej služby platí úhradu za sociálnu službu podľa svojho príjmu a majetku, za podmienok ustanovených zákonom o sociálnych službách. Pri úhrade za poskytovanie sociálnej služby sa podľa § 73 zákona o sociálnych službách uplatňuje ochrana príjmu prijímateľa sociálnej služby pred platením neprimeranej úhrady. To znamená, že ak príjem a majetok prijímateľa sociálnej služby, nepostačuje na zaplatenie celej úhrady, neplatí vôbec alebo platí len jej časť, a to tak aby mu po zaplatení úhrady zostalo z príjmu stanovené percento alebo násobok sumy životného minima. Pri terénnej opatrovateľskej službe je to najmenej 1,3 násobok sumy životného minima, pri ambulantnej sociálnej službe v zariadení s poskytovaním stravovania najmenej 70 % sumy životného minima, pri týždennom pobyte v zariadení najmenej 50 % sumy životného minima a pri celoročnom pobyte v zariadení najmenej 20% sumy životného minima.

359. Zákon o životnom minime¹⁷⁶ zohľadňuje životnú situáciu ľudí so zdravotným postihnutím tak, že pri testovaní príjmov podľa tohto zákona sa za príjem nepovažujú peňažné príspevky občanov s ťažkým zdravotným postihnutím na kompenzáciu sociálnych dôsledkov ťažkého zdravotného postihnutia (okrem príspevku za opatrovanie) a zvýšenie dôchodku pre bezvládnosť.

---

¹⁷⁵ Zákon č. 201/2008 Z. z. o náhradnom výživnom a o zmene a doplnení zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení nálezů Ústavného súdu Slovenskej republiky č. 615/2006 Z. z. v znení neskorších predpisov.

¹⁷⁶ Zákon č. 601/2003 Z. z. o životnom minime a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

360. Program verejnej bytovej výstavby je podporovaný dvomi finančnými podpornými nástrojmi - Štátny fond rozvoja bývania a Program rozvoja bývania. Obidva tieto finančné nástroje zabezpečujú osobám so zdravotným postihnutím prístup k verejnej bytovej výstavbe nasledovne:

- Štátny fond rozvoja bývania poskytuje veľmi výhodné stavebné úvery s lehotou splatnosti do 30 rokov a s nízkou úrokovou sadzbou všetkým občanom s nižšími príjmami, vrátane občanov so zdravotným postihnutím, ktorým súčasne poskytuje aj nenávratný príspevok na obstaranie (kúpu alebo výstavbu) bezbariérového bytu. Tieto úvery poskytuje aj obciam na obstaranie obecných nájomných bytov. Pre obstaranie bezbariérových bytov poskytuje rovnako aj nenávratný príspevok.
- V rámci „Programu rozvoja bývania“ sa poskytuje nenávratná forma štátnej podpory – dotácia na obstaranie obecných nájomných bytov pre občanov s nízkymi príjmami. Tento program priamo ukladá obci, ktorá sa uchádza o poskytnutie dotácie, povinnosť v rámci výstavby bytov zabezpečiť aj bezbariérové byty, ak obec registruje odôvodnené žiadosti občanov o pridelenie takýchto nájomných bytov.

361. Opatrenia a iniciatívy, ktoré smerujú k ochrane, podpore zdravia, prevencii ochorení a iných porúch zdravia v oblasti podpory verejného zdravia občanov vrátane seniorov a osôb so zdravotným postihnutím plní Úrad verejného zdravotníctva SR podľa zákona o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia¹⁷⁷. Rozpracovanie jednotlivých úloh Štátnej politiky zdravia realizuje prostredníctvom projektov a programov: druhou etapou Národného programu podpory zdravia, Programom podpory zdravia znevýhodnených komunít na Slovensku na roky 2009- 2015,¹⁷⁸.

362. Kvalitu pitných vôd na Slovensku sledujú Úrad verejného zdravotníctva SR a 36 regionálnych úradov verejného zdravotníctva vo svojej pôsobnosti v rámci výkonu štátneho zdravotného dozoru a v rámci monitorovania kvality pitnej vody u spotrebiteľa, ktoré je súčasťou špecializovaných úloh orgánov verejného zdravotníctva. Platné právne predpisy stanovujú i ďalšie úlohy orgánov verejného zdravotníctva v oblasti pitnej vody, ako sú vydávanie pokynov na odstránenie zistených nedostatkov, opatrení na predchádzanie ochoreniam, udelenie a zrušenie výnimiek a uloženie úhrady nákladov a sankcie. Okrem toho úrady sledujú aj kvalitu pitnej vody prostredníctvom kontroly výsledkov prevádzkovej kontroly prevádzkovateľov verejných vodovodov, ktorej program každoročne predkladajú prevádzkovatelia na schválenie príslušnému regionálnemu úradu verejného zdravotníctva. Výsledky laboratórnych rozborov odobratých vzoriek vody v rámci monitorovania kvality pitnej vody u spotrebiteľa sú každoročne spracované Informačným systémom o pitnej vode.

363. Agentúra špecializovaných služieb pre autistov a iné zdravotné postihnutia, n. o., implementovala projekt Služby komunitnej rehabilitácie pre rodiny s dieťaťom so zdravotným postihnutím v Bratislave. Cieľom projektu bolo pilotne overiť komunitnú rehabilitáciu pri práci s rodinou s dieťaťom so zdravotným postihnutím, podporiť svojpomocnú skupinu rodičov špecifickými programami a poskytovať inovatívne sociálne služby. Celková vyčerpaná suma bola 95 994,96 Eur¹⁷⁹.

364. Do východoslovenského regiónu bol umiestnený projekt Kvalitné ambulantné služby pre deti a mládež s telesným postihnutím a ich rodiny v Košiciach občianskeho združenia Detský klub zdravotne postihnutých detí a mládeže. Cieľom projektu bolo vytvoriť kvalitné

¹⁷⁷ § 10 zákona č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

¹⁷⁸ <http://www2.health.gov.sk/redsys/rsi.nsf/0/62EBE34323BA109BC1257539004938FC?OpenDocument>

¹⁷⁹ <http://www.socia.sk/?page=granty&sub=blokovy&sec=oprojektoch>

ambulantné služby, ktoré poskytnú deťom s telesným postihnutím a ich rodinám efektívnu pomoc, aby tieto rodiny nemuseli hľadať riešenie svojej zložitej situácie v umiestnení dieťaťa v zariadení pobytového typu (DSS), ale aby dokázali vytvoriť pre svoje dieťa podmienky pre spoločný život v rodine. Celková vyčerpaná suma bola 99 803,60Eur¹⁸⁰.

365. Gréckokatolícka charita Prešov, cez budovanie komplexných sociálnych služieb pre deti a mladých ľudí so zdravotným postihnutím v regióne Stará Ľubovňa, prispeje k zvýšeniu nezávislosti detí a mladých ľudí so zdravotným postihnutím, skvalitnenie ich života v rodinách a integrácii do majoritnej spoločnosti. Špecifickým cieľom projektu je sprístupniť viacstupňové podporné nástroje pre deti a mladých ľudí so zdravotným postihnutím a ich rodiny, vytvoriť pre nich funkčnú sieť sociálnych služieb v okrese. Celková výška grantu je 1 067 793,32 Eur. Začiatok realizácie: 2012 (do 2016).

Článok 29 – Účasť na politickom a verejnom živote

366. Ústava SR garantuje politické práva v článkoch 26 až 32 (sloboda prejavu, právo na informácie, petičné právo, právo pokojne sa zhromažďovať, právo slobodne sa združovať, právo zúčastňovať sa na správe verejných vecí priamo alebo slobodnou voľbou svojich zástupcov, právo postaviť sa na odpor).

367. Podľa zákona o voľbách do Národnej rady¹⁸¹ právo voliť do Národnej rady SR má každý občan SR, ktorý najneskôr v deň volieb dovŕšil 18 rokov veku. Volič, ktorý nemôže sám upraviť hlasovací lístok pre zdravotné postihnutie alebo preto, že nemôže čítať alebo písať, má právo vziať so sebou do priestoru určeného na úpravu hlasovacích lístkov iného voliča, nie však člena okrskovej volebnej komisie, aby zaňho hlasovací lístok podľa jeho pokynov upravil a vložil do obálky.

368. Zo závažných, najmä zdravotných dôvodov, možno okrskovú volebnú komisiu požiadať o to, aby volič mohol hlasovať mimo volebnej miestnosti, a to len v územnom obvode volebného okrsku, pre ktorý bola okrsková volebná komisia zriadená. V takom prípade okrsková volebná komisia vyšle k voličovi aspoň dvoch svojich členov s prenosnou volebnou schránkou, hlasovacími lístkami a obálkou; vyslaní členovia okrskovej volebnej komisie zabezpečia, aby bola zachovaná tajnosť hlasovania. Okrsková volebná komisia vyznačí účasť týchto voličov na hlasovaní v oboch rovnopisoch zoznamu voličov ihneď po návrate členov komisie vyslaných s prenosnou volebnou schránkou do volebnej miestnosti. Za voliča, ktorý nemôže pre zdravotné postihnutie sám vložiť obálku do volebnej schránky, môže ju na jeho požiadanie a v jeho prítomnosti do nej vložiť iný volič, nie však člen okrskovej volebnej komisie.

369. Ústava SR²¹ zaručuje právo zúčastňovať sa na správe verejných vecí priamo alebo slobodnou voľbou svojich zástupcov. Volebné právo je všeobecné, rovné a priame a vykonáva sa tajným hlasovaním. Podmienky výkonu volebného práva ustanovuje zákon. Občania majú za rovnakých podmienok prístup k volebným a iným verejným funkciám.

370. Všetkým občanom SR je Ústavou SR²¹ zaručené právo slobodne sa združovať. Každý má právo spolu s inými sa združovať v spolkoch, spoločnostiach alebo iných združeniach. Občania majú právo zakladať politické strany a politické hnutia a združovať sa v nich.

371. Legislatívne pravidlá vlády SR určujú pravidlá tvorby všeobecne záväzných právnych predpisov a upravujú postup ústredných orgánov štátnej správy pri príprave, predkladaní a

¹⁸⁰ <http://www.socia.sk/?page=granty&sub=blokovy&sec=oprojektch>

¹⁸¹ Zákon č. 333/2004 Z. z. o voľbách do NR SR a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

prerokúvaní zákonov. Legislatívne pravidlá umožňujú občanom prostredníctvom hromadnej pripomienky zúčastňovať sa priamo na tvorbe legislatívnych noriem (článok 14 ods. 6)¹⁸²

372. Výbor pre osoby so zdravotným postihnutím poskytuje podporu organizáciám zastupujúcim záujmy osôb so zdravotným postihnutím. Na úrovni výboru pracuje pracovná skupina analyzujúca potreby organizácií zastupujúcich záujmy osôb so zdravotným postihnutím z hľadiska existencie a efektívnej činnosti, za účelom podpory, rozvoja a nepretržitej činnosti mimovládnych organizácií.

373. Slovenská knižnica pre nevidiacich Mateja Hrebendu v Levoči zabezpečila tlač (v Braillovom písme a vo zvukovom vyhotovení) a distribúciu kandidátskych listín pre parlamentné voľby 2010.

374. Slovenská knižnica pre nevidiacich Mateja Hrebendu v Levoči zabezpečila tlač (v Braillovom písme a vo zvukovom vyhotovení) a distribúciu kandidátskych listín pre parlamentné voľby 2006,2010 a 2012.

375. V rámci Programov finančnej podpory aktivít detí a mládeže sú dlhodobou financované dve organizácie zastupujúce záujmy mládeže so zdravotným postihnutím (ADAM 1/ADAM 2). Ideálna mládežnícka iniciatíva má 3 812 registrovaných členov v 26 okresoch; Zväz telesne postihnutej mládeže má 1 138 registrovaných členov v 15 okresoch SR (november 2011).

	2010	2011	2012
Zväz telesne postihnutej mládeže	21 291,- Eur	18 050, Eur	29 269 ,- Eur
Ideálna mládežnícka iniciatíva	86 191,- Eur	X	98 045,- Eur

376. Úrad vlády SR zo zdrojov dotačných schém podporuje účasť organizácií osôb so zdravotným postihnutím na správe vecí verejných a na verejnom živote a poskytuje finančný nenávratný príspevok na podporu a ochranu ľudských práv a slobôd a na predchádzanie diskriminácie, rasizmu, xenofóbie a iných foriem intolerancie už od roku 2000.

Článok 30 – Účasť na kultúrnom živote, rekreácii, záujmových aktivitách a športe

377. Ministerstvo kultúry SR venuje starostlivosti o kultúru osôb so zrakovým postihnutím veľkú pozornosť v súlade s prioritami formulovanými v základnom strednodobom strategickom materiáli v knižničnej oblasti „Stratégia rozvoja slovenského knihovníctva na roky 2008 -2013“. Jeden zo spôsobov napĺňania týchto priorit sa uskutočňuje prostredníctvom Slovenskej knižnice pre nevidiacich Mateja Hrebendu v Levoči. Poslaním inštitúcie je sprístupňovať kultúrne materiály ľuďom so zrakovým postihnutím a inak zdravotne

¹⁸² Článok 14 ods. 6 LPV SR: Rozporové konanie so zástupcom verejnosti sa môže uskutočniť, ak predkladateľ nevyhovel pripomienke, ktorú uplatnil väčší počet fyzických osôb alebo právnických osôb zo strany verejnosti a zároveň súčasťou pripomienky je splnomocnenie zástupcovi verejnosti na ich zastupovanie (hromadná pripomienka). Rozporové konanie so zástupcom verejnosti sa uskutoční vždy, ak predkladateľ nevyhovel hromadnej pripomienke, s ktorou sa stotožnilo aspoň 500 fyzických osôb alebo právnických osôb, iba ak existujú vážne dôvody na neuskutočnenie rozporového konania; predkladateľ tieto dôvody zverejní na svojom webovom sídle a ak bola hromadná pripomienka uplatnená prostredníctvom portálu, aj vo vyhodnotení pripomienkového konania. Ak sa hromadná pripomienka uplatnila v elektronickej podobe prostredníctvom portálu, zoznam fyzických osôb a právnických osôb, ktoré sa stotožnili s hromadnou pripomienkou, možno predkladateľovi zaslať aj iným spôsobom ako prostredníctvom portálu.

znevýhodneným používateľom, a to najmä cez Braillovo písmo, tlač so zväčšeným typom čiernotlačového písma, zvukové nahrávky, digitalizáciu textov a reliéfnu grafiku.

378. Možnosti získavania prostriedkov na zlepšenie prístupnosti písomných dokumentov osobám so zrakovým postihnutím: Dotačný program Ministerstva kultúry SR - Kultúrne aktivity v oblasti pamäťových inštitúcií – podprogram 2.1 – Knižnice a knižničná činnosť (poskytnutá dotácia 3 629 Eur bola použitá najmä na kúpu odčítáča a zväčšovača Super Nova12, softvéru, MP3, skeneru a na inštaláciu a školenie). Ministerstvo kultúry SR podporilo v roku 2010 dva ďalšie projekty zamerané na podporu spracovávaní a dostupnosti písomných dokumentov osobám so zrakovým postihnutím.

379. V roku 2008 – 2009 zrealizovalo Slovenské národné múzeum a jeho organizačná zložka Archeologické múzeum v Bratislave významný trvalo-udržateľný projekt pre ľudí so zrakovým postihnutím pod názvom „Sprístupnenie časti expozície Najstaršie dejiny Slovenska pre nevidiacich a slabozrakých - Dejiny Slovákov a Slovenska“. Zámerom projektu bolo doplnenie stálej expozície o hmatovú líniu a audiosprevodcu. Projekt bol v roku 2009 rozšírený o nové aktivity (tvorivé dielne pre nevidiacich a pod.) a je trvalou súčasťou expozície. Zároveň bol projekt aj unikátnou formou spolupráce rôznych subjektov na medzinárodnej, štátnej i mimovládnej úrovni (experti na medzinárodnej úrovni, Únia nevidiacich a slabozrakých Slovenska, Ministerstvo kultúry SR a pod.).

380. Audiovizuálny fond ako verejnoprávna inštitúcia na podporu a rozvoj audiovizuálnej kultúry a priemyslu poskytuje od 1. januára 2010 finančné prostriedky aj na podporu výroby skrytých titulok a hlasových komentárov k audiovizuálnym dielam pre osoby so zdravotným postihnutím. V rokoch 2010 a 2011 boli z prostriedkov Audiovizuálneho fondu poskytnuté finančné prostriedky na 4 projekty zamerané alebo určené pre osoby so zdravotným postihnutím (na výrobu 3 dokumentárnych filmov a vyhotovenie hlasového komentáru k audiovizuálnemu dielu). Celková suma podpory na tieto projekty predstavuje sumu 28 370 Eur.

381. Audiovizuálne diela s hlasovým komentárom pre nevidiacich a slabozrakých vydáva Slovenský filmový ústav na nosičoch DVD. Od roku 2008 do roku 2012 vydal celkovo 16 titulov, z ktorých 9 bolo vydaných v roku 2011. Okrem hlasových komentárov Slovenský filmový ústav vybavuje všetky ním vydávané audiovizuálne diela slovenskými titulkami, ktoré umožňujú sledovanie týchto diel osobám so sluchovým postihnutím.

382. Popri už existujúcom kine pre nevidiacich v Nitre (od roku 2007), začalo v roku 2010 svoju činnosť kino v Prešove (od roku 2010) a v roku 2011 začala projekcie pre nevidiacich aj Mestská knižnica pre nevidiacich v Bratislave. Pri organizácii cyklu „Kino pre nevidiacich“ spolupracovala mestská knižnica so Slovenským filmovým ústavom a v roku 2011 zrealizovali dve projekcie z tohto cyklu (podporené aj z dotačného programu Ministerstva kultúry SR – Kultúra znevýhodnených skupín obyvateľstva).

383. Priestor pre rozvoj kultúry osôb so zdravotným postihnutím a dostupnosť kultúrnych služieb otvorila aj Stratégia rozvoja múzeí a galérií do roku 2011 (dokument bol schválený uznesením vlády SR č. 1078 zo dňa 20. decembra 2006). V cieľoch 4.1 a 4.5 sú rozpracované opatrenia podporujúce rovnosť príležitostí pre znevýhodnené skupiny obyvateľstva vrátane osôb so zdravotným postihnutím.

384. Ministerstvo kultúry SR intenzívne spolupracuje s mimovládnyimi organizáciami zameranými na podporu kultúry osôb so zdravotným postihnutím. Od roku 2005 má vytvorenú pracovnú skupinu, ktorá rieši otázky rozvoja kultúry občanov so zdravotným postihnutím. V roku 2010 a 2011 sa pracovná skupina podieľala na príprave modelových

projektov vzdelávania pracovníkov rezortu s cieľom debarierizácie kultúry pre osoby so zdravotným postihnutím.

385. Výstupom projektu Sprístupňovanie kultúrnych zariadení ľuďom so zdravotným postihnutím k problematike informačnej a fyzickej debarierizácie kultúry (rok 2011) bol výskum prístupnosti múzeí na Slovensku, ako aj metodický materiál, ktorý informoval o možnostiach šírenia informácií súvisiacich s dostupnosťou kultúry pre osoby so zdravotným postihnutím a tiež o možnostiach vzdelávania pracovníkov v rezorte kultúry o potrebách ľudí so zdravotným postihnutím. Projekt bude pokračovať aj v roku 2012.

386. Ministerstvo kultúry SR pripravilo dotazníkový prieskum o poskytovaných zľavách (za rok 2010) v kultúrnych štátnych inštitúciách v pôsobnosti rezortu poskytujúcich verejné kultúrne služby. Zámerom bolo hľadať do budúcnosti ďalšie účinné nástroje na zvýšenie dostupnosti umenia, s cieľom zvyšovať tiež dostupnosť kultúry pre ľudí so zdravotným postihnutím. Zorganizovalo aj seminár „Súčasná formy poskytovania zliav v kultúrnych inštitúciách“.

387. Program Kultúra znevýhodnených skupín obyvateľstva je zameraný na podporu kultúrnych aktivít osôb so zdravotným postihnutím – všetky druhy zdravotného postihnutia: občania s telesným, mentálnym, zrakovým, sluchovým postihnutím, vrátane ochrany duševného zdravia a inak znevýhodnených skupín obyvateľstva (ľudí ohrozených chudobou, viacnásobnou diskrimináciou a sociálnym vylúčením).

388. Významný krok k systematickej podpore kultúry ľudí so zdravotným postihnutím a dostupnosti k aktívnej i pasívnej kultúre urobilo Ministerstvo kultúry SR prostredníctvom dotačného systému - samostatného dotačného programu Kultúra znevýhodnených skupín obyvateľstva. Prioritou je podpora kultúry detí a mládeže so zdravotným postihnutím, ako aj podpora neformálneho vzdelávania pre pracovníkov v oblasti kultúry, ktorého cieľom je šíriť informácie o živote a kultúre ľudí so zdravotným postihnutím a odbúrať mentálne a fyzické bariéry (podpora živej kultúry – periodickej a neperiodickej tlače). Ročne sa v dotačnom programe prerozdeli cca 300 000 Eur, pričom pre kultúru ľudí so zdravotným postihnutím je to 80 až 90 percent ročne.

389. Zákon o autorskom práve a právach súvisiacich s autorským právom (autorský zákon)¹⁸³ upravuje v osobitnom ustanovení aj použitie diela pre potreby osôb so zdravotným postihnutím (§ 29). Ide o tzv. zákonnú licenciu, výnimku z výlučného majetkového práva autora, kedy nie je potrebné na použitie diela získať súhlas autora a nevzniká ani povinnosť uhradiť autorovi odmenu za takéto použitie.

390. S cieľom zvyšovania povedomia a informovanosti osôb so zrakovým postihnutím, ako aj širokej verejnosti o problematike prístupnosti písomných dokumentov pre osoby so zrakovým postihnutím, sa uskutočnila v dňoch 24. až 26. novembra 2011 v Bratislave konferencia „Prístupnosť písomných dokumentov osobám so zrakovým postihnutím – Prostriedok ich spoločenského začleňovania a informovanosti“ (Únia nevidiacich a slabozrakých Slovenska). Konferencia bola podporená z dotačného systému Ministerstva kultúry SR - dotačného programu Kultúra znevýhodnených skupín obyvateľstva.

391. Okrem programu pre osoby zdravotným postihnutím má rezort kultúry aj ďalšie dotačné programy, ktoré nie sú prioritne zamerané na podporu kultúry ľudí so zdravotným postihnutím, ale uľahčujú dostupnosť kultúry pre nevidiacich - ide o dotačný program Kultúrne aktivity v oblasti pamäťových inštitúcií - podprogram Knižnice a knižničná činnosť a dotačný program Kultúrne poukazy - do ktorého sa môžu zapojiť špeciálne školy (napr.

---

¹⁸³ Zákon č. 618/2003 Z. z. o autorskom práve a právach súvisiacich s autorským právom (autorský zákon) v znení neskorších predpisov.

školy pre nevidiace deti a mládež, ako aj nevidiaci respektíve umelci so zdravotným postihnutím ponúkajúci svoje programy). Žiadostiam o podporu hlasových komentárov respektíve titulkovania audiovizuálnych diel j otvorený dotačný systém Audiovizuálneho fondu¹⁸⁴.

392. V oblasti cestovného ruchu sa SR sa zapojila v rokoch 2009 – 2010 do prvej fázy prípravnej akcie Európskej komisie pod názvom „CALYPSO“, ktorá je zameraná na sociálny cestovný ruch, resp. cestovný ruch pre všetkých. Jej cieľom je umožniť ľuďom (4 cieľovým skupinám – seniory, mládež, osoby so zdravotným postihnutím, rodiny), ktorí si to nemôžu dovoliť, vycestovať do európskych dovolenkových letovísk a tráviť tam pobyt. Jednu z cieľových skupín, na ktoré je zameraná táto iniciatíva, tvoria aj občania členských štátov EÚ a kandidátskych krajín so zdravotným znevýhodnením. V prvej fáze bola vypracovaná štúdia, do ktorej sa zapojilo 21 európskych krajín, vrátane SR. Štúdia monitorovala situáciu v sociálnom cestovnom ruchu v participujúcich krajinách a zároveň zbierala príklady dobrej praxe. Vypracovanie štúdie bolo financované z prostriedkov Európskej komisie.

393. Ako členský štát Svetovej organizácie cestovného ruchu (UNWTO) sa SR pripojila k tzv. Globálnemu etickému kódexu cestovného ruchu¹⁸⁵, ktorý bol prijatý valným zhromaždením UNWTO v roku 1999. Vzťah cestovného ruchu a osôb so zdravotným postihnutím je v kódexe upravený v článku 2 odsek 2 - „Aktivity cestovného ruchu by mali rešpektovať rovnosť mužov a žien; mali by podporovať ľudské práva a obzvlášť individuálne práva najzraniteľnejších skupín, najmä detí, starších ľudí, invalidov, etnických menšín a domorodcov“ a v článku 7 odsek 4 – „Mal by sa podporovať a uľahčovať rodinný, mládežnícky, študentský a seniorský cestovný ruch a cestovný ruch invalidných ľudí“.

394. Slovenská republika podporuje šport občanov so zdravotným postihnutím na úrovni vrcholového a výkonnostného športu, športovo talentovanú mládež a tiež rozvoj pohybových aktivít detí a mládeže so zdravotným postihnutím. Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR na účel plnenia úloh spojených so športovou reprezentáciou SR vyčleňuje z rozpočtu kapitoly ministerstva finančné prostriedky občianskym združeniam – športovým zväzom osôb so zdravotným postihnutím, ktoré zabezpečujú úlohy spojené so športovou reprezentáciou a rozvojom športového odvetvia občanov so zdravotným postihnutím.

395. Z rozpočtu sekcie štátnej starostlivosti o šport podporuje Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR športové súťaže žiakov so zdravotným postihnutím, vzdelávaných v špeciálnych školách¹⁸⁶.

396. V roku 2012 vyčlenilo Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR z rozpočtu kapitoly ministerstva finančné prostriedky vo výške 350 000 Eur na financovanie žiadostí o poskytnutie dotácie v oblasti športu, predložených v rámci zverejnenej výzvy „Šport zdravotne znevýhodnených“ zameranej na podporu v oblastiach zabezpečenia športovej reprezentácie, starostlivosti o športové talenty, zabezpečenia organizovania športových súťaží a športových podujatí, zabezpečenia športovania detí, žiakov a študentov, vzdelávanie v oblasti športu, prevencie a kontroly v boji proti dopingu v športe, odmeny športovcov a trénerov a podporu edičnej, muzeálnej a osvetovej činnosti v športe¹⁸⁷.

397. Vláda SR schválila dňa 31. augusta 2011 Konceptiu rozvoja pohybových aktivít detí a mládeže¹⁸⁸, v ktorej bolo v rámci opatrení na zlepšenie súčasného stavu pohybových aktivít

---

¹⁸⁴ <http://www.avf.sk/>.

¹⁸⁵ <http://www.telecom.gov.sk/index/index.php?ids=105201>

¹⁸⁶ <http://www.minedu.sk/index.php?lang=sk&rootId=7291>

¹⁸⁷ <http://www.minedu.sk/data/USERDATA/SKSport/2012-09-Vyzva-Postihnuti.pdf>

¹⁸⁸ <http://www.rokovanie.sk/Rokovanie.aspx/RokovanieDetail/594>

detí a mládeže prijaté aj opatrenie pripravovať špeciálne programy zážitkových pohybových aktivít pre deti a mládež so zdravotným postihnutím.

398. V oblasti podpory športu osôb so zdravotným postihnutím v SR má významné postavenie Slovenský paralympijský výbor¹⁸⁹, ktorý ako autonómna, nezávislá a nepolitická športová organizácia, je oprávnený riadiť paralympijské hnutie na území SR. V spolupráci so Slovenským zväzom zdravotne postihnutých športovcov, Sekciou nevidiacich a slabozrakých športovcov a Slovenským zväzom športovcov s mentálnym postihnutím pravidelne organizuje podujatia zamerané na rozvoj pohybových aktivít detí a mládeže napr. podujatia - Na kolesách proti rakovine“ (osvetová činnosť), Zo škôl na kolesá (športovanie detí, žiakov a študentov) a Paralympijský deň (spája osvetovú činnosť so sociálnou inklúziou prostredníctvom športu).

399. V rámci osvetovej činnosti vydáva Slovenský paralympijský výbor každý štvrťrok časopis Paralympionik¹⁹⁰, ktorý tvorí prílohu denníka Šport a organizuje aj ďalšie podujatia, ktorých cieľom je odstraňovanie diskriminačného, alebo odlišného prístupu k osobám so zdravotným postihnutím.

400. Súčasťou poskytovania pobytovej sociálnej služby v zariadení typu DSS (domov sociálnych služieb) v rámci ďalších činností podľa § 18, ods. 1, písmeno a) bod 5 zákona o sociálnych službách⁹² je utváranie podmienok na vzdelávanie, čím sa vytvárajú možnosti na vzdelávanie najmä detí so zdravotným postihnutím, ktoré sú umiestnené v takomto zariadení a vzdelávanie v školskom systéme je pre nich z rôznych dôvodov nemožné.

401. V súlade so zákonom o dotáciách¹⁵⁵ poskytuje Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky organizáciám osôb so zdravotným postihnutím dotácie aj na edičnú činnosť a podporu členstva v medzinárodných organizáciách.

IV. Špecifické práva Dohovoru týkajúce sa chlapcov, dievčat a žien so zdravotným postihnutím

Článok 6 – Ženy so zdravotným postihnutím

402. Právny poriadok SR zabezpečuje ochranu a záruky ľudských práv rovnako ženám aj mužom. Vzhľadom na možnosť viacnásobnej diskriminácie sú najmä ženy so zdravotným postihnutím osobitnou kategóriou chránených osôb podľa trestného práva SR.

403. Úlohy spojené s organizačným a administratívno-technickým zabezpečením činnosti Rady vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť plní Úrad vlády Slovenskej republiky ako sekretariát rady. Jedným zo stálych odborných orgánov Rady vlády pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť je aj Výbor pre rodovú rovnosť. Úlohy sekretariátu Výboru pre rodovú rovnosť plní v zmysle Štatútu Rady vlády Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť v znení neskorších dodatkov Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky. Na Ministerstve práce, sociálnych vecí a rodiny SR pôsobí taktiež odbor rodovej rovnosti a rovnosti príležitostí.

404. Násilie na ženách je vo všeobecnosti chápané ako porušovanie ľudských práv a forma diskriminácie žien, a to viac v prípade žien so zdravotným postihnutím. Diskriminácia žien je popretím princípu rodovej rovnosti a rovnoprávnosti mužov a žien. Slovenská republika sa preto na úrovni Rady Európy intenzívne podieľala na vypracovaní a prijatí Dohovoru Rady Európy o predchádzaní násiliu na ženách a domácomu násiliu a boji proti nemu (CETS

¹⁸⁹ <http://www.spv.sk/o-nas/slovensky-paralympijsky-vybor>

¹⁹⁰ <http://www.spv.sk/casopis-paralympionik>

č. 210). Slovenská republika podpísala tento dohovor 11. mája 2011, čím sa stala jedným z prvých členských štátov Rady Európy a tiež Európskej únie, ktoré podpísali túto medzinárodnú zmluvu. Dohovor je zameraný na nulovú toleranciu k násiliu na ženách a domácemu násiliu. Je prvým komplexným a precíznym právne záväzným nástrojom pre predchádzanie a boj proti násiliu na ženách a domácemu násiliu na európskej úrovni. Dohovor predvída zriadenie medzinárodnej skupiny nezávislých expertov (GREVIO) na účely monitorovania jeho implementácie na národných úrovniach. V súčasnosti Ministerstvo spravodlivosti SR dokončuje právnu analýzu tohto dohovoru a po jej vykonaní prijme v rámci svojej vecnej pôsobnosti potrebné legislatívne opatrenia zabezpečujúce vykonávanie dohovoru.

405. V rámci úspešného zavŕšenia rekodifikácie trestného práva v SR boli s účinnosťou od 1. januára 2006 prijaté nové trestné kódexy (Trestný zákon a Trestný poriadok). Trestný zákon⁵⁴ ustanovuje trestno-právne postihy za konanie, ktorým dochádza k porušeniu rešpektovania ľudských práv a základných slobôd na základe diskriminácie, resp. nenávisťi na základe rasy, farby pleti, národnostného a etnického pôvodu alebo z iných dôvodov vrátane zdravotného postihnutia.

406. V rámci všeobecnej časti Trestného zákona sa definuje tzv. chránená osoba (§ 139), ktorou sa rozumie dieťa, tehotná žena, blízka osoba, odkázaná osoba, osoba vyššieho veku, chorá osoba, osoba požívajúca ochranu podľa medzinárodného práva, verejný činiteľ alebo osoba, ktorá plní svoje povinnosti uložené na základe zákona, alebo svedok, znalec, tlmočník alebo prekladateľ. V zmysle ustanovenia § 127 ods. 6 Trestného zákona chorou osobou sa na účely tohto zákona rozumie osoba, ktorá v čase činu trpí fyzickou chorobou alebo duševnou chorobou, aj keď prechodnou, bez ohľadu na to, či je dočasne práceneschopná, ako aj osoba so zmenenou pracovnou schopnosťou, invalidná osoba alebo osoba s ťažkým zdravotným postihnutím, pričom intenzita takej choroby alebo postihnutia zodpovedá ťažkej ujme na zdraví. V súlade s ustanovením § 127 ods. 6 Trestného zákona bezbrannou osobou sa rozumie podľa tohto zákona osoba, ktorá vzhľadom na svoj vek, zdravotný stav, okolnosti činu alebo okolnosti na strane páchatel'a nemala nádej účinne sa ubrániť pred jeho útokom.

407. V rámci osobitnej časti Trestného zákona sa vyhlasujú za trestné (kriminalizujú) a sankcionujú jednotlivé protiprávne konania. Kvalifikované skutkové podstaty umožňujú uložiť vyšší trest v porovnaní so základnou skutkovou podstatou pri spáchaní trestného činu na chránenej osobe vrátane spáchania trestného činu na chorej osobe a bezbrannej osobe.

408. Vláda SR schválila Národnú stratégiu pre prevenciu a elimináciu násillia páchaného na ženách a v rodinách¹¹ a Národný akčný plán na prevenciu a elimináciu násillia páchaného na ženách na roky 2009 – 2012¹². V roku 2011 vláda SR prerokovala a schválila Priebežnú správu o plnení Národného akčného plánu na prevenciu a elimináciu násillia páchaného na ženách na roky 2009 -2012 a aktualizáciu úloh. V roku 2011 prebiehali prípravy národného projektu operačného programu Zamestnanosť a sociálna inklúzia, Podpora prevencia a eliminácia násillia páchaného na ženách.

409. V rámci ochrany žien pred násillím a iným diskriminačným konaním, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR presadilo v novom programovom období Európskeho fondu pre integráciu príslušníkov tretích krajín na rok 2012 novú prioritu – predchádzanie násillia páchaného na ženách migrantkách – čím sa v rámci Slovenska otvára priestor pre úplne nový rozmer výskumu v integrácii a pomoci ženám žijúcim na Slovensku.

Článok 7 – Deti so zdravotným postihnutím

410. Základné východiská SR v oblasti ochrany práv dieťaťa čerpajú prioritne z ustanovení Dohovoru o právach dieťaťa a jeho opčných protokolov, reflektujúc tiež špecifické odporúčania Výboru OSN pre práva dieťaťa k druhej periodickej správe SR o implementácii Dohovoru o právach dieťaťa.

411. Vo februári 2012 podpísala SR Opčný protokol k Dohovoru o právach dieťaťa o procedúre oznámení. Opčný protokol je prvou medzinárodnou zmluvou v oblasti ľudských práv, pri príprave ktorej SR zohrala úlohu lídra procesu. Od prevzatia iniciatívy v roku 2009 SR koordinovala predloženie troch rezolúcií Rady OSN pre ľudské práva pojednávajúcich o protokole a pod vedením SR bola predložená aj rezolúcia o jeho schválení vo Valnom zhromaždení Organizácie Spojených národov. SR plnila aj úlohu koordinátora zoskupenia partnerských štátov (tzv. *core group*) podporujúcich prijatie protokolu.

412. Ústava SR garantuje osobitnú ochranu detí a mladistvých v článku 41 ods. 1. Všetkých základných práv, ktoré sa priznávajú v článku 41 Ústavy SR, sa možno domáhať iba v medziach zákonov, ktoré toto ustanovenie vykonávajú (najmä zákon o rodine).

413. V zmysle § 43 ods. 1 zákona o rodine maloleté dieťa, ktoré je schopné s ohľadom na svoj vek a rozumovú vyspelosť vyjadriť samostatne svoj názor, má právo vyjadrovať ho slobodne vo všetkých veciach, ktoré sa ho týkajú. V konaniach, v ktorých sa rozhoduje o veciach týkajúcich sa maloletého dieťaťa, má maloleté dieťa právo byť vypočuté. Názoru maloletého dieťaťa musí byť venovaná náležitá pozornosť zodpovedajúca jeho veku a rozumovej vyspelosti. V ustanovení § 100 ods. 3 Občianskeho súdneho poriadku sa ustanovuje, že ak je účastníkom konania maloleté dieťa, ktoré je schopné s ohľadom na vek a rozumovú vyspelosť vyjadriť samostatne svoj názor, súd na jeho názor prihliadne. Názor maloletého dieťaťa súd zisťuje prostredníctvom jeho zástupcu alebo príslušného orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, alebo výsluchom maloletého dieťaťa aj bez prítomnosti rodičov alebo iných osôb zodpovedných za výchovu maloletého dieťaťa.

414. Starostlivosť súdu o maloletých, konanie o osvojenie, konanie o osvojiteľnosti majú osobitnú úpravu v piatej hlave tretej časti Občianskeho súdneho poriadku. Súd v konaní postupuje v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania tak, aby ochrana práv bola rýchla a účinná. Vo veciach starostlivosti súdu o maloletých súd začne vykonávať úkony na vykonanie dôkazov bezodkladne po začatí konania. Pri tvorbe rozvrhov práce súdy zaraďujú veci starostlivosti o maloletých v súlade s požiadavkami obsiahnutými v judikatúre Európskeho súdu pre ľudské práva medzi veci s osobitnou rýchlosťou konania. Novela vyhlášky Ministerstva spravodlivosti SR o Spravovacom a kancelárskom poriadku pre okresné súdy, krajské súdy, Špeciálny súd a vojenské súdy (september 2011) rozšírila doterajšie špecializácie (súdne registre) o skupinu všetkých rodinnoprávnych vecí. Subsumuje všetky spory, ktoré sa rozhodujú podľa zákona o rodine. Touto zmenou sa vytvoril priestor na to, aby sa sudcovia mohli špecializovať na tzv. detskú agendu, ktorá okrem právnej znalosti vyžaduje sčasti aj psychologické poznatky.

415. Novelou Občianskeho súdneho poriadku (január 2012) sa posilnili aj nástroje na spružnenie konaní týkajúcich sa maloletých detí, v dôsledku čoho sa zvýšila ochrana záujmov dieťaťa. Súdny môže nariadiť predbežné opatrenie aj pri zverovaní dieťaťa do striedavej osobnej starostlivosti. Vo veciach starostlivosti súdu o maloletých s cudzím prvkom sa *expressis verbis* ustanovila lehota, v ktorej má súd rozhodnúť, a to najneskôr do troch mesiacov odo dňa začatia konania. Vo veciach určenia mena alebo priezviska maloletého dieťaťa a v konaní o ustanovení poručníka, má súd rozhodnúť do 30 dní odo dňa začatia konania. Účelom nového ustanovenia § 179a je napomôcť rodičovi, ktorý sa na základe Dohovoru o občianskoprávných aspektoch medzinárodných únosov detí domáha návratu

dieťaťa z cudziny. Úprava smeruje k urýchleniu vydania rozhodnutia, ktoré možno použiť v konaní v cudzine ako dôkaz o existencii rodičovských práv a povinností a o ich porušení.

416. V odvetví trestného práva Ministerstvo spravodlivosti SR ako ústredný orgán štátnej správy pre právnu úpravu v oblasti trestného práva prijalo potrebné legislatívne opatrenia v súlade s odporúčaniami medzinárodných orgánov a organizácií systému OSN, ako aj Rady Európy, na ochranu práv dieťaťa, nevyvímajúc deti so zdravotným postihnutím. Dieťaťom sa na účely Trestného zákona rozumie osoba mladšia ako osemnásť rokov, ak nenadobudla plnoletosť už skôr (§ 127 ods. 1). V zmysle § 139 ods. 1 písm. b) sa dieťa považuje za chránenú osobu. Trestný zákon ustanovuje skutkovú podstatu trestného činu obchodovania s ľuďmi (§ 179) a osobitne aj obchodovania s deťmi (§ 180 a § 181), ako aj ďalšie súvisiace skutkové podstaty trestných činov vo vzťahu k dieťaťu. Z hľadiska priamej zmienky zdravotného postihnutia v základnej skutkovej podstate trestného činu je osobitné ustanovenie § 209 ods. 1 Trestného zákona.

417. Podľa zákona o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele⁸¹ má každé dieťa právo požiadať o pomoc, a to aj bez vedomia svojich rodičov alebo osôb zodpovedných za jeho výchovu orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, obec, vyšší územný celok, akreditovaný subjekt, s cieľom chrániť záujem dieťaťa, a to i nad rámec subjektov vykonávajúcich opatrenia podľa zákona o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kurately. Zároveň je každý povinný upozorniť orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately na porušovanie práv dieťaťa.

418. Orgány sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately pri vykonávaní opatrení podľa zákona o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kurately postupujú v súlade s platnými vnútroštátnymi právnymi predpismi, ako i s medzinárodnými zmluvami v oblasti ochrany práv detí. Orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately zisťuje názor maloletého dieťaťa s ohľadom na jeho vek a rozumovú vyspelosť a prezentuje ho aj pri zastupovaní maloletého dieťaťa v konaní pred súdom. Súčasťou orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately sú referáty poradensko-psychologických služieb. Od roku 2009 je zavedené aj štatistické zisťovanie názoru dieťaťa odborníkom (bežné prípady sa štatisticky nesledujú).

419. V detskom domove sa vykonáva ústavná starostlivosť, predbežné opatrenie a výchovné opatrenie v domácom prostredí zamestnanca detského domova – v profesionálnej rodine, v samostatných diagnostických skupinách, ktoré vykonávajú odbornú diagnostiku, v samostatných skupinách alebo v špecializovaných skupinách okrem iných detí aj pre deti s duševnou poruchou, s mentálnym postihnutím, telesným postihnutím, zmyslovým postihnutím, kombináciou postihnutí a pre deti, ktorých zdravotný stav vyžaduje osobitnú starostlivosť výlučne pobytovou formou. V záujme dosiahnuť čo najvyššiu integráciu detí a maximálne objektivizovať diagnostický záver detského domova, že je dieťaťu potrebné pre jeho zdravotný stav poskytovať starostlivosť v špecializovanej samostatnej skupine (malé deti, ktoré by mali byť zo zákona umiestnené v profesionálnych rodinách, deti ktoré majú byť umiestnené v špecializovaných skupinách pre deti s duševnou poruchou a deti, ktoré sú pre svoj zdravotný stav odkázané na výlučne na starostlivosť pobytového charakteru) je zavedený zákonný mechanizmus tzv. verifikácie rozhodnutia detského domova posudkovým lekárom, ktorý nie je zamestnancom detského domova. Cieľom je, aby v špecializovaných skupinách bola poskytovaná starostlivosť výlučne len tým deťom, ktorých zdravotný stav vyžaduje neustály lekársky dohľad a upravené podmienky, ktoré nemožno zabezpečiť v bežnej samostatnej skupine. Orgány sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately zabezpečili a vytvorili podmienky (od januára 2009) na prijímanie všetkých detí so zdravotným postihnutím, ktoré mali nariadenú ústavnú starostlivosť do zariadení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately.

420. Základným východiskom pre prácu s deťmi je integračný a individuálny prístup. Ide o utváranie podmienok pre integráciu detí v miestnych komunitách – profesionálne rodiny a vhodne usporiadané a lokalizované skupiny v podmienkach na úrovni komunity. Integračný prístup umožňuje kvalifikované poskytovanie starostlivosti o deti (cyklické odborné vzdelávanie a supervízia) a posilnenie možnosti individuálneho prístupu k deťom so špecifickými potrebami. Ak to vyžaduje zdravotný stav dieťaťa alebo dôvod, pre ktorý dieťa bolo umiestnené do detského domova, detský domov utvorí podmienky na zriadenie školy na účely plnenia povinnej školskej dochádzky a prípravy na povolanie alebo utvorí podmienky na individuálne vzdelávanie dieťaťa.

421. Komplexný programový dokument vlády SR, ktorým boli v podmienkach SR definované celospoločenské záväzky vo vzťahu k právam dieťaťa, vrátane detí so zdravotným postihnutím, predstavuje Národný akčný plán pre deti na roky 2009 – 2012¹⁵. Národný akčný plán pre deti venuje deťom so zdravotným postihnutím osobitnú pozornosť nielen formulovaním úloh zameraných špecificky na deti so zdravotným postihnutím, ale tiež stanovením prierezových úloh odrážajúcich nediskriminačný prístup pri implementácii práv dieťaťa. Súčasťou každej úlohy je termín jej plnenia, zodpovednosť a zabezpečenie finančných zdrojov na realizáciu úlohy. V prípade, ak to povaha úlohy umožňuje resp. vyžaduje, i spôsob jej plnenia. Nositelia úloh zároveň zodpovedajú za sledovanie efektivity danej úlohy a jej vyhodnotenie, vrátane uvedenia konkrétnych výsledkov, resp. indikátorov plnenia z pohľadu cieľa úlohy. Orgánom zodpovedným za tvorbu, aktualizáciu a odpočet plnenia úloh Národného akčného plánu pre deti je stály odborný orgán Rady vlády pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť – Výbor pre deti a mládež.

422. Koncom roka 2011 inicioval Výbor pre deti a mládež zriadenie expertnej pracovnej skupiny pre tvorbu mechanizmu participácie detí a mládeže na tvorbe politík a monitoring uplatňovania práv dieťaťa, ktorej členmi majú byť aj deti a mladí ľudia so zdravotným postihnutím. Oporu pre zavedenie participatívneho modelu na úrovni vládneho poradného orgánu čerpá Výbor z výsledkov projektu Hodnotenie politík v oblasti participácie detí a mládeže, realizovaného v roku 2011 metodológiou Rady Európy, ktorá zohľadňovala aj uplatňovanie práv dieťaťa z perspektívy detí so zdravotným postihnutím. Súčasťou hodnotiaceho procesu bola i kontrolná skupina šiestich detí, v ktorých mali (cielené) zastúpenie aj deti so zdravotným postihnutím.

423. Vláda SR prijala komplex opatrení pod názvom „Národný program rozvoja životných podmienok občanov so zdravotným postihnutím vo všetkých oblastiach života“. Národný program je systémovým krokom smerujúcim k vytvoreniu procesu postupného, koncepčného riešenia viacerých problémov života osôb, a teda i detí so zdravotným postihnutím vrátane vytvárania podmienok pre prevenciu vzniku zdravotného postihnutia, včasnú diagnostiku a terapiu, evidenciu a primerané začleňovanie do spoločenského a do pracovného života. Jeho cieľom je vytváranie rovnakých príležitostí a integráciu osôb vrátane detí so zdravotným postihnutím do života spoločnosti. V súčasnosti sa pripravuje nový programový dokument s pracovným názvom „Národný program rozvoja životných podmienok osôb so zdravotným postihnutím“, ktorého vecné oblasti by mali primárne vychádzať zo štruktúry oblastí Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím.

424. Ministerstvo zdravotníctva SR podporuje práva všetkých skupín detí, nevynímajúc deti so zdravotným postihnutím aj realizáciou Národného programu starostlivosti o deti a dorast na roky 2008-2015¹⁹¹, ktorý vláda SR v roku 2008 schválila. Program je zameraný na prevenciu, následnú zdravotnú starostlivosť, ako aj na koordináciu aktivít a služieb

---

¹⁹¹ <http://www2.health.gov.sk/redsys/rsi.nsf/0/AD11FFDDE529B486C125758500321408?OpenDocument>
Uznesenie vlády SR č. 192 zo dňa 26. marca 2008.

v súvislosti s posilnením zdravia detí a dorastu. Úlohy programu zahŕňajú zlepšenie kvality poskytovania zdravotnej starostlivosti a prevencie zdravia detí, pokrývajú oblasti prenatálneho, perinatálneho a postnatálneho obdobia podporou zdravia tehotných žien i implementáciou odporúčaní WHO Mother and Baby Friendly Hospital Initiative v ústavných zdravotníckych zariadeniach, skorého skríningu vývinových chýb a monitorovania patologického vývinu detí a dorastu. Ministerstvo zdravotníctva SR pri tvorbe úloh vychádza zo skutočnosti, že je potrebné v Národnom programe starostlivosti o deti a dorast na roky 2008 - 2015 venovať viac pozornosti aj problematike zdravotného postihnutia u detí a dorastu.

425. Výchova a vzdelávanie detí so zdravotným znevýhodnením a žiakov so zdravotným znevýhodnením sa uskutočňuje v súlade so zákonom¹⁹² o výchove a vzdelávaní. V zariadeniach sociálnych služieb sa deťom v školskom veku zabezpečuje školské vzdelávanie v špeciálnych základných školách. Deti, ktoré nemôžu navštevovať školu, majú zabezpečené vzdelávanie individuálnou výučbou učiteľom – špeciálnym pedagógom, ktorý navštevuje zariadenie sociálnych služieb.

V. Špecifické povinnosti podľa Dohovoru

Článok 31 – Štatistika a zhromažďovanie údajov

426. Na Slovensku v súčasnosti neexistuje systém vecne a inštitucionálne koordinovaného výskumu zameraného na otázky zdravotného postihnutia a života osôb so zdravotným postihnutím a ich rodín. Ide skôr o individuálne výskumné iniciatívy rozličných inštitúcií, ktoré možno pracovne rozdeliť do niekoľkých skupín:

- Rezortný výskum zdravotného postihnutia (ide o vecne rôznorodé výskumné projekty tematicky viazané na vybrané aktuálne otázky riešené v pôsobnosti jednotlivých rezortov, napr. rezortu práce, sociálnych vecí a rodiny, rezortu školstva, vedy, výskumu a športu, rezortu kultúry, atď),
- Výskum zdravotného postihnutia realizovaný univerzitami a SAV (ide o vecne rôznorodé výskumné projekty realizované za podpory národných (napr. VEGA) a medzinárodných grantových schém),
- Výskum realizovaný nezávislými organizáciami a občianskym sektorom (napr. IVO, SOCIA, Národná rada občanov so zdravotným postihnutím v SR).

427. Výskum bol doposiaľ primárne financovaný z rozpočtových prostriedkov rezortu práce, sociálnych vecí a rodiny SR a formou inštitucionálnej dotácie. Inštitút pre výskum práce a rodiny ako vedecko-výskumná inštitúcia v zriaďovateľskej pôsobnosti rezortu práce, sociálnych vecí a rodiny SR realizoval v rokoch 2008 – 2012 niekoľko výskumných projektov v rámci kontraktov s Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny SR a iných grantových schém¹⁹³.

428. Pre účely výskumnej činnosti Inštitút pre výskum práce a rodiny intenzívne spolupracoval aj so zástupcami občianskej spoločnosti, osobitne s Národnou radou občanov so zdravotným postihnutím v SR. Spolupráca mala rozličné formy, od informovania o plánovaných projektových výskumných aktivitách, cez konzultovanie prípravy terénnych

¹⁹² Zákon č. 245/2008 Z.z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

¹⁹³ Bližšie informácie o jednotlivých výskumných projektoch sú uvedené na webovej stránke IVPR: www.ivpr.gov.sk

šetrení, až po zaangažovanie zástupcov/kýň mimovládnych organizácií do realizácie výskumných projektov formou priameho členstva v projektových tímoch alebo ich poradných orgánoch.

429. Jednotlivé výskumné projekty slúžili v sledovanom období ako podklad pre prípravu národnej legislatívy v oblasti sociálnych služieb, peňažných príspevkov na kompenzáciu, podpory nezávislého života a zamestnávania osôb so zdravotným postihnutím. Najmä v rámci projektu INTERLINKS boli výskumné práce sprevádzané masívnou popularizačnou kampaňou k budovaniu kapacít na úseku dlhodobej starostlivosti o odkázané osoby v rámci verejného i mimovládneho sektora.

430. Štatistický úrad SR v nijakom svojom zisťovaní osobitne nesleduje údaje o osobách so zdravotným postihnutím, ani podľa pohlavia, veku, vzdelania či jednotlivých typov postihnutia (telesné, zrakové, sluchové, mentálne, duševné, vnútorné), ani dôvod vzniku postihnutia, údaje o miere sebestačnosti, ekonomickej aktivite alebo o tom, či tieto osoby žijú v domácom prostredí alebo v zariadení ústavnej starostlivosti. V štatistike sociálnej ochrany (metodika ESSPROS - Európsky integrovaný systém štatistík sociálnej ochrany - European System of Integrated Social Protection Statistics) disponuje údajmi o počtoch príjemcov invalidných dôchodkov a invalidných dôchodkov z mladosti a údajmi o výdavkoch na sociálne dávky v účele „invalidita“ (disability).

431. V roku 2009 uskutočnil Štatistický úrad SR pilotný projekt financovaný Európskou úniou, ktorého cieľom bolo pripraviť a otestovať slovenskú verziu Európskeho modulu o invalidite a sociálnej integrácii (EDSIM). Výstupy z projektu boli poskytnuté Eurostatu. Eurostat v lete v roku 2011 vypísal tender na realizáciu tohto zisťovania pod novým názvom EHSIS (European Health and Social Integration Survey), ktorého cieľom je na jeseň 2012 zistiť okrem základných sociálnych a osobných charakteristík aj otázky týkajúce sa dlhodobých zdravotných problémov a obmedzení, mobility a možnosti prepravy osôb so zdravotným postihnutím, dostupnosti budov, dopravných prostriedkov, vzdelávania, zamestnanosti, používania internetu, spoločenských kontaktov, ekonomických podmienok života a voľného času. Náklady zisťovania bude hradíť Európska únia. Počet pracujúcich osôb so zdravotným postihnutím sleduje Štatistický úrad SR v dvoch zisťovaniach v rámci štatistiky trhu práce:

- vo výberovom zisťovaní pracovných síl, vrátane rodového členenia
- vo štvrtročnom podnikovom výkazníctve na účely plnenia úlohy k opatreniu 7.3.3. v uznesení vlády SR č.932 z 8.11.2006, kde sa rodové ani vekové členenie nevyžaduje.

432. Na Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR (Výbor pre osoby so zdravotným postihnutím) predkladá Štatistický úrad SR pravidelne súhrnnú informáciu o počte zamestnaných osôb so zdravotným postihnutím, ktorí sú uznaní za invalidných občanov podľa zákona o sociálnom poistení³ v členení na zamestnancov, ktorí pre dlhodobo nepriaznivý zdravotný stav majú pokles schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť o viac ako 40%, ale menej ako 70 % (skrátene ZP I) a zamestnancov, ktorí pre dlhodobo nepriaznivý zdravotný stav majú pokles schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť o viac ako 70% (skrátene ZP II) podľa okresov. Ďalej sa vyhodnocuje ich percentuálny podiel vzhľadom na ustanovenie § 63 zákona o službách zamestnanosti k 31.12. daného roka. Informácia sa predkladá vždy k 31.3. nasledujúceho roka. Tieto údaje Štatistický úrad SR publikuje spolu s ostatnými údajmi v ročnej periodicite v publikácii Zamestnanci a priemerné mesačné mzdy, ktorá je k dispozícii zdarma na stiahnutie na webovej stránke úradu.

433. V rámci súhrnnej informácie sa osobitne vyčleňuje informácia o počte zamestnávaných občanov so zdravotným postihnutím, ktorí sú uznaní za invalidného občana podľa zákona o sociálnom poistení v orgánoch štátnej správy a miestnej samosprávy.

434. Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR využíva rezortný informačný systém ISOP na výplatu sociálnych dávok, ktorý spravuje Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny. Prostredníctvom informačného systému sa zbierajú údaje o miere funkčnej poruchy osôb so zdravotným postihnutím, následnom poskytovaní peňažných príspevkov na kompenzáciu sociálnych dôsledkov ťažkého zdravotného postihnutia, preukazov ťažkého zdravotného postihnutia a parkovacích preukazov. Sledujú sa údaje o poberateľoch peňažných príspevkov ako napr. výška príspevkov, vek, pohlavie, územné členenie a pod. Zdravotné postihnutie sa sleduje aj pri poskytovaní pomoci v hmotnej núdzi, nakoľko je jedným z kritérií nároku na ochranný príspevok v rámci pomoci v hmotnej núdzi (pokles schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť o viac ako 70 %). Eviduje sa aj poskytovanie rodičovského príspevku na dieťa s dlhodobou nepriaznivým zdravotným stavom od 3 do 6 rokov dieťaťa. Pravidelná štatistika vyplatených sociálnych dávok vrátane vyššie spomenutých údajov je zabezpečovaná prostredníctvom mesačných výkazov.

435. V rámci operačného programu Informatizácia spoločnosti bol definovaný Národný projekt „Elektronické služby Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR na úseku výkonu správy štátnej sociálnej dávky, sociálna pomoc a pomoc v hmotnej núdzi“. Primárnym cieľom národného projektu je zjednodušenie procesu žiadania o sociálne dávky pre občanov. Pre naplnenie tohto cieľa má byť vytvorený nový komplexný integrovaný informačný systém riadenia sociálnych dávok (ďalej „IS RSD“), ktorý nahradí súčasný informačný systém ISOP na výplatu sociálnych dávok. V rámci projektu IS RSD bude ako jeden z troch modulov navrhnutá, implementovaná a nasadená do produkčnej prevádzky manažérska nadstavba RSD MIS, ktorá bude slúžiť pre potreby operatívneho reportingu a ad-hoc analýz.

436. Ministerstvo spravodlivosti SR v zmysle zákona o súdoch sleduje a vyhodnocuje stav súdnych agend na základe výkazov a justičnej štatistiky a zároveň zabezpečuje koordináciu spracovania štátnej štatistiky, súdnej štatistiky a výkazníctva spracúvaného v informačných systémoch. Interným riadiacim aktom, ktorý upravuje výkon súdnej štatistiky, je smernica Ministerstva spravodlivosti 31/2005 z 20. decembra 2005 o súdnej štatistike.

437. Ministerstvo zdravotníctva SR sleduje zdravotný stav obyvateľstva pri zbere a spracovávaní zdravotníckych informácií a úzko spolupracuje s Národným centrom zdravotníckych informácií¹⁹⁴. Má k dispozícii čiastkové informácie o osobách so zdravotným postihnutím, ktoré je možné získať z ročných výkazov o činnosti jednotlivých ambulancií (diabetologických, ambulancií pneumológie a flúzeológie, psychiatrických ambulancií, všeobecných ambulancií pre deti a dorast, ambulancií oftalmologických a neurologických). Údaje sa vyhodnocujú štvrťročne.

Článok 32 – Medzinárodná spolupráca

438. Podpora ľudských práv i pomoc osobám so zdravotným postihnutím sú integrálnou súčasťou stratégie oficiálnej rozvojovej pomoci (ODA SR).

439. V roku 2010 bol z prostriedkov ODA vo výrobnom podniku D.P. DES Novi Sad v Srbsku uskutočnený projekt občianskeho združenia BOVAP „Zlepšenie pracovných podmienok pre zdravotne postihnutých“. Projekt bol zameraný na rekonštrukciu a modernizáciu výrobných priestorov podniku zameraného na profesionálnu rehabilitáciu,

¹⁹⁴ <http://www.nczisk.sk/Pages/default.aspx>.

prípravu na prácu a zamestnanie zdravotne postihnutých osôb a invalidov s postihnutím sluchu. Podnik realizuje výrobu v oblastiach spracovania kovu, dreva, textilu a reklamného materiálu.

440. Od roku 2009 bol zo slovenskej ODA v mongolskom Ulánbátare podporovaný projekt občianskeho združenia ADRA zameraný na rekonštrukciu rehabilitačného centra pre zdravotne postihnuté deti a ich rodičov (kombinované telesné a mentálne postihnutie a nevidiace alebo nepočujúce deti). Cieľom v roku 2011 ukončeného projektu bolo skvalitnenie poskytovaných služieb a zaistenie základnej úrovne bezpečnosti a bezbariérového prístupu do centra. Súčasťou projektu boli tiež aktivity orientované na zvýšenie povedomia obyvateľov z blízkosti podniku o rodinách s postihnutými deťmi a lepšie pochopenie ich potrieb.

441. V roku 2010 Slovenská republika z ODA podporila projekt spoločnosti Thermosolar Žiar „Slnečná energia pre hendikepované deti v Srbsku“ zameraný na inštaláciu solárnej termálnej technológie vo viacerých ústavoch sociálnej starostlivosti pre mentálne postihnuté deti a mládež (Dom za decu i lica ometena u razvoju "DR NIKOLA ŠUMENKOVIĆ", Stamnica Dom za decu "KOLEVKA", Subotica Decji dom "MLADOST" Kragujevac, Centar za baznu rehabilitaciju, Kosovska Mitrovica).

442. V roku 2010 bol zo slovenskej ODA podporený aj projekt neziskovej organizácie Národné centrum pre rovnosť príležitostí „Rovnaké pracovné príležitosti a živobytie pre Bosniakov, Srbov i Chorvátov postihnutých po výbuchu nášľapných mín – OVOCIE nie MÍNY““. Zámerom projektu v Bosne a Hercegovine je poskytnúť pracovné príležitosti a zvýšiť kapacity zdravotne postihnutých ľudí po mínovej nehode s cieľom prispieť k procesu ich samozamestnávania v ekologickej poľnohospodárskej produkcii a tým zvýšiť kvalitu ich života. Projekt zároveň prehľbuje integráciu všetkých národností – Chorváti, Srbi a Bosniaci.

Článok 33 – Vykonávanie dohovoru na vnútroštátnej úrovni a monitorovanie

443. S cieľom navrhnúť možné riešenia pre vykonávanie Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím na vnútroštátnej úrovni a monitorovanie sa uskutočnilo viacero pracovných stretnutí (stretnutie zástupcov Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky a zástupcu Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky (marec 2011), diskusia pri okrúhlym stole organizovaná Národnou radou občanov so zdravotným postihnutím v Slovenskej republike na Ministerstve práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky za účasti zahraničného predstaviteľa výboru OSN pre práva osôb so zdravotným postihnutím a riaditeľa Európskeho fóra zdravotného postihnutia (marec 2011), pracovné stretnutie zástupcov Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky a sekcie ľudských práv a rovnakého zaobchádzania na Úrade vlády Slovenskej republiky (júl 2011)).

444. Úlohou vlády SR je zriadiť aj nezávislý mechanizmus na presadzovanie, ochranu a monitorovanie vykonávania Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím. Na Slovensku zatiaľ nebol vytvorený žiaden nezávislý mechanizmus. Slovenské národné stredisko pre ľudské práva ako National Human Rights Institution na pôde OSN prejavilo vážny záujem byť nezávislým mechanizmom na presadzovanie, ochranu a monitorovanie vykonávania Dohovoru OSN podľa ustanovenia jeho článku 33 ods. 2. Stredisko sa zaväzuje pre svojich kolegov v OSN vyhotovovať pravidelné správy o dodržiavaní práv osôb so zdravotným postihnutím v Slovenskej republike. Stredisko tieto správy bude vyhotovovať nezávisle na štátnej moci a následne prerokúvať na pôde OSN. Stredisko považuje za česť a vec profesionálnej prestíže vykonávať takýto mandát v prospech osôb so zdravotným postihnutím, a preto v súčasnosti prispôsobuje svoj vnútorný potenciál tomuto poslaniu.

445. Výbor pre osoby so zdravotným postihnutím zaujal vo vzťahu k implementácii čl. 33 ods. 1 Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím stanovisko¹⁹⁵ vyzývajúce vládu Slovenskej republiky, prijať kroky smerujúce k implementácii. Súčasne odporučil venovať Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím jednotné tematické zasadnutie¹⁹⁶.

446. Rada vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť odporúča vláde SR v stanovisku č. 1 zo dňa 20. februára 2012¹⁹⁷ prijať novelu kompetenčného zákona týkajúcu sa ustanovenia kontaktného miesta pre problematiku vykonávania dohovoru a vytvoriť primerané organizačno-technické a finančné podmienky na vytvorenie a sfunkčnenie kontaktného miesta. Zároveň odporúča prijať uznesenie, v rámci ktorého bude za koordinačný mechanizmus určená Rada vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť.

447. Vzhľadom na predčasné parlamentné voľby nie je otázka zriadenia kontaktného miesta, koordinačného mechanizmu a nezávislého mechanizmu v súčasnosti stále doriešená. Aj napriek tejto skutočnosti, ako aj s ohľadom na uznesenie vlády Slovenskej republiky č. 117 z 10. februára 2010, bod D. 3, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky zhromaždilo a spracovalo všetky podklady do komplexnej národnej správy o opatreniach prijatých na účel plnenia záväzkov vyplývajúcich z Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím a o pokroku, ktorý v tomto smere Slovenská republika

448. Krokom k vytvoreniu podmienok pre mimovládne organizácie, aby mohli vykonávať svoju činnosť nielen na základe dobrovoľníckej práce, ale systematicky a s určitým profesionálnym zabezpečením, bolo zriadenie osobitnej pracovnej skupiny pripravujúcej analýzu potrieb organizácií zastupujúcich záujmy osôb so zdravotným postihnutím z hľadiska existencie a efektívnej činnosti¹⁹⁸. Výsledky jej práce sa očakávajú v polovici roku 2012.

449. Úrad vlády Slovenskej republiky podporil Národnú radu osôb so zdravotným postihnutím v Slovenskej republike (ďalej len „NROZP v SR“) dotáciou vo výške 13 tis. Eur (2010-2011), na vytvorenie podmienok a nástrojov na zvýšenie úrovne obhajoby a uplatňovania práv osôb so zdravotným postihnutím zaručených dohovorom. Cieľom podporených aktivít bolo zabezpečenie efektívnej účasti Národnej rady osôb so zdravotným postihnutím v Slovenskej republike - reprezentatívnej organizácie osôb so zdravotným postihnutím na presadzovaní, ochrane a monitorovaní uplatňovania dohovoru. Zabezpečila sa ich účasť na implementácii a monitorovaní uplatňovania dohovoru, vrátane vyškolenia zástupcov členských organizácií NROZP v SR so zameraním na poskytovanie podpory pri uplatňovaní dohovorom zaručených práv osobami so zdravotným postihnutím a na zabezpečenie efektívnej spolupráce so štátnou správou. Bola vykonaná analýza potrieb osôb s hlavnými druhmi zdravotného postihnutia z hľadiska práv zaručených dohovorom.

450. Na podporu podmienok účasti organizácií občanov so zdravotným postihnutím na monitorovaní dohovoru bola NROZP v SR poskytnutá účelová dotácia aj na roky 2011 - 2012 vo výške 36 801 Eur. Cieľom podpory bolo vytvoriť lepšie podmienky účasti týchto organizácií na monitorovaní dohovoru, vytvorenie platformy pre dialóg medzi zástupcami/kyňami občianskej spoločnosti a odborníkmi/čkami na strane jednej a zástupcami/kyňami štátnej správy na strane druhej v duchu hesla Nič o nás bez nás.

---

¹⁹⁵ Uznesenie Výboru pre osoby so zdravotným postihnutím č. 10 z 10. novembra 2011

¹⁹⁶ Uznesenie Výboru pre osoby so zdravotným postihnutím č. 13 z 10. novembra 2011

¹⁹⁷ Stanovisko Rady vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť č. 1 z 20. 2. 2012

¹⁹⁸ Rozhodnutie predsedu Výboru pre osoby so zdravotným postihnutím č. 1 z 30. septembra 2011 o zriadení pracovnej skupiny pre prípravu analýzy potrieb organizácií zastupujúcich záujmy osôb so zdravotným postihnutím z hľadiska existencie a efektívnej činnosti.

PRÍLOHA A**Štatistické údaje ku konaniam o spôsobilosti na právne úkony za roky 2010 – 2011****Spôsobilosť na právne úkony (rok 2010)**

		Č. r.	Počet vecí			
			Došlých	vybavených		
				vyslov.	zruš.	
A		B	1	2	3	
Pozbavenie - úplné		01	1 523	1 162	12	
Obmedzenie pre	Duševnú poruchu	02	55	46	0	
	nadmerné požívanie	alkohol.nápojov	03	7	4	0
		omam.prostriedkov jedov	04	2	3	0
Spolu (r. 01 až 04)		05	1 587	1 215	12	

Spôsobilosť na právne úkony (rok 2011)

		Č. r.	Počet vecí			
			Došlých	vybavených		
				vyslov.	zruš.	
a		b	1	2	3	
Pozbavenie - úplné		01	1 761	1 250	23	
Obmedzeni e pre	Duševnú poruchu	02	60	55	0	
	nadmerné požívanie	alkohol.nápojov	03	24	19	0
		omam.prostriedkov jedov	04	3	1	0
Spolu (r. 01 až 04)		05	1 848	1 325	23	

PRÍLOHA B

Prehľad dostupných štatistických údajov k vybraným sociálnym službám

Prepravná služba poskytovaná obcou

Rok	Počet klientov prepravnej služby	Bežné výdavky (v Eur)
2008	1 415	59 433
2009	2 073	73 525
2010	3 325	160 081

Zdroj: Výkaz MPSVR SR č. 11- 01

Opatrovateľská služba poskytovaná obcou

samosprávny kraj	počet občanov, ktorým bola poskytnutá opatrovateľská služba				počet zamestnancov opatrovateľskej služby			
	2007	2008	2009	2010	2007	2008	2009	2010
Bratislavský	1992	2041	2106	2095	681	675	798	700
Trnavský	2148	2002	2297	1566	912	1139	1341	1 038
Nitriansky	6437	2672	2299	2159	1038	903	1025	920
Trenčiansky	2633	2638	2517	2261	983	999	922	860
Banskobystrický	2210	2327	1786	1561	770	756	696	701
Žilinský	2964	3096	2350	2632	931	980	790	817
Prešovský	2291	2212	1884	1720	971	914	803	739
Košický	2085	2079	1811	1710	714	840	710	626
SR	22760	19067	17050	15704	7000	7206	7085	6 400

Zdroj: Výkaz MPSVR SR č. 11- 01

Poččet vybraných druhov zariadení sociálnych služieb a ich kapacita za roky 2007 až 2010

Druh zariadenia	Počet zariadení k 31.12.2007	Počet miest k 31.12.2007					Počet zariadení k 31.12.2008	Počet miest k 31.12.2008					Počet zariadení k 31.12.2009	Počet miest k 31.12.2009					Počet zariadení k 31.12.2010	Počet miest k 31.12.2010				
		z toho starostlivosť poskytovaná						z toho starostlivosť poskytovaná						z toho starostlivosť poskytovaná										
		Spolu	celoročné	týždenné	denne	prechodné		Spolu	celoročné	týždenné	denne	prechodné		Spolu	celoročné	týždenné	denne	prechodné		Spolu	celoročné	týždenné	denne	prechodné
domovy dôchodcov/zariadenie pre seniorov	206	13 758	13 758	0	0	0	208	13 922	13 922	0	0	0	222	13 893	13 893	0	0	0	236	12 976	12 976	0	0	0
domovy sociálnych služieb (DSS) pre dospelých s telesným postihnutím	12	531	501	0	30	0	10	457	427	0	30	0	20	656	615	0	41	0	25	680	651	1	28	0
DSS pre dospelých s kombináciou postihnutí	110	7 434	6 934	103	314	83	128	7 766	7 348	106	312	0	166	9 711	9 282	88	338	3	210	11 819	11 263	145	407	4
DSS pre dospelých so zmyslovým postihnutím	3	148	113	0	35	0	3	158	123	0	35	0	3	109	99	0	10	0	1	8	8	0	0	0
DSS pre dospelých s duševnými poruchami a poruchami správania	61	4 720	4 176	138	405	1	71	4 868	4 371	102	379	16	76	4 837	4 367	103	362	2	70	4 635	4 236	86	306	0
Špecializované zariadenie													7	333	294	0	39	0	21	851	781	0	64	6
Denný stacionár													6	93	24	0	69	0	11	150	20	0	130	0
DSS pre deti s telesným postihnutím	3	196	30	46	120	0	5	417	92	84	241	0	5	394	90	80	224	0	4	191	61	74	56	0
DSS pre deti s telesným postihnutím a duševnými poruchami a poruchami správania	40	1 496	576	382	538	0	39	1 654	781	359	514	0	41	1 468	530	351	584	0	41	1 402	492	271	626	0
DSS pre deti s duševnými poruchami a poruchami správania	13	396	228	25	142	1	12	300	114	41	144	1	13	269	98	38	132	1	10	330	150	40	135	0
zariadenia chráneného bývania/zariadenie podporovaného bývania	12	246	246	0	0	0	17	230	230	0	0	0	18	195	195	0	0	0	31	314	314	0	0	0
rehabilitačné strediská	15	403	30	45	328	0	16	369	71	0	298	0	14	292	60	0	232	0	14	376	25	0	327	0
zariadenia opatrovateľskej služby	88	1 689	1 062	47	106	474	92	1 776	1 058	44	115	559	96	1 868	1 141	44	112	571	88	1 662	1 068	34	77	476
SPOLU	563	31 017	27 654	786	2 018	559	601	31 917	28 537	736	2 068	576	687	34 118	30 688	704	2 143	577	762	35 394	32 045	651	2 156	486

Zdroj: Výkaz ŠÚ SR Soc 1-01

Obyvatelia zariadení sociálnych služieb za roky 2007 až 2010

Druh zariadenia	Obyvatelia				z toho															
					dlhodobo zdravotne postihnutí				osoby v dôchodkovom veku				muži				ženy			
	v tom				v tom				v tom				v tom				v tom			
	2007	2008	2009	2010	2007	2008	2009	2010	2007	2008	2009	2010	2007	2008	2009	2010	2007	2008	2009	2010
zariadenie pre seniorov	13 404	13 594	13706	12659	8 139	7 754	7624	6982	12 888	12 466	13097	11633	4 311	4 329	4155	3874	9 093	9 265	9551	8785
domovy - penzióny pre dôchodcov	1 543	1 463			442	225			1 284	1 109			395	347			1 148	1 116		
domovy sociálnych služieb (DSS) pre dospelých s telesným postihnutím	515	465	581	664	515	465	581	664	334	311	428	541	216	187	220	240	299	278	361	424
DSS pre dospelých s kombináciou postihnutí	7 103	7 536	8955	10943	7 103	7 536	8955	10943	3 509	3 918	4978	6376	3 459	3 755	4086	4768	3 644	3 781	4869	6175
DSS pre dospelých so zmyslovým postihnutím	127	142	109	7	127	142	109	7	61	64	45	0	65	74	60	5	62	68	49	2
DSS pre dospelých s duševnými poruchami a poruchami správania	4 668	4 812	4654	4416	4 668	4 812	4654	4416	1 579	1 383	1540	1591	2 577	2 574	2517	2303	2 091	2 238	2137	2113
Špecializované zariadenie			194	644			194	644			185	411			48	235			146	409
Denný stacionár			64	121			64	121			32	51			20	37			44	84
DSS pre deti s telesným postihnutím	193	416	391	187	193	416	391	187	0	0	0	0	102	202	212	109	91	214	179	78
DSS pre deti s telesným postihnutím a duševnými poruchami a poruchami správania	1 462	1 620	1424	1338	1 462	1 620	1424	1338	0	0	0	0	801	933	777	750	661	687	647	588
DSS pre deti s duševnými poruchami a poruchami správania	358	276	265	309	358	276	265	309	0	0	0	0	218	168	166	193	140	108	99	116
stanice opatrovateľskej služby/ zariadenie dočasnej starostlivosti o deti	88	87	59	42	28	28	0	0	0	0	0	0	32	35	17	13	56	52	42	29
zariadenie podporovaného bývania	215	208	183	239	72	97	87	82	11	8	10	17	129	126	118	145	86	82	65	94
domovy pre osamelých rodičov/ zariadenie núdzového bývania	609	632	851	931	2	3	1	9	3	2	9	14	200	220	309	358	409	412	542	573
Útulky	1 649	1 617	1412	1524	31	42	13	110	163	148	86	179	1 139	1 074	920	976	510	543	492	548
Rehabilitačné strediská	419	401	295	372	292	229	195	306	115	50	45	37	184	194	147	207	235	207	148	165
zariadenia opatrovateľskej služby	1 533	1 635	1726	1461	1 141	1 182	1219	1019	1 399	1 509	1565	1339	444	466	520	437	1 089	1 169	1206	1024
nocľaháreň			228	378			18	6			25	42			162	301			66	77
domov na pol ceste			7	115			0	21			0	12			3	82			4	33
SPOLU	33 886	34 904	35 104	36 350	24 573	24 827	25 794	27 164	21 346	20 968	22 045	22 243	14 272	14 684	14 457	15 033	19 614	20 220	20 647	21 317

PRÍLOHA C

Prehľad údajov o poberateľoch peňažných príspevkov na kompenzáciu ŤZP v rokoch 2008 – 2011

Priemerný počet poberateľov a vyplatené finančné prostriedky na peňažné príspevky na kompenzáciu ŤZP 2008 – 2011

	2008		**2009		2010		2011	
	Priem. mes. poč. poberateľov	Vyplatené FP v Eur	Priem. mes. poč. poberateľov	Vyplatené FP v Eur	Priem. mes. poč. poberateľov	Vyplatené FP v Eur	Priem. mes. poč. poberateľov	Vyplatené FP v Eur
PP na osobnú asistenciu	6 180	18 116 778	6 599	24 952 447	6 945	29 221 895	7 413	31 999 166
PP na kúpu pomôcky	222	4 037 913	194	2 279 147	229	2 840 871	200	2 510 870
PP na výcvik používania pomôcky	2	7 038	2	17 074	4	27 843	5	44 423
PP na úpravu pomôcky	29	497 322	3	25 200	1	12 565	1	8 906
PP na opravu pomôcky	22	100 447	22	80 149	29	104 256	31	106 600
PP na kúpu zdvíhacieho zariadenia	0	0	27	2 590 156	39	4 014 455	45	4 855 864
PP na kúpu OMV	125	9 962 211	121	9 595 284	141	11 252 676	124	9 777 104
PP na úpravu OMV			9	277 633	12	355 905	9	303 970
PP na prepravu	2 320	2 329 618	2 480	2 285 353	2 581	2 646 119	2 659	2 746 365
PP na úpravu bytu	*348	11 217 733	77	2 383 881	79	2 196 988	72	2 010 219
PP na úpravu rodinného domu			151	4 101 517	175	4 377 310	142	3 580 670
PP na úpravu garáže			1	15 830	1	21 384	2	29 169
PP ZV spolu	143 269	47 244 440	144 884	45 040 569	153 841	53 878 399	159 929	56 733 432
PP na kompenzáciu ZV - diéta	42 917	9 895 263	44 693	9 622 621	48 463	11 730 485	51 125	12 620 204
PP na kompen. ZV – hyg. alebo opotr.	87 508	18 164 778	86 375	16 437 662	90 163	19 025 031	91 949	19 527 372
PP na komp.ZV - prev.OMV	51 114	19 148 629	54 770	18 945 700	60 422	23 086 879	63 965	24 550 742
PP na kompenzáciu ZV - pes	73	35 770	76	34 586	71	36 005	69	35 114
PP na opatrovanie	50 075	84 780 089	52 161	86 145 814	55 933	96 161 980	57 175	95 932 385
SPOLU	195 169	178 293 589	200 230	179 790 054	212 834	207 112 646	219 568	210 639 141

Vysvetlivky: * PP štatistické sledovanie nebolo rozdelené

** v roku 2009 boli PP vyplatené len za 11 mesiacov

Priemerný počet poberateľov peňažných príspevkov na kompenzáciu ŤZP podľa veku a pohlavia v roku 2008

Typ dávky	0 – 5 rokov		6 – 17 rokov		18 – 59 rokov		60 – 64 rokov		65 a viac rokov	
	Ženy	Muži	Ženy	Muži	Ženy	Muži	Ženy	Muži	Ženy	Muži
PP na osobnú asistenciu	0	0	162	261	2 582	2 447	336	242	53	33
PP na zaobstaranie pomôcky	0	0	1	1	2	3	0	0	1	1
PP na opravu pomôcky	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0
PP na kúpu osobného motorového vozidla	0	0	1	2	1	2	0	0	0	0
PP na prepravu	3	6	15	24	503	382	152	76	834	305
PP na úpravu bytu, rodinného domu a garáže	0	0	0	0	1	2	0	0	4	2
PP na kompenzáciu zvýšených výdavkov	484	617	3 471	4 042	21 957	22 029	7 179	6 062	52 097	25 395
PP za opatrovanie – opatrovatelia	0	0	0	0	31 055	5 918	4 119	714	6 444	1 902
PP za opatrovanie – opatrovaní občania	0	0	2 157	3 064	5 394	6 927	1 009	1 350	22 175	10 157
Spolu počet poberateľov *	484	617	3 560	4 174	53 356	28 742	11 388	6 879	58 732	27 350

- ak poberatelia s ŤZP poberajú viac príspevkov, zarátaní sú iba raz

Priemerný počet poberateľov peňažných príspevkov na kompenzáciu ŤZP podľa veku a pohlavia v roku 2009

Typ peňažného príspevku	0-5 rokov		6-17 rokov		18-59 rokov		60-64 rokov		65 a viac rokov	
	Ženy	Muži	Ženy	Muži	Ženy	Muži	Ženy	Muži	Ženy	Muži
osobná asistencia	0	0	144	214	2 305	2 386	535	275	113	68
kúpa pomôcky	2	3	15	21	38	46	12	6	24	24
výcvik používania pomôcky	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0
úprava pomôcky	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0
oprava pomôcky	0	0	2	2	5	7	1	0	1	2
kúpa zdvíhacieho zariadenia	0	0	2	3	5	7	1	2	4	3
kúpa osobného motorového vozidla	4	6	16	20	27	39	5	4	1	0
úprava osobného motorového vozidla	0	0	1	0	2	5	0	0	0	0
preprava	2	5	15	20	423	353	164	88	810	364
úprava bytu	0	0	1	2	12	14	6	5	24	14
úprava rodinného domu	0	0	2	3	14	18	7	8	58	37
úprava garáže	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0
ZV - diétne stravovanie	201	163	1 310	1 073	7 040	7 025	3 187	2 115	11 433	6 836
ZV - hygiena a opotrebovanie	214	314	1 658	1 933	9 432	10 898	3 881	3 071	30 012	16 401
ZV - prevádzka osobného motorového vozidla	163	265	1 503	1 965	8 404	9 829	3 215	2 695	12 273	9 072
ZV - pes so špeciálnym výcvikom	0	0	1	1	25	30	5	1	2	4
opatrovanie – opatrovatelia	0	0	0	0	26 254	7 716	4 365	1 121	5 886	2 296
opatrovanie – opatrované osoby	0	0	2 005	2 571	5 047	6 635	1 481	1 275	19 222	10 709
Spolu ŤZP osôb *	438	543	3 954	4 411	22 232	24 334	8 690	6 401	52 957	29 723

- ak poberatelia s ŤZP poberajú viac príspevkov, zarátaní sú iba raz

Priemerný počet poberateľov peňažných príspevkov na kompenzáciu ŤZP podľa veku a pohlavia v roku 2010

Typ peňažného príspevku	0-5 rokov		6-17 rokov		18-59 rokov		60-64 rokov		65 a viac rokov	
	Ženy	Muži	Ženy	Muži	Ženy	Muži	Ženy	Muži	Ženy	Muži
osobná asistencia	0	0	146	246	2 787	2 694	439	322	180	132
kúpa pomôcky	3	4	17	24	48	58	7	9	33	27
výcvik používania pomôcky	0	0	0	0	2	2	0	0	0	0
úprava pomôcky	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
oprava pomôcky	0	0	2	4	7	10	1	1	2	2
kúpa zdvíhacieho zariadenia	0	0	2	4	7	11	1	2	6	6
kúpa osobného motorového vozidla	4	7	19	24	33	50	1	2	0	1
úprava osobného motorového vozidla	0	0	1	1	3	8	0	1	0	0
preprava	1	3	17	24	500	366	168	104	1 054	344
úprava bytu	0	0	1	1	14	15	5	6	25	12
úprava rodinného domu	0	0	1	3	20	24	8	11	66	41
úprava garáže	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0
ZV - diétne stravovanie	229	185	1 566	1 397	9 453	8 298	3 252	2 564	14 364	7 155
ZV - hygiena a opotrebovanie	244	341	1 875	2 437	11 626	12 619	3 639	3 713	37 110	16 558
ZV - prevádzka osobného motorového vozidla	189	298	1 714	2 524	10 657	11 794	2 991	3 482	16 430	10 345
ZV - pes so špeciálnym výcvikom	0	0	1	1	30	31	3	1	1	3
Počet ŤZP osôb aspoň s jedným PP na komp.	490	597	3 875	4 674	25 474	25 019	7 833	7 238	55 215	26 487
opatrovanie – opatrovatelia	0	0	0	0	32 508	6 751	5 499	1 157	7 717	2 301
opatrovanie – opatrované osoby	0	0	2 165	3 108	6 104	7 863	1 104	1 644	24 903	11 075
Spolu ŤZP osôb*	490	597	4 397	5 448	28 058	28 264	8 183	7 727	65 916	30 393

- ak poberatelia s ŤZP poberajú viac príspevkov, zarátaní sú iba raz

Priemerný počet poberateľov peňažných príspevkov na kompenzáciu ŤZP podľa veku a pohlavia v roku 2011

Typ peňažného príspevku	0-5 rokov		6-17 rokov		18-59 rokov		60-64 rokov		65 a viac rokov	
	Ženy	Muži	Ženy	Muži	Ženy	Muži	Ženy	Muži	Ženy	Muži
osobná asistencia	0	0	144	240	2 896	2 841	497	384	244	166
kúpa pomôcky	2	3	15	19	44	48	7	7	31	23
výcvik používania pomôcky	0	0	0	0	2	2	0	0	0	0
úprava pomôcky	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0
oprava pomôcky	0	0	1	3	8	11	1	1	3	2
kúpa zdvíhacieho zariadenia	0	0	3	4	8	13	1	2	6	8
kúpa osobného motorového vozidla	4	6	14	23	32	41	1	3	0	0
úprava osobného motorového vozidla	0	0	0	1	2	5	0	1	0	0
preprava	0	1	19	24	490	369	195	106	1 117	338
úprava bytu	0	0	1	2	13	13	5	5	22	12
úprava rodinného domu	0	0	2	3	16	20	6	8	58	30
úprava garáže	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0
ZV - diétne stravovanie	240	194	1 711	1 454	10 354	8 717	3 401	2 880	14 832	7 343
ZV - hygiena a opotrebovanie	262	346	1 908	2 457	11 908	12 876	3 912	4 028	37 645	16 607
ZV - prevádzka osobného motorového vozidla	192	297	1 700	2 588	11 055	12 284	3 281	3 838	17 748	10 982
ZV - pes so špeciálnym výcvikom	0	0	1	1	30	28	3	2	1	3
Počet ŤZP osôb aspoň s jedným PP na komp.	510	595	4 021	4 776	26 754	25 950	8 349	7 941	56 545	26 953
opatrovanie – opatrovatelia	0	0	0	0	31 798	6 911	6 299	1 464	8 213	2 490
- opatrovatelia poberajúci dôchodkovú dávku	0	0	0	0	3 374	380	6 117	1 115	8 025	2 478
- ostatní opatrovatelia	0	0	0	0	28 423	6 532	182	349	188	12
opatrovanie – opatrované osoby	0	0	2 175	3 198	6 307	8 112	1 201	1 725	25 314	11 039
Spolu ŤZP osôb *	510	595	4 527	5 566	29 408	29 277	8 725	8 451	67 015	30 689

- ak poberatelia s ŤZP poberajú viac príspevkov, zarátaní sú iba raz

PRÍLOHA D

Počet detí so zdravotným postihnutím umiestnených do pestúnskej starostlivosti a poručníctva

Rok	Stav k 31. 12.		Stav k 31. 12.		Spolu : deti v pestúnskej starostlivo sti a v poručníctv e	z toho: počet zdravotne postihnutý ch detí
	počet detí v pestúnsk ej starostlivo sti	z toho: počet zdravotne postihnutý ch detí	počet detí v poručníct ve	z toho: počet zdravotne postihnutý ch detí		
2008	2595	42	653	5	3248	47
2009	2478	33	647	5	3125	38
2010	2319	68	590	1	2909	69
2011 *	2249	75	579	5	2828	80

Zdroj : V(MPSVR SR) 12-01, modul 18

Celkovo žije v náhradnej starostlivosti na Slovensku 8 546 detí. Tabuľka neobsahuje formálnu starostlivosť príbuzných, predosvojiteľskú starostlivosť a osvojenie. Ročne sa na Slovensku osvojí približne 250 – 300 detí. V pestúnskej starostlivosti sú zverené deti, ktorých rodičia nemôžu o ne vykonávať osobnú starostlivosť a nie je žiadna blízka fyzická osoba, ktorá by sa o deti starala v náhradnej osobnej starostlivosti. V poručníctve sú umiestnené deti, ktorých rodičia zomreli, nemajú rodičovské práva alebo nemajú spôsobilosť na právne úkony v plnom rozsahu.

Celkový počet detí so zdravotným postihnutím umiestnených v detských domovoch

Rok	Stav k 31. 12.		
	počet umiestnených detí do DeD	Z toho : počet detí so zdravotným postihnutím	Z toho : dievčatá
2008	4579	547	187
2009	4511	591	226
2010	4423	611**	208
2011*	4622	690**	254

Zdroj : V(MPSVR SR) 05-01, modul

*predbežný údaj

**Počet detí so zdravotným postihnutím bude mierne stúpať, nakoľko od 01.01.2009 nie je možné umiestniť dieťa na výkon súdneho rozhodnutia do zariadení sociálnych služieb.

Počet detí so zdravotným postihnutím umiestnených v profesionálnych rodinách

Rok	Stav k 31. 12.					
	Počet detí v profesionálnych rodinách	Z toho : počet zdravotne postihnutých detí	Z toho : dievčatá	Vek 0- 15 rokov	Vek 16 -18 rokov	Vek nad 18 rokov
2008	598	24	9	20	2	2
2009	815	47	15	42	3	2
2010	986	67	31	62	3	2
2011*	1139	90	46	81	7	2

Zdroj : V(MPSVR SR) 05-01, modul 4

*predbežný údaj

Počet detí so zdravotným postihnutím umiestnených v skupinách detských domovov

Rok	Stav k 31. 12.					
	Počet detí v skupinách	Z toho počet zdravotne postihnutých detí	Z toho : dievčatá	Vek 0- 15 rokov	Vek 16 -18 rokov	Vek nad 18 rokov
2008	3981	523	223	453	48	22
2009	3696	544	229	454	62	28
2010	3437	544	206	451	68	25
2011*	3483	600	243	461	99	35

Zdroj : V(MPSVR SR) 05-01, modul 6a,6b

*predbežný údaj

Vzdelávanie detí v detských domovoch

Počet detí		Rok			
		2008	2009	2010	2011*
v predškolskom veku		1168	1140	1026	1194
z toho	počet detí so zdravotným postihom	215	273	257	260
s povinnou školskou dochádzkou		2359	2345	2348	2438
z toho	počet detí so zdravotným postihom	217	266	297	288
pripravujúcich sa na povolanie stredoškolským štúdiom		931	939	865	899
z toho	počet detí so zdravotným postihom	31	41	45	35
pripravujúcich sa na povolanie nadstavbovým, vysokoškolským štúdiom		76	83	96	92
z toho	počet detí so zdravotným postihom	0	0	1	2

*predbežný údaj

Pozn.: Údaje sú bez počtu mladých dospelých so zdravotným postihnutím

PRÍLOHA E

Druh zariadenia	Štátne				Súkromné				Cirkevné				Spolu			
	školy	triedy	deti, žiaci, študujúci		školy	triedy	deti, žiaci, študujúci		školy	triedy	deti, žiaci, študujúci		školy	triedy	deti, žiaci, študujúci	
		fakulty	odde-lenia	spolu		z toho dievč.	fakulty	odde-lenia		spolu	z toho dievč.	fakulty		odde-lenia	spolu	z toho dievč.
2008 špeciálne školy spolu	354	3892	34132	14334	20	51	396	126	13	76	578	248	387	4019	35106	14708
v tom materské školy	34	97	803	310	6	8	50	15	3	5	36	13	43	110	889	338
základné a špeciálne základné gymnáziá	215	3143	27512	11550	12	40	327	106	6	62	489	203	233	3245	28328	11859
stredné odborné školy	1	21	395	142					1	4	25	17	15	130	1031	518
odborné učilištia	14	126	1006	501					1	4	25	17	15	130	1031	518
praktické školy	44	411	3754	1515					44	411	3754	1515	44	411	3754	1515
okrem toho školy pri zdrav. zariaden.	46	94	662	316	2	3	19	5	3	5	28	15	51	102	709	336
	57	205	1970	904	9	19	234	101					66	224	2204	1005
2009 špeciálne školy spolu	365	4031	34277	14375	25	74	575	182	14	88	597	258	404	4193	35449	14815
v tom materské školy	37	108	832	302	9	13	95	27	3	5	33	12	49	126	960	341
základné a špeciálne základné gymnáziá	216	3247	27577	11576	14	57	459	149	6	73	507	214	236	3377	28543	11939
stredné odborné školy	1	21	385	143					1	5	26	19	15	127	973	486
odborné učilištia	14	122	947	467					1	5	26	19	15	127	973	486
praktické školy	45	421	3787	1554					45	421	3787	1554	45	421	3787	1554
okrem toho školy pri zdrav. zariaden.	52	112	749	333	2	4	21	6	4	5	31	13	58	121	801	352
	53	206	1961	953	9	23	368	176					62	229	2329	1129
2010 špeciálne školy spolu	372	4107	34689	14643	28	99	732	246	17	87	585	250	417	4293	36006	15139
v tom materské školy	38	110	868	329	9	13	94	32	3	4	31	14	50	127	993	375
základné a špeciálne základné gymnáziá	219	3296	27851	11749	16	81	610	200	9	71	487	200	244	3448	28948	12149
stredné odborné školy	1	22	392	148					1	6	30	20	15	128	951	455
odborné učilištia	14	122	921	435					1	6	30	20	15	128	951	455
praktické školy	46	436	3847	1616					46	436	3847	1616	46	436	3847	1616
okrem toho školy pri zdrav. zariaden.	54	121	810	366	3	5	28	14	4	6	37	16	61	132	875	396
	52	201	1942	944	9	24	341	160					61	225	2283	1104
2011 špeciálne školy spolu	371	4149	34461	14519	27	120	917	302	17	83	568	252	415	4352	35946	15073
v tom materské školy	39	111	884	329	8	16	105	36	3	5	34	17	50	132	1023	382
základné a špeciálne základné gymnáziá	214	3329	27586	11635	16	98	773	250	9	65	469	199	239	3492	28828	12084
stredné odborné školy	1	24	409	160					1	5	18	14	15	122	927	415
odborné učilištia	14	117	909	401					1	5	18	14	15	122	927	415
praktické školy	46	449	3836	1597	1	2	21	5	47	451	3857	1602	47	451	3857	1602
okrem toho školy pri zdrav. zariaden.	57	119	837	397	2	4	18	11	4	8	47	22	63	131	902	430
	52	202	1932	919	9	24	318	144					61	226	2250	1063

Individuálna integrácia detí a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami

Rok		Počet škôl s individuálne integrovanými žiakmi	Počet individuálne integrovaných detí a žiakov																			
			úhrnom		v tom															iné		
					syndróm autizmu		postihnutie						narušená komunikačná schopnosť		postihnutie telesné		vývinové poruchy					
			mentálne				sluchové		zrakové		správania	učenia										
spolu	z toho dievč.	spolu	z toho dievč.	spolu	z toho dievč.	spolu	z toho dievč.	spolu	z toho dievč.	spolu	z toho dievč.	spolu	z toho dievč.	spolu	z toho dievč.	spolu	z toho dievč.	spolu	z toho dievč.	spolu	z toho dievč.	
2008	materské	319	498	171	31	9	135	61	32	13	36	16	83	18	126	42	37	4	18	8	.	.
	základné	1645	15745	5425	105	22	3657	1665	308	140	242	102	758	253	1018	457	981	169	8356	2491	.	.
	stredné	481	3589	1094	17	4	.	.	131	74	108	38	.	.	274	133	101	27	2905	793	.	.
	spolu	2445	19 832	6690	153	35	3792	1726	471	227	386	156	841	271	1418	632	1119	200	11279	3292	.	.
2009	materské	290	502	180	38	6	108	45	36	16	37	17	94	32	118	45	41	7	18	6	.	.
	základné	1675	17241	5906	127	24	3670	1684	311	150	255	115	737	247	1036	467	1094	178	9517	2830	.	.
	stredné	517	4308	1287	25	7	.	.	145	81	93	36	.	.	300	140	157	55	3514	934	.	.
	spolu	2482	22051	7373	190	37	3778	1729	492	247	385	168	831	279	1454	652	1292	240	13049	3770	.	.
2010	materské	407	1713	787	28	3	109	40	37	15	29	11	103	22	112	46	42	7	8	5	1222	623
	základné	1699	18776	6277	145	27	3645	1668	314	158	243	113	782	263	971	433	1318	220	10826	3184	.	.
	stredné	565	4981	1428	31	5	.	.	153	76	106	44	.	.	333	149	128	35	4149	1077	.	.
	spolu	2671	25470	8492	204	35	3754	1708	504	249	378	168	885	285	1416	628	1488	262	14983	4266	1222	623
2011	materské	328	518	171	44	6	117	49	34	8	36	15	116	25	116	55	39	7	11	4	.	.
	základné	1719	20534	6770	189	30	3743	1706	330	163	244	113	906	297	930	402	1488	277	12057	3533	.	.
	stredné	545	5578	1613	41	6	.	.	144	70	107	43	.	.	342	155	147	39	4694	1254	.	.
	spolu	2592	26630	8554	274	42	3860	1755	508	241	387	171	1022	322	1388	612	1674	323	16762	4791	.	.
Poznámka		1/ V stĺpci "iné postihnutie" v roku 2010 boli vykázané deti zo sociálne znevýhodneného prostredia. V roku 2011 sa zmenila metodika zisťovania a deti zo sociálne znevýhodneného prostredia sa nezapočítavajú do počtu individuálne integrovaných.																				

PRÍLOHA F

Prehľad počtu uchádzačov o zamestnanie (občanov so zdravotným postihnutím), ich podiel na celkovom počte uchádzačov o zamestnanie, ako aj informácia o voľných pracovných miestach určených pre občanov so zdravotným postihnutím v rokoch 2008 až 2011

	rok 2008	rok 2009	rok 2010	rok 2011
Priemerný počet UoZ	230 433	340 243	380 791	389 264
Priemerný počet UoZ so ZP	8 302	9 357	10 970	12 397
Podiel UoZ so ZP/na celkových počtoch UoZ v % (vypočítaný z priem. počtov)	3,6	2,7	2,9	3,2
Počet VPM pre občanov so ZP k 31. decembru	362	304	245	270
Počet UoZ so ZP/1 VPM pre ZP k 31. decembru	21	33	46	47

UoZ – uchádzač o zamestnanie, ZP – zdravotné postihnutie, VPM – voľné pracovné miesta

Vývoj postavenia na trhu práce občanov so zdravotným postihnutím

Ukazovateľ	priemer za obdobie			
	2008	2009	2010	2011
občania so zdravotným postihnutím spolu				
pracujúci spolu v tis. osobách	22,8	24,9	25,0	27,6
podiel na celkovej zamestnanosti	0,9	1,1	1,1	1,2
nezamestnaní v tis. osobách	6,0	8,4	10,2	8,8
podiel na celkovej nezamestnanosti v %	2,3	2,6	2,6	2,4
špecifická miera nezamestnanosti v %	20,8	25,2	29,0	24,2
občania so zdravotným postihnutím - muži				
pracujúci spolu v tis. osobách	12,7	15,4	14,0	14,5
podiel na celkovej zamestnanosti	0,9	1,2	1,1	1,1
nezamestnaní v tis. osobách	3,5	3,4	5,9	4,1
podiel na celkovej nezamestnanosti v %	2,8	2,0	2,8	2,0
špecifická miera nezamestnanosti v %	21,6	18,1	29,6	22,0
občania so zdravotným postihnutím -ženy				
pracujúci spolu v tis. osobách	10,1	9,5	11,0	13,0
podiel na celkovej zamestnanosti	0,9	0,9	1,1	1,3
nezamestnaní v tis. osobách	2,5	5,0	4,3	4,1
Podiel na celkovej nezamestnanosti v %	1,9	3,3	2,4	2,5
špecifická miera nezamestnanosti v %	19,8	34,5	28,1	24,0

Zdroj: ŠÚ SR, VZPS

Prehľad o počte chránených dielní a chránených pracovísk, ako aj o počte zamestnaných občanov so zdravotným postihnutím ku koncu rokov 2008 až 2011

	k 31. 12. 2008	k 31. 12. 2009	k 31. 12. 2010	k 30. 9. 2011
Počet CHD/CHP	4 423	4 611	5 090	5 606
Počet OZP v CHD/CHP	8 605	8 709	9 446	10 273

CHD – chránená dielňa, CHP – chránené pracovisko, OZP – občan so zdravotným postihnutím

PRÍLOHA G

Prehľad finančných prostriedkov z dotačného systému Ministerstva kultúry Slovenskej republiky (dotačný program Kultúra znevýhodnených skupín obyvateľstva) poskytnutých na kultúru osôb so zdravotným postihnutím v rokoch 2008 – 2011 (v Eur)

Rok	Živá kultúra (festivaly, tvorivé dielne, konferencie, neformálne vzdelávanie a pod.)	Periodická tlač (časopisy)	Neperiodická tlač (knihy, webové stránky, CD, DVD a pod.)	Celkom
2008	158 634	7 967	9 261	175 862
2009	206 245	13 900	27 500	247 645
2010	221 600	12 150	13 600	247 350
2011	180 600	15 700	21 200	217 500

PRÍLOHA H

Výskumné projekty realizované IVPR v rokoch 2008-2012 k problematike zdravotného postihnutia financované na základe kontraktov s MPSVR SR

Číslo	Názov výskumného projektu	Finančné zdroje (v tis. Eur)
2008		
1.	Situácia rodinných opatrovateľov/liek vo svetle sociálnych štatistík	24 281
2.	Komparácia dostupnosti a kvality sociálnych služieb pre občanov so ZP a starších občanov pred a po prechode pôsobnosti poskytovania sociálnych služieb na samosprávne kraje a obce	27 592
2009		
3.	Podpora rodinných opatrovateľov/liek – nástroje efektívneho zosúladovania práce a opatrovania	26 552
4.	Zmapovanie súčasnej siete všetkých typov zariadení pre deti, demografický vývoj detskej populácie na území SR	16 897
2010		
5.	Podpora neformálne opatrujúcich osôb: výskumné odporúčania pre sociálno-politickú prax	24 530
6.	Monitoring implementácie zákona o sociálnych službách v obciach a vyšších územných celkoch	24 530
2011		
7.	Monitoring implementácie zákona o sociálnych službách v obciach a vyšších územných celkoch	17 171
2012		
8.	Chránená práca pre občanov so zdravotným postihnutím v EÚ a odporúčania pre Slovenskú republiku	19 624

Výskumné projekty realizované IVPR v rokoch 2008-2012 k problematike zdravotného postihnutia financované z mimorezortných zdrojov

Číslo	Názov výskumného projektu	Zdroj financovania
2008		
1.	SIZAR (Systém integrovaného zamestnávania a rekvalifikácie slabozrakých a nevidiacich ľudí)	IS EQUAL
2.	ANED (Academical Network of European Disability Experts)	Progress
3.	INTERLINKS (Health systems and long-term care for older people in Europe – Modelling the INTERfaces and LINKS between prevention, rehabilitation, quality of services and informal care)	7.RP + APVV
2009		
4.	ANED (Academical Network of European Disability Experts)	Progress
5.	INTERLINKS (Health systems and long-term care for older people in Europe – Modelling the INTERfaces and LINKS between prevention, rehabilitation, quality of services and informal care)	7.RP + APVV

2010		
6.	ANED (Academical Network of European Disability Experts)	Progress
7.	INTERLINKS (Health systems and long-term care for older people in Europe – Modelling the INTERfaces and LINKS between prevention, rehabilitation, quality of services and informal care)	7.RP + APVV
8.	Quality of life in caregivers of dependent people affected by incontinence in Europe	I.R.C.C.S. (Taliasko)
2011		
9.	ANED (Academical Network of European Disability Experts)	Progress
10.	INTERLINKS (Health systems and long-term care for older people in Europe – Modelling the INTERfaces and LINKS between prevention, rehabilitation, quality of services and informal care)	7.RP + APVV
2012		
11.	ANED (Academical Network of European Disability Experts)	Progress

PRÍLOHA I

Projekty na podporu vykonávania Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím spolufinancované z programu Sekcie ľudských práv a rovného zaobchádzania na "Ochranu a podporu ľudských práv a slobôd" (rok 2011)

Názov organizácia	Názov projektu	FINAL dotácia	FINAL iné zdroje (%)	FINAL celkové náklady projektu
EFFETA - stredisko sv. Františka Saleského	Aj nepočujúci majú svoje práva	9 750,00 Eur	900,00 Eur	10 650,00 Eur
Združenie na pomoc ľuďom s mentálnym postihnutím v Slovenskej republike	Voľba nie je možnosť, ale právo pre všetkých	9 642,00 Eur	800,00 Eur	10 442,00 Eur
Slovenská humanitná rada	Vydávanie 2. ročníka osvetového periodika pre ľudí so zdravotným postihnutím ako aj pre rodičov zdravotne postihnutých detí v maďarskom jazyku	11 332,00 Eur	633,40 Eur	11 965,40 Eur
Únia nevidiacich a slabozrakých Slovenska	Ústretová verejná doprava	5 283,40 Eur	640,00 Eur	5 923,40 Eur
MISIA MLADÝCH	Orava bez bariér	6 275,00 Eur	345,00 Eur	6 620,00 Eur
avVIO	Chceme byť ako ostatní - neďte nás, prosím	9 600,00 Eur	510,00 Eur	10 110,00 Eur
Agentúra podporovaného zamestnávania n.o.	Monitoring dodržiavania práva na prácu a zamestnávanie osôb so zdravotným postihnutím v zariadeniach sociálnych služieb podľa Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím	10 750,00 Eur	1 570,00 Eur	12 320,00 Eur
Združenie na pomoc ľuďom s mentálnym postihnutím vo Vranove n/T	Aj my máme svoje práva	10 930,00 Eur	580,00 Eur	11 510,00 Eur
Slovenský zväz telesne postihnutých	Monitoring bezbariérovosti a systematické vzdelávanie občanov s telesným postihnutím	11 442,00 Eur	610,00 Eur	12 052,00 Eur
Asociácia organizácií sluchovo postihnutých v Slovenskej republike	Sprístupnenie Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím a Opčného protokolu pre občanov so sluchovým postihnutím	8 768,00 Eur	600,00 Eur	9 368,00 Eur
ÚSMEV, n.o.	Otvorme dvere do bežného života	11 375,00 Eur	600,00 Eur	11 975,00 Eur
Únia nevidiacich a slabozrakých Slovenska	Sme medzi vami	25 000,00 Eur	1 318,00 Eur	26 318,00 Eur

Asociácia organizácií zdravotne postihnutých občanov SR	Implementácia Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím do činnosti samospráv	17 000,00 Eur	900,00 Eur	17 900,00 Eur
EFFETA - stredisko sv. Františka Saleského	Osobná asistencia verzus tlmočnická služba	12 500,00 Eur	59 101,30 Eur	89 101,30 Eur
Národná rada občanov so zdravotným postihnutím v SR	Podpora podmienok účasti organizácií občanov so zdravotným postihnutím na monitorovaní Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím	36 801,00 Eur	1 942,00 Eur	38 743,00 Eur
Myslím-centrum kultúry Nepočujúcich	Práva osôb s poruchami sluchu	21 345,00 Eur	7 800,00 Eur	29 145,00 Eur
SLOVENKA	Projekt na podporu zvýšenia úrovne vzdelávania detí v oblasti ľudských práv so zameraním na práva národnostných menšín a zdravotne postihnutých detí	12 492,00 Eur	4 000,00 Eur	16 492,00 Eur
Spoločnosť na pomoc osobám s autizmom	Podpora habilitácie ľudí s autizmom k napĺňaniu ich práva na prácu a zamestnanie	54 498,95 Eur	2 870,00 Eur	57 368,95 Eur
Liga za duševné zdravie Slovenskej republiky	Destigmatizačná kampaň	42 000,00 Eur	4 200,00 Eur	46 200,00 Eur
		354 182,35 Eur	90 449,70 Eur	444 632,05 Eur

Projekty na podporu vykonávania Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím spolufinancované z programu Sekcie ľudských práv a rovného zaobchádzania v rámci Akčného plánu predchádzania všetkým formám diskriminácie, rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a ostatným prejavom intolerancie na obdobie rokov 2009-2011

Názov organizácia	Názov projektu	FINAL dotácia	FINAL iné zdroje (%)	FINAL celkové náklady projektu
Únia nevidiacich a slabozrakých Slovenska	Informovanosť o právach a postavení vodiaceho psa je cestou k odstráneniu diskriminačného jednania vo vzťahu k zrakovo postihnutým, ktorých sprievodcom je vodiaci pes	4 410,00 Eur	246,00 Eur	4 656,00 Eur
Slovenský zväz telesne postihnutých	Bezbariérové životné prostredie ako súčasť odstraňovania diskriminácie občanov s telesným a ťažkým telesným postihnutím	19 986,00 Eur	1 300,00 Eur	21 286,00 Eur
Národná rada občanov so zdravotným postihnutím v SR	Rovnosť príležitostí a rovnaké zaobchádzanie	13 000,00 Eur	690,00 Eur	13 690,00 Eur
		37 396,00 Eur	2 236,00 Eur	39 632,00 Eur

Projekty na podporu vykonávania Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím spolufinancované z EHP a NFM

Názov organizácie	Názov projektu	Grant z FM EHP a NFM	Grant zo štátneho rozpočtu SR	Celkový grant
Košický samosprávny kraj	Rekonštrukcia objektu kaštieľa v areáli DSS Prakovce – Matilda Huta za účelom zariadenia hydroterapeutického / rehabilitačného centra	917 483	161 909	1 079 392
Bratislavský samosprávny kraj	Komplexné centrum hydroterapie v meste Bratislava	1 847 033	325 947	2 172 980
Agentúra špecializovaných služieb pre autistov a iné zdravotné postihnutia, Bratislava	Služby komunitnej rehabilitácie pre rodiny so zdravotne postihnutým dieťaťom v Ružinove			98586
		2 764 516	487 856	3 350 958

PRÍLOHA J

Prehľad o množstvách bezplatne podávaných zásielok označených ako „Slepecká zásielka“

Slepecké zásielky	
rok	počet v kusoch
2008	71418
2009	52312
2010	47987
2011	45671

PRÍLOHA K

Prehľad telesných a netelesných obmedzení vedených v registri v roku 2010 a 2011

Druh obmedzenia	2010	2011
Individuálny pohovor alebo odvrátenie pozornosti	10	38
Hospitalizácia	10	19
Aplikácia liekov alebo injekcie	19	59
Izolácia v bezpodnetovej miestnosti	28	36
Fixácia popruhmi	3	20
Neuvedené	0	1
Spolu	70	161

Zdroj: Register vedený MPSVR SR

PRÍLOHA L

Údaje o objeme poskytnutej podpory na obstaranie bezbariérových bytov pre občanov s ťažkým zdravotným postihnutím

Rok	Typ	Počet zmlúv	Poskytnutá podpora v Eur			Počet bytov
			Úver (ŠFRB)	Nenávratný príspevok (ŠFRB)	Dotácia (MDVRR SR)	
2008	FO	5	191 750	21 244	0	5 (RD)
	PO	28	1 418 314	217 586	701 100	57 (BD)
2009	FO	7	268 450	32 060	0	7 (RD)
	PO	26	2 544 310	345 290	1 238 400	96 (BD)
2010	FO	4	153 400	19 520	0	4 (RD)
	PO	20	1 021 720	152 180	503 100	39 (BD)
2011	FO	4	153 400	19 520	0	4 (RD)
	PO	15	438 700	65 300	216 000	16 (BD)

Vysvetlivky: FO - fyzická osoba; PO - právnická osoba; RD - rodinný dom; BD - bytový dom

PRÍLOHA M

Prehľad o počtoch zrealizovaných požiadaviek na zabezpečenie prepravy pre zdravotne postihnuté osoby v železničnej doprave

Rok	Počet zrealizovaných požiadaviek		Celkom	Počet zamietnutých požiadaviek na prepravu*
	Vnútroštátna preprava	Medzinárodná preprava		
2008	535	45	580	4
2009	561	59	620	3
2010	619	56	675	6
2011	565	67	664	7

* požiadavky na zabezpečenie prepravy zdravotne postihnutých osôb boli zamietnuté z dôvodu nemožnosti zaradenia vozňa s funkčnou zdvíhacou plošinou na požadovaný deň do požadovaného vlaku a cestujúci s možnosťou ručnej nkládky/vykládky na zabezpečenie prepravy nesúhlasili.

Počet prepravených cestujúcich s preukazom fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím v železničnej doprave

Rok	Preukaz*	Počet prepravených cestujúcich
2008	ŤZP	668 136
	ŤZP-S	819 450
2009	ŤZP	693 804
	ŤZP-S	848 096
2010	ŤZP	727 174
	ŤZP-S	875 142
2011	ŤZP	803 456
	ŤZP-S	969 012

* ŤZP = osoba s ťažkým zdravotným postihnutím; ŤZP-S = osoba s ťažkým zdravotným postihnutím so sprievodcom

PRÍLOHA N

Prehľad finančných prostriedkov poskytnutých z kapitoly Kultúra Slovenskej knižnici pre nevidiacich Mateja Hrebendu v Levoči v rokoch 2008 – 2011

Rok	Suma v Eur
2008	875 290
2009	887 452
2010	802 451
2011	797 425